

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTSEL ROL
ÇALIŞMASININ EMPATİ BECERİSİNİN
KAZANDIRILMASINA ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Nagihan DOĞANAY**

**Danışman
Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ**

EYLÜL 2023, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi” isimli tarafıma ait olan **Yüksek Lisans** tezim tarafımca intihal programı ile incelenmiş ve bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığı görülmüştür. Yapmış olduğum araştırmada yer alan tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Nagihan DOĞANAY

T.C.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi

Program Adı : Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Başlığı : Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının
Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 81 sayfalık kısmına ilişkin 11/08/2023 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı % 20' dir..

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dâhil edilmiştir. Filtrelemede yedi (7) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 04/09/2023

Danışman: Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ

Öğrenci: Nagihan DOĞANAY

KILAVUZA UYGUNLUK

“Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol alışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi” başlıklı Yüksek Lisans, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

04/09/2023

KABUL ve ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ danışmanlığında **Nagihan DOĞANAY** tarafından hazırlanan “**Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi**”, adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitim Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

04/09/2023

JÜRİ:

Danışman	:	Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ	(İmza)
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Alpaslan AY	(İmza)
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÖRTEN	(İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /2023 tarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2023

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Güncel yaşanan süreçte toplumsal anlaşmazlıklar neredeyse artık her alanda kendisini göstermektedir. Trafikte, sokakta, toplu yaşam alanlarında, evde ve hatta sosyal medyada bireyler arasında yaşanan sorunlar göze çarpmaktadır. Sorunlu iletişim ve yaşanan çatışmaların temelinde birbirini anlamaktan uzak ve saygı göstermeyen, empati yapamayan bireyler olduğu görülmektedir. Oysa bireyler karşısındakini anlayabilse, olaylara bir de onun bakış açısıyla bakmaya çalışsa tüm sorunlar zaten ya en başından engellenmiş olur ya da kötü sonuçlar doğurmadan sonlanırdı. Empati becerisiyle birey kendini karşısındakinin yerine koyarak olaylara farklı bir bakış açısından bakmayı öğrenir ve anlayış geliştirir. Bu nedenle empati becerisinin eğitsel süreç içerisinde etkili bir şekilde kazandırılması çok önemli hale gelmiştir.

Rol yapma yöntemi ise eğitsel süreç içerisinde öğrencilerin kendilerinden başka bir kimliğe bürünerek oynadıkları bir yöntemdir. Özellikle güncel eğitim yöntemleri arasında öğrenciyi direkt olarak eğitsel sürece dahil ettiği için öğrenmeyi kalıcı ve ilgi çekici hale getirmektedir. Empati becerisi ve rol yapma yönteminin temelinde yer alan bu benzerlik, empati becerisini kazandırmada rol yapma yönteminin etkililiğini kanıtlar niteliktedir.

Tez çalışmamı hazırlama süreci boyunca her daim özenle ilgilenen, başından sonuna kadar fikirleriyle ve bakış açısıyla yanımda olan ve bana cesaret veren tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ' ye tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Sürecin başından sonuna kadar maddi ve manevi beni destekleyen, sevgilerini ve ilgilerini her zaman üzerimde hissettiğim çok değerli ailem; annem Asiye Doğanay, babam Selçuk Doğanay, kardeşlerim Bedirhan ve Rana Doğanay ve çok sevgili nişanlım Alperen Aydemir'e bana olan destekleri ve inançlarından dolayı teşekkür ederim.

Nagihan DOĞANAY, Erzincan 2023

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTSEL ROL ÇALIŞMASININ EMPATİ BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINA ETKİSİ

Nagihan DOĞANAY

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2023

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı eğitsel rol çalışmalarının empati becerisini kazandırmada etkisini incelemektir. Bu amaçla çalışmada *İç İçe Karma Desen* yöntemi kullanılmış olup nicel veriler elde edilirken deneysel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı-deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma grubu olarak yansız ve tesadüfi olarak atanan 62 6.sınıf öğrencisi ile çalışılmıştır. Deney grubunda yer alan öğrenciler rol yapma yöntemiyle dersleri işlerken kontrol grubunda ise herhangi bir müdahale olmadan dersler devam ettirilmiş ve mevcut programa göre hareket edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin empatik eğilimlerini ölçmek amacıyla deney ve kontrol gruplarına ön test ve son test olarak *KA-Sİ Ergenler ve Çocuklar İçin Empatik Eğilim Ölçeği* kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise deney grubundaki on öğrenciye yarı-yapılandırılmış görüşme formu sunulmuştur. Ayrıca deney grubundaki öğrencilere her ders süreci sonunda öğrenci günlükleri tutturulmuştur. Öğrencilerin sürece, empati becerisine ve rol yapma yöntemine ilişkin görüşleri *İçerik Analizi* ve *Betimsel Analiz* ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; derslerin rol yapma yöntemiyle yürütüldüğü deney grubunda yer alan öğrencilerin empati becerilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre anlamlı derecede arttığı gözlemlenmiştir. Öğrenciler rol yapma yöntemiyle işlenen dersler için ise olumlu görüşler bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Empati, Rol Yapma.

THE EFFECT OF EDUCATIONAL ROLE-STUDY IN SOCIAL STUDIES CLASS ON ACCESSING EMPATHY SKILLS

Nagihan DOGANAY

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, September 2023

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. İhsan ÜNLÜ

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the effect of educational role exercises on gaining empathy skills. For this purpose, the *Nested Mixed Design* method was used in the research, and quasi-experimental design, one of the experimental research methods, was used when obtaining quantitative data. The study group consisted of 62 6th grade students who were assigned randomly and impartially. While the students in the experimental group taught the lessons using the role-playing method, the lessons in the control group continued without any intervention and acted according to the current program.

In order to measure students' empathic tendencies, the *KA-SI Empathic Tendency Scale for Adolescents and Children* was used as pretest and posttest for the experimental and control groups. In the qualitative dimension of the research, a semi-structured interview form was presented to ten students in the experimental group. In addition, students in the experimental group were kept in student diaries at the end of each course. Students' opinions regarding the process, empathy skills and role-playing method were analyzed and interpreted using *Content Analysis* and *Descriptive Analysis*.

According to the research results; It was observed that the empathy skills of the students in the experimental group, where the lessons were conducted with the role-playing method, increased significantly compared to the students in the control group. Students expressed positive opinions about the lessons taught using the role-playing method.

Keywords: Social Studies, Empathy, Role-playing

İÇİNDEKİLER

Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL ve ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu	4
1.2. Alt Problemler	6
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi	7
1.5. Varsayımlar	8
1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar	8

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Empati Kavramı	10
2.2. Empati Kavramının Tarihçesi	14
2.3. Empati Becerisinin Önemi.....	15
2.4. Empati Becerisi ve Eğitim İlişkisi.....	16
2.5. Eğitsel Rol Çalışması Nedir? (Rol Oynama Yöntemi).....	20
2.6. Eğitsel Rol Çalışmalarının Amaçları.....	25
2.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Kullanılması	27
2.8. Sosyal Bilgiler Dersinde Empati Becerisinin Kazandırılmasında Eğitsel Rol Çalışması	29
2.9. İlgili Araştırmalar	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	35
3.2. Çalışma Grubu	37
3.3. Veri Toplama Araçları.....	38
3.3.1. KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği	38
3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	40
3.3.3. Öğrenci Günlükleri	40
3.4. Uygulama	41
3.4.1 Uygulama Öncesi Hazırlık Süreci	41
3.4.2. Uygulama Süreci	42
3.5. Veri Analizi.....	46
3.5.1 Nicel Verilerin Analizi.....	46

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi	47
--------------------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Nicel Verilere Ait Bulgular.....	49
4.1.1. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Testlerinin Karşılaştırılması	49
4.1.2. Deney ve Kontrol Grubunun Son Testlerinin Karşılaştırılması	51
4.1.3. Deney Grubunun Kendi İçinde Ön ve Son Testlerinin Karşılaştırılması ..	53
4.1.4. Kontrol Grubunun Kendi İçinde Ön ve Son Testlerinin Karşılaştırılması	56
4.2. Nitel Verilere Ait Bulgular	58
4.2.1. Empati Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşleri	58
4.2.2. Kişinin Empati Yapabilmek İçin Hangi Becerilere Sahip Olması Gerektiğine Dair Öğrenci Görüşleri.....	60
4.2.3. Eğitsel Rol Çalışmasında Oynanan Rol ile Duygu ve Düşüncelerin Daha İyi Anlaşılmasına Dair Öğrenci Görüşleri.....	62
4.2.4. Eğitsel Rol çalışmalarının Yerine Derslerde Düz Anlatımın Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri	64
4.2.5. Eğitsel Rol Çalışmalarının Başka Derslerde Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	65
4.2.6. Eğitsel Rol Çalışmalarının Empati Becerisini Nasıl Etkilediğine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	66
4.3. Öğrenci Günlüklerine İlişkin Bulgular	68

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma	70
5.1.1. Nicel Bulgulara İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	70
5.1.2. Nitel Bulgulara İlişkin Sonuçlar ve Tartışma.....	75

5.2. Öneriler	81
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına İlişkin Öneriler	81
5.2.2.Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	82
KAYNAKÇA.....	84
EKLER.....	89
ÖZ GEÇMİŞ	112

KISALTMALAR LİSTESİ

KA-SİEEÖEF	:KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu
MEB	:Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	:Türk Dil Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1: Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Desen	36
Tablo 3. 2: Haftalık Ders Planı	43
Tablo 3. 3: Skewness Ve Kurtosis Değerleri.....	47
Tablo 4.1: Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Uygulaması Yapılmadan Önce KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön test Puanlarının Karşılaştırılması.....	50
Tablo 4.2: Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Eğitsel Rol Çalışması Uygulaması Yapıldıktan Sonra KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Son test Puanlarının Karşılaştırılması.....	52
Tablo 4.3: Deney Grubundaki Öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön test ve Uygulama Sonrası Son test Puanlarının Karşılaştırılması	54
Tablo 4.4: Kontrol Grubundaki Öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön test ve uygulama Sonrası Son test Puanlarının Karşılaştırılması	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3. 1: İç İçe Karma Desen.....	36
Şekil 3. 2: Veri Toplama Araçları	38
Şekil 3. 3: Uygulama Aşamaları	41
Şekil 4.1: Empati Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşleri	60
Şekil 4.2: Kişinin Empati Yapabilmek İçin Hangi Becerilere Sahip Olması Gerektiğine Dair Öğrenci Görüşleri.....	62
Şekil 4.3: Eğitsel Rol Çalışmalarının Başka Derslerde Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	66

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1: Deney ve Kontrol Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin EmpatikEğilim Ölçeği Ön Test Puan Ortalamalar	51
Grafik 4.2: Deney ve Kontrol Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Son Test Puan Ortalamaları	53
Grafik 4.3: Deney Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları	56
Grafik 4.4: Kontrol Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları	58

GİRİŞ

İnsanlığın başlangıcından bugüne kadar insanlar hep bir öğrenme ve gelişme süreci içinde var olmuştur. Süregelen bu öğrenme isteği insan doğasının vazgeçilmez bir parçası ve zorunluluktur. İnsanlığın gelişimiyle birlikte ise eğitim resmî kurumlara geçmiştir. Eğitim toplumların kültür, yaşayış tarzı, inanç ve kıstaslarına göre şekillenmiştir. Günümüz dünyasının bir sonucu olan teknolojik gelişmeler ise, şüphesiz tüm dünyayı derinden etkilemiştir. Bu etkilenme eğitime de yansımıştır. Eğitim sistemleri ülkelerin geleceği için çok önemli olduğundan dolayı bu değişimlere ayak uydurması gereklidir. Ülkelerin gelişip, çağdaş medeniyetler seviyesine yükselmesi o ülkelerin eğitim sistemlerinde ne kadar başarılı olduğuna bağlıdır.¹ Bu etkilerin toplumsal boyutta olumlu yönleri olduğu kadar olumsuz yönleri de göze çarpmaktadır. Teknoloji ve küreselleşmeyle beraber bireyler dünyalarını teknolojiye daha çok açarak, kendilerini eskiye oranla yalnızlaştırmıştır. Bireyler tüm günlerini bazen bu teknolojinin içinde gezinmekle harcamakta ve etrafında olan olaylara karşı kayıtsız kalır hale gelmektedir. İnsanların, kendini toplumdan soyutlayarak yalnızlaştırması empati becerisinin zarar görmesine sebep olmuştur.

Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin bir sonucu olarak bu yalnızlaştırmadan dolayı bazı temel iletişim becerileri zarar görmüştür. Sosyal bir varlık olan insan, başkalarıyla sürekli iletişim halinde olmalıdır. İnsan zaten dünyaya gelme şekli itibarıyla iletişime açıktır. Ancak her ne kadar insan formu iletişime uygun bir şekilde yaratılmış olsa bile bu iletişimin her zaman doğru ve etkili olduğu anlamına gelmemektedir.² Bireyler yaşamlarının her anında başkalarıyla iletişimde olma ihtiyacı duyar. İnsan ilişkilerinin merkezinde ise bireylerin karşısındaki kişi tarafından düşüncelerinin, duygularının anlaşılma isteği yer alır.³ Bu insanın varoluşundan beri süregelen doğal bir ihtiyaçtır. Her insan iletişim halinde olduğu insanlar tarafından anlaşılma ister. Bu iletişimlerde bireyler her zaman olumlu durumlarla

¹ Mustafa Sayim, “Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Empatik Eğilim ve Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021).

² Hatice Gemci, “İlköğretim 8.sınıf öğrencilerine uygulanan etkili iletişim ve empatik beceri eğitiminin öğrencilerin iletişim ve empatik becerilerine etkisinin incelenmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012).

³ Alim Kaya, Diğdem M. Siyez “KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Eğitim ve Bilim*, 35/156 (2010):113.

karşılaşmayabilirler. Kişisel iletişimlerde çatışmalar, anlaşmazlıklar yaşanması normaldir. Önemli olan bireylerin bu çatışmalarda birbirlerine karşı takındığı “anlama” yeteneğidir. Bu anlama yeteneği, içerisinde saygıyı da barındırır. Yani diğer bir adı ile empati becerisinin ne denli kullanılabildiği önemlidir.

Aynı zamanda bireyler kendi inanç, düşünce, karakter ve yaşayış biçimlerine, her zaman uyumlu başka insanlarla veya topluluklarla da karşılaşmayabilirler. Bu tür durumlarda empati becerisi devreye girmektedir. Çünkü insan etrafında her zaman kusursuz insanların olmayacağını ve her zaman iyi durumlarla karşılaşmayacağını veya kendisi gibi düşünen, yaşayan, davranan insanlar olmayacağını bilmelidir. Farklı düşünce, inanç, karakter ve yaşayış tarzlarının olduğunu benimseyerek buna saygıyla yaklaşmalıdır. Eğer bir bireyde empati becerisi başarıyla kazandırılmışsa, o birey sosyal yaşantısında daha sağlıklı ve başarılı iletişimler kurmaktadır. Empati becerisini kazandırmakta önemli bir görev de eğitime düşmektedir.

Eğitim ile birlikte bireylere, yaşanılan topluma uygun olarak hedeflenen bilgi, beceri ve değerler kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu bilgi, beceri ve değerler, evrensel ve ulusal olan konu ve sorunlara göre şekillenebilir. Günümüzde dünya, her anlamda sürekli bir değişim ve yenilenme halindedir. Eğitim programları da içinde bulunulan toplum ve yaşanılan dünyaya entegre şekilde düzenlemeye giderek bu yeniliğe adapte olmuştur. Günümüzde de mevcut eğitim yöntemlerinin yerine yenilikçi, öğrenci merkezli yöntemler tercih edilmektedir. Bu kullanılacak olan yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi, öğrencilere verilmesi hedeflenen bilgi, beceri ve değerlerin aktarımında önemli bir yer tutmaktadır. Uygun yöntem ve tekniklerin seçilerek kullanılması öğrencilerin derse olan ilgisini ve başarısını arttırmaktadır. Empati becerisinin yukarıda sayılan sebepler nedeniyle etkin bir şekilde eğitim kurumlarında kazandırılması gerekmektedir. Rol yapma yöntemi içerisinde bulundurduğu başka bir düşünceyi, hali, durumu canlandırma özelliğiyle empati becerisiyle ilişkilidir.

Araştırma 6.sınıf öğrencilerine, Sosyal bilgiler dersinde rol yapma yöntemi ile empati becerisinin kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu hususta 6.sınıf öğrencileriyle 6 haftalık bir deneysel çalışma yapılmış olup elde edilen bilgilere bulgular kısmında yer verilmiştir.

Bu bölümün devamında ise; araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu

Günümüz dünyasında ana tema değişimdir. Her şey çok büyük bir hızla değişip dönüşmektedir. Bu değişim ve dönüşüm toplumları ve bireyleri derinden etkilemektedir. Bu etkilenmeler her zaman olumlu yönde olmayacağı gibi olumsuz yönleri de vardır. Değişimin en çok hissedildiği alan olan teknolojik gelişmeler ve küreselleşen dünya toplumlarında kuvvetli şekilde hissedilmektedir. Bu değişim ve dönüşümden eğitim sistemleri de etkilenmiştir. Eğitim sistemleri yaşanan değişim yönünde ilerleyerek, küresel ve toplumdan ihtiyaçlara göre düzenlenmiştir. Bunun içerisinde eğitim programlarında öğrencilere bazı becerilerin kazandırılması da yer almaktadır. Önemli beceriler arasında yer alan empati becerisi de bunlardan birisidir.

Değişimin özünde, var olan durumun başka bir hale dönüşmesi vardır. En önemli becerilerden biri olan empati becerisi de bu değişimden etkilenmiştir. Bireyler bu teknolojinin içine hapsolarak kendilerini toplumdan soyutlar hale gelmiştir. Önemli toplumsal veya kişisel olaylara kayıtsız kalarak kendi gözlerinde önemsizleştirmektedir. Ya da birey kendi düşünce, yaşayış, inanç ve karakter olgusuna uygun olmayan kişileri ve olayları aşırı yargılama haline bürünmektedir. Bu yargılama hali bazen sınırları aşarak bir çatışma ortamının doğmasına neden olmaktadır. Ve bu çatışmalar bazen toplumları derinden sarsan tarihsel olaylara sebep olabilmektedir. Bu olumsuzluklar büyüyerek kişisel ve toplumsal sorunlar yaratmaktadır.

Dil, din, ırk, düşünce veya görünüş farklılıklarına karşı olan empati eksikliği, günümüzde sosyal medya araçlarını da içine alan bir kaos ortamı yaratmaktadır. Bu kaos ortamında yaşanan çatışmalar kişisel iletişimlerde bireylerde derin yaralar açmaktadır. Bu da başarısız iletişimlerin yaşanmasına sebep olan empati becerisinin eksikliğinin bir sonucudur.

Başarılı bir sosyal yaşam için empati becerisi çok önemlidir. Bireyler sosyal yaşantılarında gereksiz çatışmalardan empati becerisini kullanarak kaçınabilir. Bu da başkalarıyla kurulan iletişimlerin daha olumlu düzenlenmesini sağlar. Olumlu iletişim süreci empati becerisinin geliştirilmesiyle mümkündür. Çünkü empati becerisiyle birey, dünyaya farklı bir bakış açısıyla bakabilir. Etrafında olan ve empati gerektiren olayları ilk anlamaya çalışır. Ve empati yaparak karşısındaki kişi, durum ve olayın duygularını kendi içerisinde özümser. Empati kelimesi, “duygudaşlık” olarak tanımlanırken bu noktaya değinilmek istenilmiştir.⁴ Birey karşısındaki kişi, durum veya olaya karşı ortak bir duygu geliştirir.

Empati becerisinin eğitimle küçük yaşlarda bireylere kazandırılması için Sosyal Bilgiler dersi eşsiz bir araçtır. Sosyal Bilgiler dersi bireylerin topluma uyum sağlamasında gerekli olan birçok özelliği kazandırma ve benimsetme konusunda oldukça önemli bir işleve sahiptir.⁵ Sosyal Bilgiler dersi bireylerin kendilerini toplum içerisinde adeta her an oradaymış gibi hissettiği, ders sırasında günlük yaşama en yakın olan derslerden biridir.⁶ Çünkü sosyal bilgiler içerisinde birden fazla bilimi barındıran multidisipliner bir derstir. Ders içeriğinin bu kadar çeşitli olması ve içerisinde günlük yaşamdan birçok öge bulundurması, farklı değer ve becerilerin kazandırılmasında bireylere zengin ve doğal bir çalışma ortamı sunmaktadır. Bireyler sosyal Bilgiler dersinde dışarıdaki yaşamın, toplumun, dünyanın adeta bir kopyasını bulabilmektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler için bir ön gösterim gibidir. Ders içerisinde kazandırılması hedeflenen birçok beceri ve değer yer almaktadır. Bu beceri ve değerler gelişen ve küreselleşen dünya rehberliğinde sürekli yenilenerek son olarak yapılan değişikliklerle Sosyal Bilgiler Öğretim programına dâhil edilmiştir. Öğretim programında 27 adet temel beceri yer almaktadır. Kazandırılması gereken değerler ise 18 adet olarak programda yer almaktadır.

⁴ Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlük, (Erişim Tarihi 03.04.2022), <https://sozluk.gov.tr>

⁵ Tuba Fidan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tarihsel Empati Algısı ve Tarihsel Empatinin Öğretimde Kullanılmasına İlişkin Görüş ve Değerlendirmeleri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2023).

⁶ Seda Güneş, “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemiyle Tarihsel Empati Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Etkinlik Temelli Bir Eylem Araştırması” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019).

Sosyal Bilgiler dersinin özel amaçları arasında yer alan 17.maddesinde “*Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri.*” amacı yer almaktadır. Burada dünyayı ve ülkeyi ilgilendiren konularda bireyin duyarlılık göstermesi için empati becerisine ihtiyaç duyduğu açıktır. Çünkü, ancak empati becerisi gelişmiş bir birey, duygusal ve bilişsel olarak çevresinde ve dünyada yaşanan olaylara karşı açıktır. Bu durumda empati becerisinin kazandırılması büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışma, Sosyal Bilgiler dersinde rol yapma yöntemiyle empati becerisinin etkili bir şekilde kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu çalışmanın problem durumunu “Eğitsel rol çalışmalarının empati becerisini kazandırmaya etkisi nedir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Alt Problemler

1. Sosyal Bilgiler dersinde rol yapma yönteminin uygulandığı deney grubu ile herhangi bir uygulamanın yapılmadığı kontrol grubunun KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formunun ön-test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Herhangi bir uygulamanın yapılmadığı kontrol grubunun KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formunun ön-test ile son-test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Sosyal Bilgiler dersinde rol yapma yönteminin uygulandığı deney grubunun KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formunun ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark mıdır?
4. Sosyal Bilgiler dersinde rol yapma yönteminin uygulanmasına karşı deney grubu öğrencilerinin düşünceleri nelerdir?
5. Deney grubu öğrencilerinin empati becerisine karşı duygu ve düşünceleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan empati becerisinin rol yapma yöntemi ile kazandırılmasını amaçlamaktadır. Empati becerisinin, bireylerin yaşamının her anında gerekli olduğu ve başarılı bir sosyal ve toplumsal hayat için çok önemli olduğu düşüncesinden hareketle bu alandaki çalışmaların yetersiz olduğu

görülmektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel rol yapma yönteminin empati becerisinin kazandırılmasına etkisinin incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda empati becerisinin önemine değinilen bu çalışmayla birlikte okullarda empati becerisinin kazandırılmasına yönelik faaliyetlerin artması için yararlı olacağı düşünülmektedir. Empati becerisinin kazandırılmasıyla öğrencilerin bireysel ve toplumsal iletişimlerinin olumlu yönde etkilenmesi ve empatik becerilerini geliştiren bireylerin toplumsal olaylara karşı duyarlılık geliştirebilecek sağlıklı bireyler olmaları amaçlanmıştır. Ayrıca eğitsel rol çalışmaları ile öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirmeleri, akademik başarılarının artması ve bilgilerin daha kalıcı olması hedeflenmiştir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Yaşanılan çağın bir gereği olan teknolojik gelişmeler insan hayatına doğrudan etki etmiştir. Bu etkiler olumlu ve olumsuz etkiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Teknolojik gelişmeler bilgiye kısa sürede ulaşma, uzakları yakın etme, her yerden her kültürden insanla iletişime geçebilme ve bunun gibi birçok kolaylıkla insan hayatını daha kolaylaştırmıştır. Ancak bunun yanında insanlığın özünde var olması gereken bazı duyguların zarar görmesine de sebep olmuştur. Empati becerisi, teknolojinin getirdiği olanakların yanında, getirdiği olumsuzluklardan zarar gören bir beceri olmuştur.

Teknolojik gelişmelerle insanlar başka kültürden, başka düşünceden, başka konumdan kişi ve durumlarla daha kolay bir şekilde karşılaşır hale gelmiştir. Bu farklılıklara kolay erişimin olması her zaman olumlu ilerlememektedir. Bu olumsuzluk kişilerin sosyal yaşamlarında kurdukları ilişkilerin zarar görmesine, iletişimlerin bozulmasına ve genel olarak toplumsal hayatın bir huzursuzluk hali içine girmesine sebep olmaktadır. İnsanların hayatlarını daha kaliteli yaşayabilmesi, iletişimlerde daha sağlıklı ilerleyebilmesi, düşüncelerini en doğru şekilde analiz edip yorumlayabilmesi için empati becerisi şarttır. Çocukların empati becerisini en etkin şekilde kazanarak, kişisel ve toplumsal hayata entegre etmesi ve sürekliliği sağlaması açısından eğitim kurumlarına çok önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle empati becerisini öğrenciye en etkili şekilde kazandıracak olan yöntem ve teknikler eğitim kurumlarında öğretmenler liderliğinde düzenli olarak uygulanmalı ve bu konudaki bilinçlilik arttırılmalıdır.

Rol yapma yöntemi, öğrencilere gerçek yaşamı sınıf ortamında deneyimleme fırsatı sunan çok boyutlu bir yöntemdir. Rol yapma yöntemi öğrencilerde tek bir duygu veya beceriye hitap eden bir yöntem olmamakla birlikte aynı anda birçok fonksiyonu kullanılmasını sağlamamaktadır. Öğrenci girdiği rolü canlandırmakla kalmayıp, role ait duygu ve düşüncüyü de kendisi ile bağdaştırma şansı bulmaktadır. Ayrıca eğlenceli olması sebebiyle Sosyal Bilgiler dersinde kolay bir uygulanma alanı bulmaktadır.⁷ Bu durumda Sosyal Bilgiler dersinin yapısı ve içeriğinin zengin olması da bir etkindir.

Rol yapma yöntemi ile birlikte Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konulardan alınan verimliliğin artacağı gibi öğrencilerin derse olan ilgisinde de artış sağlanacaktır. Bu da verilmek istenen empati becerisinin etkin bir şekilde bizzat öğrencinin de içinde yer aldığı bir öğretim süreciyle kazandırılacaktır. Yapılan bu çalışmayla birlikte geleneksel yöntemlerden çıkarak aktif bir öğretim yöntemi sürece dâhil edilmiştir.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada üç varsayım vardır.

1. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama sırasında kontrol dışında olan dış etkenlerden eşit derecede etkilendiği.
2. Kontrol ve deney gruplarının homojen olduğu.
3. Ön test- son test ve görüşme formundaki sorulara öğrencilerin yansız, tutarlı ve doğru cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

1. Bu araştırma yalnızca sosyal bilgiler dersinde, rol yapma yönteminin empati becerisinin kazandırılmasına etkisi ile sınırlıdır.
2. Araştırma sadece 2021/2022 eğitim-öğretim yılında, Erzurum ilinin merkez ilçesi olan Palandöken ilçesine ait bir devlet okulundaki 62, 6.sınıf öğrencisi sınırlıdır.

⁷ Tayfun Kartal, “İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İlk Çağ Tarihi Konularının Öğretiminde Drama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017).

3. Araştırma, ilköğretim 6. sınıf Sosyal bilgiler dersinin “Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim” ünitesi konularının kazanımları ile sınırlıdır.
4. Araştırma, 6 hafta sürecek uygulama süreci ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Empati Kavramı

Empati psikoloji, eğitim bilimleri ve sosyoloji gibi alanlarda sık kullanılan bir kavramdır. Empati, kelimesi kökeni Yunanca olan “empathia” kelimesinden gelmektedir.⁸ Empati, kavram olarak ilk kez 1897 yılında Thedor Lipss tarafından Almanca “Einfühlung” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.⁹ Einfühlung kelimesi ile bir başkasının yerine geçebilme durumu anlatılmıştır. Burada yerine geçilmeden kasıt olarak nesneler ele alınmıştır. Ancak Lipps, 1897 yılından sonraki çalışmalarında da insanların anlaşılmasını da einfühlung’un olabileceğinden bahsetmiştir. Lipps, 1903 yılında yayımladığı bir makalesinde, bir insan için üç bilgiden söz etmektedir.

Bunlar:

1. Nesnelere ilişkin
2. Kendisine ilişkin
3. Başkalarına ilişkin bilgilerdir.

Üçüncü bilgiyi elde etmek için ise empatiden yararlanılmalıdır.¹⁰

Empati, Türk Dil Kurumunun (TDK) çevrimiçi sözlüğüne göre kısaca “duygudaşlık” olarak tanımlanmıştır.¹¹ Empati, insanın kendisini bir başkasının yerine

⁸ Elif Gökçe Ersoy, Ferdi Köşger, “Empati: Tanımı ve Önemi”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Osmangazi Tıp Dergisi*, 38/2 (2016): 9-17.

⁹ Elif Gökçe Ersoy, Ferdi Köşger, “Empati: Tanımı ve Önemi”, 9-17.

¹⁰ Elif Gökçe Ersoy, Ferdi Köşger, “Empati: Tanımı ve Önemi”, 9-17.

¹¹ “Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlük”.

koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru anlamasıdır.¹² Empati kavramı buna benzer şekilde birçok kez tanımlanmıştır.

Empati sözcüğü aynı zamanda Türkçe’de “eş duyum” olarak da karşımıza çıkmaktadır.¹³ Eş duyum olarak özellikle psikoloji ve psikiyatri alanlarında da kullanılmaktadır.¹⁴ Psikoloji ve psikiyatri alanları dışında tarihsel süreç içerisinde felsefe, estetik ve gelişim gibi alanlarda da empati kavramı çokça yer almakta ve kullanılmaktadır.¹⁵ Genel olarak ise empati bireylerin mevcut durum içerisinde birbirlerine karşı gösterdiği bir “anlama” durumudur. Kişiler empati sayesinde kendilerini karşısındaki kişinin yerine koyarak o insanın duygu, düşünce ve durumunu daha iyi anlar. Empati, kişinin kendisinin bir başkasının hayatı boyunca elde ettiği deneyimleri anlamak için, onun ayakkabılarını giyerek onun adımları takip edebilmektedir.¹⁶

Empati kavramına ilişkin çok fazla tanım yapılmıştır. Empati bir insanın karşısındakinin yerine kendini koyarak onun penceresinden duygu ve düşüncelerini anlamasıdır.¹⁷ Yine empati kavramı bireylerin kendi bakış açılarını fark ettiği ve anlaşılabilirliğini göstermeye yarayan önemli bir sosyal beceridir.¹⁸

Empati, bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecinden oluşmaktadır.¹⁹

¹² Üstün Dökmen, *İletişim Çatışmaları ve Empati* (Ankara: Remzi Kitapevi, 2019).

¹³ Melek Duman, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Materyallerinde Empati Becerisinin Geliştirilmesi: Amaç, Kapsam ve Etkililik” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011).

¹⁴ Demet Gürüz ve Ayşe Temel Eğinli, *İletişim Becerileri Anlamak, Anlatmak, Anlaşmak*. (Ankara: Nobel Yayıncılık. 2008).

¹⁵ Özge Alan, “Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Motivasyonlarının ve Empati Düzeylerinin Kişiler Arası Problem Çözme Becerisi İle İlişkisi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021).

¹⁶ Kürşat Altınbaş, S., Gülöksüz, Özçetinkaya, S. ve Oral E. T. “Empatinin Biyolojik Yönleri”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2 (1) (2010): 15-25.

¹⁷ Duman, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Materyallerinde Empati Becerisinin Geliştirilmesi: Amaç, Kapsam ve Etkililik”, 2011.

¹⁸ Asuman Yüksel, “Kavram, Kapsam ve Tarihsel Gelişim Bağlamında Empati” içinde *Empatiyle Gelişmek Empatiyi Geliştirmek: Çocuk ve Empati*, ed., Yücel Kabapınar (Ankara: Pegem Akademi, 2015).

¹⁹ Fatma Alisinanoğlu, Aysel Köksal, “Gençlerin Ben Durumları ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2000): 11-16.

Bir insanın belli bir konuyla ilgili olarak kendisini karşısındaki insanın yerine koyması, onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak hissetmesi, anlaması ve bu durumu ona iletmesi sürecine empati (eşduyum) adı verilmektedir.²⁰

Empatinin gerçekleşmesi dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar;

1. Bireyin psikolojik halini,
2. Empati yapacağı durum ve kişiyle iletişimde olması
3. Empati kurduğu kişiye onu anladığını hissettirmesi ve belli etmesi
4. Son olarak bireyin kendisini ifade etmesidir.²¹

Empati becerisine sahip birey karşılaştığı durumlara anlayarak yaklaştığı için hoşgörülü bir kişilik geliştirmektedir. Empati, kendisini başka bir insanın yerine koyma düşüncesinden hareketle ahlaki ve insani davranışları da pekiştiren veya oluşturan önemli bir beceridir.²²

Birey sürekli başka insanlarla iletişim halinde olmak zorunda olduğundan onları tanıma ihtiyacı hisseder. Başka insanlarla ilgili bilgilere erişebilmek için ise empatiye ihtiyaç duyulmaktadır.²³ Bu bilgilere erişen kişi karşısındaki insanı daha iyi anlayarak daha sağlıklı iletişim kurmaktadır.

Empatinin gerçekleşmesi için üç öge olmalıdır. Bunlar:

1. Empati kuracak birey kendisini başkasının yerine koymalı ve onun bakış açısıyla bakmalıdır.
2. Empatinin başarılı şekilde kurulması için karşıdakinin düşünce ve duygularının doğru olarak anlaşılması gereklidir.
3. Empatinin başarılı şekilde kurulması için karşıdakinin düşünce ve duygularının doğru olarak anlaşılması gereklidir.

²⁰ Hatice Gemci, “İlköğretim 8. sınıf Öğrencilerine Uygulanan Etkili İletişim ve Empatik Beceri Eğitiminin Öğrencilerin İletişim ve Empatik Becerilerine Etkisinin İncelenmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012).

²¹ Samiye Mete, E. Gerçek, “PDÖ Yöntemiyle Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Becerilerinin İncelenmesi”, *C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, (2005), 9 (2), 11–17.

²² Güneş, “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemiyle Tarihsel Empati Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Etkinlik Temelli Bir Eylem Araştırması”

²³ Elif Gökçe Ersoy, Ferdi Köşger, “Empati: Tanımı ve Önemi”, 9-17.

4. Empati kuran kişi, aklında var olan karşısındaki anlama düşüncesini (empatik düşünce), doğru bir şekilde karşıya iletmelidir.²⁴

Dökmen'e göre ise bir birey empati kurabilmek için şu 3 adımı gerçekleştirmelidir. Bunlar;

1. Empatiyi yapacak birey ilk olarak kendisini karşısındakinin yerine koymalıdır. Çünkü her birey dünyaya farklı bir gözden bakar, olayları ve durumları farklı bakış açısıyla yorumlar. Bu yönden empati yapmak için bu bakış açısı kazanılmalıdır. Olaylara dışardan bakıyormuş gibi değil empati yapılacak bireyin sanki gözlerinden bakıyormuş gibi durum özümsemelidir. Eğer bunlar yapılmazsa birey empati kurmuş sayılmaz.
2. Daha sonra empatinin yapılabilmesi için empati yapılacak bireyin sahip olduğu duygu ve düşüncelerin iyi anlaşılması gerekir. Empatiyi ele alırken de empatinin bu yönü vurgulanmış olmaktadır. Çünkü empati iki bileşenden oluşmaktadır. Bunlarda duygusal ve bilişsel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Karşıdaki bireyin dünyasına girip onun rolüne bürünmeye çalışmak ise bilişsel bileşen olmaktadır.
3. Son olarak ise empatinin gerçekleşmesi için, empatiyi yapan bireyin zihninde oluşan empatik düşüncenin karşı tarafa iletilmesi gerekmektedir. Çünkü karşıdaki kişi düşüncelerinin anlaşıldığı ona söylendiğinde ve davranış yoluyla desteklendiğinde anlaşıldığını bilmenin hazzına ulaşır. Başarılı bir empati bu şekilde gerçekleşir.²⁵

Tüm bu bilgilerden hareketle empati en genel tanımıyla kişinin kendisini bir başkasını yerine koyması demektir. Bu kadar çok tanım olması empatinin çok yönlü bir beceri olmasıdır. Araştırmalar da empati iki yönüyle ele alınmaktadır. Bunlar bilişsel empati ve duygusal empati olarak ikiye ayrılmaktadır. Bilişsel empatide yargılama

²⁴ Sevdâ Yılmaz, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/4 (2016): 1-19.

²⁵ Dökmen, *İletişim Çatışmaları ve Empati*.

durumu söz konusu değildir.²⁶ Duygusal empati ise paralel ve tepkisel empati olarak ayrılmaktadır.

Empati her ne kadar insanlara özgüymüş gibi düşünülse de bu yüzeysellikten uzak olduğu durumlar vardır. Zaman zaman hayvanlarla, doğayla ve cansız nesnelerle de empati yapılmaya çalışılan araştırmalara yer verilmiştir. Ancak empatinin en temelinde insanlar yer almaktadır. İnsanların içinde yer aldığı duygu, düşünce, durum ve hisler anlaşılmaya çalışılır. Bu nedenle araştırmalarda empati becerisinin temeline, insan araştırmalarına ağırlık verilmektedir.

2.2. Empati Kavramının Tarihçesi

Empati kavramının kökeninin hakkında kesinlik kazanan herhangi bir bilgi olmamakla birlikte tarihsel süreç içerisindeki gelişimiyle ilgili bazı bulgular vardır.²⁷ Empati kavramı ilk defa 1897’de Alman Theodore Lipps’in “*empfindung*” kelimesini kullanmasıyla çıkar.²⁸ 1903 yılında ise Edward B. Titchener *empfindung* kelimesine ilk kez empati diyerek tercüme etmiştir.²⁹ Tarihsel süreç içerisinde empati kavramına çok fazla anlam yüklendiği görülmektedir. Bu anlamlar çeşitlense de özünde aslında tek bir temel noktayı işaret etmektedir. Bu nokta ise ortak duygu geliştirmektir. Ortak duygunun geliştirildiği ve yansıtıldığı yerde empatiden söz edilmektedir.

Kızılderililerde dahi empatiye dayanan sözlere rastlanılmaktadır. “Onun makasonlerini giyip, iki ay boyunca yürümeden, komşunu yargılama.” atasözünde aslında o zamanların empati algısı görülmektedir.³⁰

Günümüze gelindiğinde ise bu kavram sosyal yaşamın içindeki her alanda yer edinmiştir. Empati kültürel, toplumsal, hukuk, eğitim ve sağlık gibi birçok alanda önemlilik arz eden bir beceridir.

²⁶ M.Luisa Sanz de Acedo Lizarraga M.D. Ugarte; M.C. Elawar; M.D. Iriarte, M.T. S.A. Baquedano, “Enhancement of Self-Refulation, Assetiveness, and Empathy”, *Learning and Instruction*. Vol: 13/4 (2003): 423–439.

²⁷ Alper Yontar, “Sosyal Bilgiler Programında Kazandırılması Hedeflenen Sorumluluk Değeri ve Empati Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013).

²⁸ Elif Gökçe Ersoy, Ferdi Köşger, “Empati: Tanımı ve Önemi”, 9-17.

²⁹ Sevgi Coşkun Keskin “Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerine Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007).

³⁰ Sezergül Yıkmış, “Türkiye Türkçesinde Empati Dili (Söylem Çözümlemesi)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019).

2.3. Empati Becerisinin Önemi

Empati kavramı, eskiye oranla günümüz dünyasında daha önemli hale gelmiştir. Çünkü yaşanan tüm teknolojik gelişmelerle birlikte insanlar farklı kültürlerle, farklı davranış ve düşünce kalıplarıyla, farklı insan özellikleriyle daha çok karşılaşmaktadır.

Tek bir tuşla dünyanın öbür ucundaki bir medeniyetin nasıl yaşadığı, nasıl davrandığı ve nasıl düşündüğü bile öğrenilmektedir. Bu kültürler arası farklılaşma eğer empati duygusu kazandırılmamışsa olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Sadece küresel çapta değil ülke içerisinde de bireyler farklı görünüş, düşünce ve davranış kalıplarına empati göstermelidir. Çünkü toplumsal huzur böyle sağlanabilir. Bir birey, başka bir bireyin içinde bulunduğu durumu anlar ve ona göre bir yaklaşım geliştirirse, çıkacak çatışmalar en başından engellenmiş olur. Aksi takdirde, empati becerisi kazandırılmamış veya gelişmemiş bir birey anlayışsız olmakta ve bu anlayışsızlığını hayatın her alanında yansıtmaktadır. Evde, okulda, iş yerinde ve sosyal hayatta bu anlayışsızlığı yayan bireyler saygısızlığı da beraberinde getirmektedir. Başka insanlara saygısız yaklaşan bir bireyinde topluma katacağı hiçbir şey olmayacak ve olumsuz davranışları sebebiyle tepki görecektir. Bu tepki sonucunda ise ne yazık ki toplumdan uzaklaşacak ve yalnızlığa itilecektir.

Empati duygusu bireylerin ilişkilerinde etkileyici olduğu için iletişimde yaşamsal önem taşımaktadır.³¹ Çünkü sosyal bir varlık olan insan duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaz ve başka insanlarla iletişim halinde olma ihtiyacı duyar.³² Bugün dünyada ve ülke içerisinde genel olarak çatışmaların temeline bakıldığında empatinin eksikliğinden kaynaklı, anlama ve hoş görme davranışlarının olmadığı görülür. Oysa empati becerisi yani karşıdakini anlama, kendini onun yerine koyma düşüncesi gerçek yaşama başarılı bir şekilde geçirilirse toplumları çatışmaya ve huzursuzluğa iten sorunlar büyük ölçüde halledilebilir. Empati becerisi ile bireylerin sahip olduğu kişilik özelliklerini ve sosyal becerilerini geliştirmektedir.³³ Bu nedenle

³¹ Fatma Ünal, “Çocuklarda Empatinin Gelişimi: Empatinin Gelişiminde Anne-Baba Tutumlarının Etkisi”, *Milli Eğitim Dergisi*, 176 (2007): 134-148.

³² Bahadır Demir, “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Tarihsel Empati Becerilerine ve Başarılarına Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019).

³³ Sevda Yılmaz, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati”, 2016.

empati becerisi hem kişisel iletişimler için hem de toplumsal huzur için gerekli ve önemlidir.

Empati becerisi, sosyal iletişimi geliştirmekte ve bireylerin sosyal yaşamlarından başarılı olmasını sağlayan etmenlerdendir. Empati kurulan bir birey kendisini değerli ve daha iyi hissetmektedir.³⁴

Empati becerisi yukarıda bahsedildiği gibi sosyal ilişkileri doğrudan etkilemekte ve geliştirmektedir. Çünkü sosyal yaşantıda bir bireyin başka bir bireye başından geçen olayı anlatması ve karşısındaki insanın bunu anlayarak hoşgörülü olması ile kişi kendini daha mutlu ve rahat hissedebilmektedir. Karşısındaki insana empatiyle yaklaşan birey ise yardımcı olma hissiyle kendisini daha iyi hissetmektedir. Bu sayede iki taraf da bu iletişimden olumlu sonuçlarla ayrılmaktadır.

Yine empati becerisi sadece bireyler arası değil, doğa ve canlılara karşı bir tutum olarak da gelişmektedir. Doğaya ve canlılara karşı empati becerisi gelişmiş bireyler daha duyarlı olmaktadır. Doğayı korumakta, hayvanları sevmekte ve zarar vermemektedir. Bu açılarından empati becerisi her alana yayılmış önemli bir beceridir. Bahsedilen bu sebepler nedeniyle empati becerisinin okullarda kazandırılması büyük önem teşkil etmektedir.

2.4. Empati Becerisi ve Eğitim İlişkisi

Eğitim genel olarak bireylerin yaşadıkları ülkenin ve içinde bulunulan toplumun hedeflerine uygun olarak yetiştirilmesi sürecidir.³⁵ Eğitim ile bireylere hedeflenen kazanım, değer ve beceriler verilmektedir. Bu kazanım, değer ve beceriler, ülkenin kültürel ve toplumsal yapısına uyumlu bir şekilde belirlenerek öğretim programlarına yerleştirilmektedir. Bu çalışmada belirtildiği gibi bir bireyin gerçekleştirdiği tüm iletişimlerde önemli olan empati becerisi de bunlardan biridir. Kişiler arası sağlıklı bir iletişimin olmazsa olmazı olarak adlandırılacak empati becerisi günümüzde

³⁴ Duman, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Materyallerinde Empati Becerisinin Geliştirilmesi: Amaç, Kapsam ve Etkililik”, 2011.

³⁵ Sedat Yüksel, “Örtük Program”, *Eğitim ve Bilim*, 27 (126): 31-37.

ilkokuldan başlayarak öğrencilere dolaylı veya doğrudan kazandırılmaya çalışılmaktadır.³⁶

Lazarokou ise bir eğitim programında empati becerisinin geliştirilmesi sürecinde, programın bazı özelliklerin taşınması gerektiğini söylemektedir. Bunlar;

- Tüm çocuk gelişimini vurgular.
- Öğrenci merkezli bir yapıya sahiptir.
- Öğrencinin hayal gücünü ve sezgisini harekete geçirmeye teşvik eder.
- Farklılaştırılmış öğrenme çıktılarını tanır ve kabul eder.
- Öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimini vurgular.
- Öğrencileri bilgi ve öğrenme becerilerinde ileriye taşır.
- İnsanlar arasındaki her türlü farklılaşmaya saygı duyar ve değer verir.³⁷

Empati becerisinin kişisel ve toplumsal ilişkilerdeki öneminin yanı sıra geçmişte yaşamış olan uygarlık ve insanların yaşayış, düşünüş biçimlerini anlamaya dair bir yönü de vardır. Bu yönü eğitimde, tarihsel empati olarak adlandırılmaktadır. Tarihsel empati ile tarihsel olayların nasıl geliştiğine dair o dönemde yaşamış insanların duygu, düşünce, inanç ve hayata bakış açıları anlaşılır ve bu sayede öğrenciler de tarihle günümüz arasında bir bağlantı kurarak o dönemi daha iyi anlar.³⁸ Tarihte yaşanan her olayın dönemine özgü olması ve yaşanıldığı döneme göre anlaşılması gerekir. Buradan hareketle tarihi her olayın aslında ayrı olarak anlaşılması gerekir.³⁹ Tarihsel empatinin kazanımı burada devreye girerek yardımcı olabilmektedir.

³⁶ Necip Kaygısız, “Tarihsel Empati Etkinlikleriyle İşlenen Sosyal Bilgiler Derslerinin Öğrenci Ürün ve Görüşlerine Göre İncelemesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019).

³⁷ Lazarokou, D, E., “Empathy as a tool for historical understanding: an evaluative approach of The Ancient Greek primary history curriculum.” (2012) Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ944023.pdf>

³⁸ Altan Aysal, “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2012).

³⁹ Kenan Söğüt, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi Üzerinde Tarihsel Empati Etkinliği İle Yapılan Etkinliklerin Değerlendirilmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012).

Sosyal Bilgiler öğretim programında empati becerisi kazandırılmak istenen 27 beceri arasında yer almaktadır. Aynı şekilde Sosyal Bilgiler öğretim programı çerçevesinde empati becerisi 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinin ilk öğrenme alanı olan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında “Bu öğrenme alanı işlenirken saygı ve sorumluluk gibi değerlerle kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama ile empati kurma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.” şeklinde yer almaktadır.⁴⁰ Ayrıca “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında da empati becerisinin verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Empati becerisinin eğitim ile ilişkisi çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü farklılıklara saygı ve duyarlılık değerleri empati becerisiyle ilişkilidir. Bu yönüyle de empati becerisinin bireylerde anlayışı artırması toplumsal huzurun sağlanmasına katkıda bulunabilir. Bu gibi sebeplerle empati becerisinin öğretmenler tarafından eğitim kurumlarında küçük yaşlarda çocuklara kazandırılması önemlidir. Çünkü sağlıklı iletişim kurmak adına ihtiyaç duyulan beceriler yalnızca yetişkin insanları kapsamamaktadır.⁴¹ Bu ihtiyaç çocuklarda hem akran hem de yetişkinlerle kişilerarası iletişimde de ortaya çıkmaktadır. Öğretim programları ve dersler dışında öğretmen kendisi de öğrencilere rol model olarak empati becerisini geliştirebilir. Sınıf ortamında karşılaştığı sorun ve problemlere karşı öğrencilerin birbirini anlaması için karşılıklı sorular sordurarak empatik eğilimi ölçebilir veya ortaya çıkarabilir. Öğretmen bu önemli beceriye en başta kendisi de özümsemeli ve daha sonra öğrencilerde ortaya çıkarma veya geliştirme çabasında olmalıdır.

Bunların dışında empati becerisi açık fikirli, demokratik ve hoşgörülü olmakla da bağlantılıdır.⁴² Birey, “herkes benim gibi olmayabilir, düşünmeyebilir, davranmayabilir” düşüncesini fark ederek, bu düşüncüyü gerçek hayata uyarlamasıyla başkalarını anlar ve böylece farklılara saygı duyma tutumunu gerçekleştirir. Bu nedenle bireylerde empati becerisini kazandırılması ve geliştirilmesi çok önemlidir. Eğitim ise

⁴⁰ Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. “Sosyal bilgiler dersi öğretim programı”, Ankara, 2018.

⁴¹ Asuman Yüksel, “Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), (2004): 341-354.

⁴² Yüksel Kabapınar, “İlköğretimdeki Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılacak Bir Öğretim Etkinliği Olarak Resim Çizimi Yoluyla Empati”, *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20, (2004): 85-100.

bu noktada kilit rol oynamaktadır. Empati becerisi bireylerde kendiliğinden oluşmadığından dolayı okul ve ev iş birlikli olarak oluşturulan sosyal ortamlar ile adım adım gelişen bir beceridir.⁴³

Eğitim ile bireylerin topluma iyi ve yararlı vatandaşlar olarak kazandırılması hedeflenmektedir. İyi ve yararlı bir vatandaş kavramlarının içeriği çok geniş olsa da ayrıştırma ve çatışmaya yol açacak her türlü davranış ve söylemden kaçınan, başka insanlara, duygu ve düşüncelere saygı duyan, anlayışlı ve hoşgörülü olan, farklılıklara karşı saygılı olabilen bireyler iyi ve yararlı vatandaş sınıfına girmektedir. Çünkü iyi vatandaş, her şeyden önce içinde yaşadığı toplumun huzuruna olumsuz etki edecek davranışlardan kaçınmalıdır. Toplumun huzurunu kaçırarak ayrıştırma ve ötekileştirmelerin, çatışmaların fitilini ateşleyen bireylerin zaten topluma bir katkısı olamaz. Bu doğrultuda da eğitim programları da bu hususlar göz önünde bulundurularak yenilenmektedir. Bahsedilen bu ayrıştırma ve çatışmaların temelinde ise empati becerisinin eksikliği yatmaktadır. Çünkü empati becerisi gelişmemiş bir birey kendisinden başka düşünen, hisseden ve davranan insanların varlığından rahatsızlık duymakta ve saygı göstermemektedir. Oysa empati becerisi başarılı bir şekilde gelişmiş olan bireyler, duygu ve düşünce farklılıkların olağan olduğunun farkına vararak hoşgörülü olmaktadır. Bu nedenle empati becerisinin eğitim programlarında yer alması ve uygun olarak öğrencilere kazandırılması önem arz etmektedir.

Empati becerisinin eğitim ortamlarında desteklenen uygulamalarla kazandırıldığı birçok çalışma bulunmaktadır. Payne diğerleri ise empati becerisini geliştirmekte kullanılan yöntemleri 4 farklı başlık altında toplamıştır. Bunlar:

Didaktik Teknik

Didaktik yaklaşımda, uzman empati becerisinin kazandırılması hedeflenen bireylere empati ve empatik olarak iletişim kurma süreçleri hakkında teorik olarak bilgiler verir.

⁴³ Yüksel Kabapınar, "İlköğretimdeki Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılacak Bir Öğretim Etkinliği Olarak Resim Çizimi Yoluyla Empati," 2004.

Yaşantısal Teknik

Yaşantısal teknikte, empati becerisinin kazandırılması hedeflenen bireylerin başkalarıyla girdiği iletişim süreçlerini bir video veya kayıttan uzman kişi tarafından izlenerek irdelenir ve eleştirilir.

Rol Oynama Tekniği

Rol oynama tekniğinde empati becerisi kazandırılması hedeflenen kişi bazen kendisi olarak bazende karşısındaki kişi gibi rol yaparak iletişim kurar.

Modelden Öğrenme Tekniği

Modelden Öğrenme Tekniğinde ise empati becerisi kazandırılması hedeflenen kişi uzman kişinin başkasıyla kurduğu iletişimlerini doğrudan veya video kayıtlardan izleyerek empati kurmayı gözlemler ve öğrenir.⁴⁴

Eğitim ortamlarında ise empati ayrı bir önem taşımaktadır. Öğretmen ve öğrenciler arasında sağlıklı ve olumlu sonuçlanabilecek iletişimlerde, empati önemli bir görev üstlenmektedir. Eğitim ortamında başarıyla kazanılmış bir empati anlayışı ise okul sonrası sosyal ilişkilerde yine kendini gösterecektir. Empati becerisi okul, çevre, toplum, doğa ve hayvanlarla olan ilişkiyi etkileyen, görüldüğü gibi hayatın her alanında olan bir beceridir.

Tüm bu hususlar doğrultusunda empati becerisinin öğretim programlarında yer alması ve öğrencilere başarılı bir şekilde kazandırılması gerekmektedir.

2.5. Eğitsel Rol Çalışması Nedir? (Rol Oynama Yöntemi)

Çünkü sık kullanılan yöntemler öğrencinin ilgisini çekmede yetersiz kalmaktadır. Bu da öğrenmenin kalitesini düşürmektedir. Yeni bilgi eğer yeteri kadar önceki öğrenmelerle ilgilendirilmemişse bilgi ön bellekte kalır ve kullanılma ihtiyacı artık kalmadığında ise zihinden atılır.⁴⁵ Rol oynama yöntemi ise dersleri daha kalıcı ve ilgi çekici hale getirme konusunda tercih edilen yöntemler arasına girmektedir.

⁴⁴ Payne, P. A. at all. Didactic, experiential and modeling factors in the learning of empathy. *Journal of Counselling Psychology*, Vol. 19, (1972): 425-429.

⁴⁵ Bahri Atasoy, “*Fen Öğrenimi ve Öğretimi*”, (Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2004).

Çocuklar okula başladıklarında, iletişim süreçlerini hayatlarında başrol olan anne, babalarını, tanıdıklarını veya kendi hayal dünyalarında yarattıkları kurgusal karakterleri taklit ederek yönetirler.⁴⁶ Rol oynama yönteminde, öğrenci kendi kimliğinin dışında başka bir kimliğe bürünerek, onun düşüncelerini, hislerini aktarmaya çalışır. Öğrenci rol yaparken, kendi kimliğinden çıkarak kendisini bir başkasının yerine koyar. Böylece hem başkasının düşünce ve hislerini anlar, hem de kendi düşünce ve hislerinin mevcut durumun farkına varır. Rol oynama yöntemi, dramının eğitim alanında kullanılmasıdır.

Rol oynama yöntemi, öğrencilerin kendi katılımları ve deneyimiyle birlikte öğrencileri tarihi, siyasal ve toplumsal olaylarla karşılaştırdığından dolayı, Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanlarında kullanılması faydalıdır.⁴⁷

1970 yılında Fannie ve George Shaftel rol oynama yönteminin olduğu bir derste dokuz adım olması gerektiğini belirtmişlerdir.⁴⁸

Bunlar:

- Grubun ilgisini derse çekme
- Katılımcıları seçme
- Sahneyi oluşturma
- Seyircileri hazırlama
- Oyunu ortaya koyma
- Oyunu değerlendirme
- Oyunu tekrar ortaya koyma
- Tartışma ve değerlendirme
- Genelleme yapma

⁴⁶ Jean Piaget, "Play, Dreams and Imitation in Childhood" (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315009698>

⁴⁷ James L. Barth, ve Abdullah Demirtaş, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Ankara: YÖK/Dünya Bankası Yayınları, 1997).

⁴⁸ Aysal, "İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi".

Öğrencilerin derste aktif olmasını sağlayacak bir yöntem olan rol yapma yönteminin öğrencilere pek çok açıdan faydası vardır. Rol oynama yöntemi öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özelliklerinin gelişmesine katkıda bulunan bir yöntemdir. Ayrıca yaratıcılıklarının gelişmesini sağlar. En önemlisi ise öğrenciler bir başkasının duygu ve düşünceleriyle doğrudan etkileşim haline girer. Böylece başkalarının mevcut durum karşısında neler hissettiğini anlar. Tüm bir ders boyunca öğrencilerin sadece oturarak dinlemesi günümüzde desteklenen bir durum değildir. Bu durum öğrencilerin derse olan ilgisini ve dersten alacağı verimliliği de azaltmaktadır. Öğrencinin aktif hale getirilmesi ve derse katkıda bulunması beklenmektedir. Günümüz eğitim anlayışı da buna göre düzenlenmiştir. Rol yapma yöntemi de öğrencilerde derse olan ilgi ve isteği arttırması yönünden uygun bir eğitim yöntemidir. Rol yapma yönteminde öğrenciler karşılıklı bir etkileşime girdiğinden dolayı öğrenme, düz anlatım yöntemine kıyasla daha kalıcı olmaktadır. Öğrenmenin daha kalıcı olması ise akademik başarıyı arttırmaktadır.

Rol yapma yönteminin birtakım birbirinden farklı türleri bulunmaktadır.⁴⁹ Bunlar:

- **Bağımlı Rol Oyunu**

Önceden belirlenen bir metnin oyunlaştırılarak sunulmasıdır. Burada daha zaman alıcı bir süreç vardır. Ayrıca planlama mevcuttur.

- **Bağımsız Rol Oyunu**

Öğrencilerin önceden belirlenmiş bir metne bağlı kalmadan kendi hayal güçlerini kullanarak mevcut bir durumu veya olayı oyunlaştırmalarıdır.

- **Sözsüz Rol Oyunu**

Olay, olgu veya durumların herhangi bir konuşma olmadan el, kol ve vücut hareketleriyle oyunlaştırılmasıdır. Pantomim de denmektedir.

⁴⁹ Ahmet Çebi, “Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1985).

- **Parmak Oyunu**

Öğretmen tarafından belirlenen öykülerin yine öğretmen tarafından metin içinde duruma uygun durumların belirlenerek öğrencilere parmak hareketleriyle gösterilip, daha sonra öğrenciler tarafından canlandırıldığı bir rol oynama tekniğidir.⁵⁰

- **Modellerle Rol Oyunu**

Olay, olgu veya durumların kukla gibi çeşitli araçlarla canlandırılmasıdır. Bir masa ve üzerine konulan bir perde ile öğrenciler hazırladıkları oyunu bu araçlarla sunmaktadır.

Eğitsel rol çalışmalarının her yöntem ve teknikte olduğu gibi birtakım sınırlılıkları vardır. Bunlar:

- Fazla zaman almaktadır.
- Küçük gruplarla yapılır, sınıfın tamamı roller için görevlendirilemez.
- Bazı öğrenciler durumu veya rolleri kavramakta zorluk çekebilirler.
- Kostüm ve dekorların maliyeti çok olabilir.
- Yetenekli öğrenciler durumu tekelinde bulundurabilirler.
- Çekingenlik yaşayan veya konuşma problemleri olan öğrenciler için iyi bir yöntem değildir.
- Belirlenen rol ve metinlerin dersle bir ilgisi olmazsa yöntem yararlı olmayabilir.
- Öğrenciler rolleri oynarken rolden çıkıp aşırılığa kaçabilir bu da öğrenmeyi olumsuz etkileyebilir.

Sosyal Bilgiler dersi için rol yapma yöntemi, öğrencinin aktif olmasını sağlamak açısından önemlidir. Rol yapma yöntemi ile öğrencilerin yaşayarak öğrenmesi sağlanmaktadır. Öğrenciler mevcut bir durumun içinde karakterlerin neler düşündüğüne, hissettiğine ve nasıl davrandığına bizzat şahit olmakta ve bunları yaşamaktadır.

⁵⁰ Emin Özdemir, *Uygulamalarla Dramatizasyon*. (Ankara: Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu Yayınları, 1965).

Özellikle rol yapma yöntemi tarihsel karakterleri canlandırmada kullanıldığında, öğrenciler geçmişte neyin, neden, nasıl yapıldığını daha iyi anlayabilmektedirler. Öğrenciler geçmişte yaşanan yerler, insanlar ve olaylar hakkında hazırlanmış bir metni okuyarak çalışır, daha sonra bu metni canlandığında tıpkı oradaymış gibi hisseder ve böylece o karakterlerin yerlerine kendilerini koyarlar. Böylece geçmişini anlayan bir öğrenci kendi geleceği hakkında da çıkarımlarda bulunabilme becerilerini de geliştirmiş olur.⁵¹ Böylelikle “tarihsel empati” kavramına da katkıda bulunulur.

Drama, rol yapma gibi yöntemler öğrencilerin birden fazla özelliğini geliştirme imkânı sunmaktadır. Bu özellikler:

1. Zihinsel gelişime olan etkisi,
2. Dil gelişimine olan etkisi,
3. Duygusal gelişime olan etkisi,
4. Sosyal gelişime olan etkisi,
5. Fiziksel ve motor gelişime olan etkisi olarak sayılabilir.⁵²

Rol yapma yöntemi, öğrencilere yaşayarak öğrenme ortamı sunduğu için öğrencilerin gelecekte kendi yaşamlarında karşılarına çıkabilecek olumlu, olumsuz durumlara karşı ön bir tutum geliştirmesine de yardımcı olmaktadır. Öğrencileri, geleceklerine hazırlamakta bir basamak vazifesi görmektedir. Rol oynama yöntemi bu sayede bireylerin sosyal kimliklerinin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır.

Bunların yanı sıra dile hâkim olma, Türkçeyi etkili ve güzel konuşma ve kendini iyi ifade edebilme gibi noktalarda da öğrencilere faydalarının olduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda öğrencilerin kendilerine olan güvenini arttırma, anlama yeteneğini geliştirme ve yaratıcılığının zenginleşmesinde rol yapma yöntemi yine çok etkilidir.

Yine rol yapma yönteminin öğrenciyi hareket ettirerek aktifleştirmesi, rol oynama sırasında yapılan anlamlı hareketlerin zihinsel gelişime de destek olduğu Piaget

⁵¹ Ramazan Sever, Elvan Yalçınkaya, Fatma Mazman, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Etkili Bir Öğretim Yöntemi: Dramatizasyon” *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/1 (2009): 155-166.

⁵² Tuğba Selanik Ay, “İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretiminde Yaratıcı Drama ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Öğrenci Başarısı ve Hatırda Tutma Düzeyi Üzerindeki Etkileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005).

tarafından belirtilmiştir. Öğrencinin farklı durumları deneyimlemesini sağladığı için girişkenliğini geliştirdiği de söylenebilir. Aynı zamanda öğrencinin farklı kimlikleri tanımasına olanak sağlayarak, kendini daha iyi tanıyabilmesini ve bu deneyimlerden yola çıkarak kendine daha olumlu bir bakış açısıyla bakmasını sağlayabilir. Farklı rollere girerek belli bir prosedür uygulayan öğrenciler bu sayede kurallara farklı pencerelerden bakmayı ve toplumsal yaşam içinde kuralların yerini ve önemini daha iyi kavramalarını sağlayabilir. Rol oynama direkt olarak öğrencileri aktif hale getirdiği için öğrenciyi merkeze alan bir yöntemdir. Bu sayede öğrenciler öğrenme sürecinde aktif hale gelerek öğrenmeye ve anlamaya daha açık olabilirler.⁵³

Bunlardan çalışmanın konusunu oluşturan empati becerisinin gelişmesindeki önemi ise göz ardı edilemez. Çünkü rol yapma yönteminde öğrencinin kendi kimliğinin dışında bir başkasının kimliğine bürünmesi ve onun duygu ve düşüncelerinin anlatılması noktası bulunmaktadır. Empati ise kişinin kendini bir başkasının yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlaması demektir.

Bu yönden aralarında oldukça güçlü ve bir anlamlı bağ vardır. Bu doğrultuda rol yapma yöntemi ve empati becerisi birbirini desteklemektedir.

2.6. Eğitsel Rol Çalışmalarının Amaçları

Eğitsel rol çalışmalarının veya rol oynama yönteminin eğitimde amaç edindiği önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlar genel olarak öğrencilerin dersten alacakları verimin en üst seviyeye çıkmasını hedeflemektedir.

Eğitsel rol çalışmalarının birçok amacı bulunmaktadır. Bunlar:

- Öğrencileri derse güdüleme
- Öğrencilere verilmek istenen bilgi, beceri ve değerlerin kalıcılığını arttırma
- Öğrencilerin empati becerisinin geliştirilmesini sağlama
- Öğrencilerin topluluk önüne çıkıp performans sergilemesiyle, özgüveninin artmasını sağlama

⁵³ Alev Önder, “Eğitici Drama Uygulamalarının Altı Yaş Çocuklarının Kendilik Algısı Üzerine Etkisi”, “Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi”, 0/13 (2006): 29-34.

- Verilen rolün sorumluluğunun farkına vararak, sorumluluk bilinci oluşturma
- Dili etkili ve güzel kullanma
- Öğrenciye gerçek yaşamın bir provasının sunulmasıyla gerçek yaşama hazırlama
- Karşılaştıkları durumların neden ve sonuçlarını iyi analiz edebilme

Bu ve benzeri amaçlar çeşitlendirilebilir ve çoğaltılabilir. Çünkü rol yapma yöntemi öğrenciyi merkeze alan bir yöntem olduğu için öğrencilerin psikososyal, bilişsel ve duyuşsal birçok yönüne geliştirmektedir.

Ayrıca Malbeği dramının amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Kendini ve başkalarını anlama becerisi geliştirme.
- Yaratıcılık özelliğinin gelişmesine yardımcı olma.
- Eleştirel düşünmeyi kazandırma.
- Manevi değerlerin gelişmesini sağlama.
- Sosyal gelişim ve ortak çalışma alışkanlığı kazandırma.
- Kendine güven duyma.
- Bireyin karar alırken daha başarılı olmasını sağlama.
- Farklı durumlarla ilgili deneyim kazanma.
- Bireyin hayal gücünü, hislerini ve düşüncelerini geliştirme.
- Dil ve iletişim becerilerini geliştirme
- Karşılaşılan problemlere farklı bir bakış açısıyla yaklaşma ve problem çözme becerisini geliştirme.
- Bireyin, kazanılan davranışların farkına varmasını sağlama.
- Kötü durum ve olaylarla nasıl başa çıkılacağını gösterme.
- Dünyayı ve içinde yaşanılan toplumu daha somut olarak görmeyi sağlama.

- Soyut durumları somutlaştırma.⁵⁴

Eğitsel rol çalışmaları, öğrencileri derse güdüleyerek ilgi çekici ve eğlenceli olmaktadır. Konuların daha eğlenceli bir şekilde işlenmesi derse katılmayan öğrencilerin dahi derse ilgisini çekebilmektedir. Güncel eğitim programının öğrenciyi merkeze koyan ve aktif hale getirmeyi amaçlayan vizyonu ile eğitsel rol çalışmaları uyumaktadır.

Eğitsel rol çalışmalarının genel olarak amaçları öğrencinin derse dikkatini çekmek ve kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve değerlerin kalıcılığını arttırmak olarak özetlenebilir.

2.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Kullanılması

Sosyal Bilgiler, ilköğretimde öğrencilerin iyi ve sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirilmesi amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden belirlenmiş bilgilerle öğrencilere bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır.⁵⁵

Bu bağlamda sosyal bilgilerin genel amacının öğrencileri demokratik, iyi, sorumlu, bilinçli, çağdaş ve duyarlı vatandaşlar olarak yetiştirmek olduğu söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin karar alma ve karşılaştıkları problemleri çözme becerilerini kazanmış, demokratik tutum ve değerleri benimsemiş, verimli ve katılımcı bireyler olarak topluma yararlı bireyler olmasını hedefler.⁵⁶

Sosyal Bilgiler dersinde drama yöntemi, soyut kavramları somutlaştırmada ve başarıyı arttırmada önemlidir.⁵⁷ Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilere kazandırmak istediği bu bilgi, beceri ve değerlerin en üst düzeyde verimlilikle kazandırılması önemlidir. Bunun içinde çeşitli ve amacına uygun olarak eğitsel yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Yapılandırmacı anlayışın getirdiği öğrenci merkezli, öğrencinin

⁵⁴ Malbeği, “Drama Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısına ve Bilinçli Tüketici Düzeyine Etkisi”.

⁵⁵ Münire Erden, “Eğitimde Program Değerlendirme”, (Ankara: Anı Yayıncılık, 1998).

⁵⁶ Birgül Küçük, “İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Demokratik Tutum Üzerindeki Etkisi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008).

⁵⁷ Kâmil Uygun ve Bilal Pektezel, Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Drama Kullanımı: Bir Eylem Araştırması”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 8/2 (2019): 347-371.

bireysel ve sosyal becerilerinin gelişmesini sağlayacak öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması önemli hale gelmiştir.⁵⁸

Öğrenciyi merkeze alan eğitsel yöntem ve teknikler, güncel eğitim dünyasında eskiye oranla daha çok önerilmekte ve uygulanmaktadır. Bu yöntem ve tekniklerin uygun ve doğru olarak kullanılmasının olumlu etkileri göz ardı edilmemelidir. Rol oynama yöntemi de bunlardan biridir.

Rol oynama yöntemi, mevcut durum veya düşüncelerin bir grup önünde belirlenen kişiler tarafından dramatize edilmesiyle meydana gelen bir yöntemdir.⁵⁹ Rol oynama yöntemi, öğrencilere yaşayarak öğrenme fırsatı sunan bir öğretim yöntemidir.⁶⁰

Rol yapma etkinlikleriyle öğrenciler, kendilerine sunulan durumu bizzat yaşama fırsatı bularak daha iyi kavrama ve analiz etme becerilerini de geliştirmiş olurlar. Bu nedenle rol yapma yöntemi eğitim dünyasında önemli bir yere sahiptir. Rol yapma yöntemi için sınıf ortamında öğretmen uygun koşulları oluşturduğunda eğlenceli ve verimli bir ders gerçekleşmesi kaçınılmazdır.

Sosyal Bilgiler dersinin yapısı ve içeriğinin zengin olmasıyla beraber, önemli beceri, değer ve kazanımları içinde barındırmaktadır. Bu nedenlerle Sosyal bilgiler dersi, öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanması açısından çok zengin bir ortam sunmaktadır. Derse uygun olarak rol yapma yöntemi de öğretmenler tarafından derslerde kullanılabilir. Sosyal Bilgiler dersinin konuları arasında farklı açılardan ele alınması gereken ve farklı bakış açılarının öğrenilmesi gereken konular vardır. Örneğin tarihi bir karakterin canlandırılmasında o karakteri yaşamış olduğu döneme göre anlamak gerekir. Sadece karakterlerin duygu ve düşünceleri değil, olayın geçtiği yer, zaman ve o durumu meydana getiren başka nedenlerinde anlaşılması gerekmektedir. Buda rol yapma yöntemiyle mümkündür.

⁵⁸ Faruk Malbeği, “Drama Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısına ve Bilinçli Tüketici Düzeyine Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011).

⁵⁹ Çebi, “Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama”.

⁶⁰ Aysal, “İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”.

2.8. Sosyal Bilgiler Dersinde Empati Becerisinin Kazandırılmasında Eğitsel Rol Çalışması

Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında yer alan vatandaşlık eğitimi öne çıkan amaçlardan biri olmuştur. İyi vatandaş yetiştirme amacını anlamak için öncelikle vatandaşlığın sadece bir ülke toprakları üzerinde yaşama hakkı elde eden kişiler olmadığını bilmek gerekir. Vatandaşlık bir bireyin sosyal, hukuki, siyasal ve kültürel olarak topluma katılabilen etkili bireyleri ifade etmektedir.⁶¹ Son zamanlarda ise artan kargaşa ve insanlar arasında yaşanan çatışmalar dünyanın huzurunu bozar hale gelmiştir. Yaşanan bu çatışmalar yaşamın her anında kendisini göstermekte ve insanları umutsuzluğa sürüklemektedir. Anlayışın, hoşgörünün, saygının yerini büyük bir tahammülsüzlük, anlayışsızlık ve saygısızlık almaktadır. Bu gidişatın sonu daha sonralarda toplumları derinden etkileyen siyasal, tarihsel olaylara neden olmaktadır. Oysa bireyler empatiyi benimsemiş ve hayatlarında başarıyla uygulayabilmiş olsa çoğu hoşnutsuzluğun ve anlaşmazlığın bu kadar çıkmaza girmesi engellenmiş olur. Bu kargaşaların çözülmesinde ise bu beceri ve değerleri en verimli şekilde kazandıracak olan eğitim kurumlarıdır. Bunun gibi önemli roller üstlenen eğitim kurumlarında Sosyal Bilgiler dersinin ise ayrı bir önemi vardır.

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında verilen beceriler arasında empati becerisinin büyük bir önemi vardır. Empati becerisinin kazandırılması çalışmada belirtildiği gibi kişisel ve toplumsal çatışmaları engellemektedir. Çünkü empati becerisi, insanın doğru ve uygun olanı gerçekleştirmesi diğer bir deyişle kişiler arası iletişimde olumlu kazanımlar gerçekleştirmek ve uyum içinde paramnesia katkı sağlayarak toplumsal huzuru pekiştiren önemli bir beceridir.⁶² Empati becerisinin kazandırılmasında çeşitli yöntem ve teknikler uygulanabilir. Bunlardan biri de rol yapma yöntemidir.

⁶¹ Veysel Yiğen ve Recep Dünder, “Sosyal Bilgiler Dersinin Etkili Vatandaş Yetiştirme Rolüne Yönelik Öğretmen Adaylarının Algıları”, *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 3/2 (2020):131,146.

⁶² Meral Elikesik, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Empatik Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013)

Sosyal hayatta bireylerin önüne çıkan durumlar rol yapma yöntemiyle yeniden canlandırılabilir.⁶³

Oyunlar, çocukların gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Oyuna benzer nitelikte olan eğitimde rol oynama gibi etkinliklerde, çocuklar merakı olan ve aynı zamanda ilgisini çeken bir konu üzerinde çalışma yapmaktan hoşnutluk duyarlar.⁶⁴

Empati becerisinin kazanılmasında rol oynama yönteminin önemi çok açıktır. Öğrenci kendini başkalarının yerine koyarak hem kendini ifade edebilme becerisini geliştirir, yaşamı çok yönlü algılayabilir, araştırma isteği artar ve rolünü yaptığı duygu ve düşüncelerini daha iyi anlar.⁶⁵

Rol yapma yönteminde kişinin kendisini bir başkasının yerine koyarak, onun düşünce ve duygularını bizzat yaşama durumu olduğundan empati becerisinin kazandırılmasında etkili olduğu açıktır. Çünkü rol yapma yöntemi bir başkasının bilincinin farkına varmak, hislerinin maskesini giyerek bunu başkalarıyla da paylaşma fırsatı veren bir öğretim yöntemidir. Bu yönlerden empati becerisi ve rol yapma yöntemi arasındaki bağlantı birbiriyle paraleldir. Bu yönden rol yapma yöntemi empati becerisini destekler niteliktedir.

Sosyal ve toplumsal olayları farklı bakış açılarıyla görmek, bağlantıları fark etmek ve analiz edebilmek adına rol yapma yönteminin etkili bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Eğitimde rol oynamanın en büyük amacı öğrencinin hedeflenen olayları, kişileri, duygu ve düşünceleri anlamasıdır. Bu amaç doğrultusunda eğitsel rol çalışmalarının öğretmen tarafından iyi belirlenmesi ve öğrencilere iyi açıklaması gerekmektedir. Daha sonra uygulama esnasında ve sonrasında süreç iyi kontrol edilmeli ve analiz edilmelidir. İyi tasarlanmış bir eğitsel rol çalışması empati becerisinin kazandırılmasında çok etkili olabilir.

⁶³ Tekin Çelikkaya, “Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Önemi ve Uygulama Örnekleri”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9/2 (2014): 447-470. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6160>

⁶⁴ Malbeleş, “Drama Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısına ve Bilinçli Tüketici Düzeyine Etkisi”.

⁶⁵ Aysal, “İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”.

2.9. İlgili Araştırmalar

Çebi, “Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama” adlı yüksek lisans tezinde rol oynama yöntemini başka öğretim yöntemleriyle karşılaştırmış ve rol oynama yönteminin öğrenmede etkili olduğunu belirtmiştir.⁶⁶

Üstündağ, “Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği” adlı yüksek lisans tezinde 2. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde dramatizasyon yönteminin takrir yönteminden daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.⁶⁷

Koç, “Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri sayesinde tarihe olan ilgilerini arttırdığını belirtmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin yaratıcı dramayla, tarihsel olayların neden ve sonuçlarını daha iyi anlayacağını belirtmiştir.⁶⁸

Şimşek, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Hikâye Anlatım Yönteminin Kullanımı” adlı yüksek lisans tezinde öğrencilerin tarihsel olayların anlatıldığı hikâyeleri bir başkasından ilgiyle dinlemelerinden dolayı, hikâyelerin rol yapma yöntemiyle öğrencilere sunulabileceğini belirtmiştir.⁶⁹

Yüksel, “Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi” adlı çalışmasında empati eğitim programının, empati becerisi düşük öğrencilerin model almalarına olanak sağlama, rol oynama ve bilgi edinme süreçlerine olumlu katkıda bulunduğu ve empati becerilerini geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.⁷⁰

Yurtalan’ın “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanılması” adlı yüksek lisans tezinde 6. sınıf tarih konularının işlenmesinde drama tekniğinin etkili ne şekilde kullanılabileceğine ilişkin

⁶⁶ Çebi, “Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama”.

⁶⁷ Tülay Üstündağ, “Dramatizasyon Yönteminin Etkililiği”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1986).

⁶⁸ Filiz Koç, “Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999).

⁶⁹ Ahmet Şimşek, “İlköğretim sosyal bilgiler dersinin öğretiminde hikâye anlatım yönteminin (storytelling) kullanımı” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000).

⁷⁰ Asuman Yüksel, “Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi”.

yaptığı etkinliklerle öğrencilerin konuları daha iyi kavrayacağı böylece akademik başarılarının da artacağı sonucuna ulaşmıştır.⁷¹

Doğan, İlköğretim Okullarında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Rol oynama Yönteminin Öğrenme Düzeyine Etkisini incelemiştir.⁷²

Kara ve Çam, Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisini incelemiştir.⁷³

Blatner, “Eğitimde Rol Oynama” adlı çalışmasında, rol oynama yönteminin öğrencilerin problemleri ele alış biçimlerini geliştirdiğini, alternatifleri keşfettiğini ve yeni, yaratıcı yollar arayarak mevcut bilgiyi eyleme geçirmeyi öğrenmelerine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırdığını vurgulamıştır.⁷⁴

Kartal, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İlk Çağ Tarihi Konularının Öğretiminde Drama Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde, drama yönteminin uygulandığı deney grubunda akademik başarının arttığı sonucuna ulaşmıştır.⁷⁵

Salur, “Sosyal Bilgiler Dersinde Rol Yapma Yöntemini Kullanmanın İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Gelişim Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde rol yapma yönteminin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarılarını arttırdığı ve öğrencilerin sosyal zekâlarını geliştirdiğini belirtmiştir.⁷⁶

⁷¹ Emel Yurtalan, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanılması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2005).

⁷² Hasan Doğan, “İlköğretim Okullarında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Rol Oynama Yönteminin Öğrenme Düzeylerine Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 2006).

⁷³ Yılmaz Kara ve Figen Çam, “Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 2007: 145-155.

⁷⁴ Adam Blatner, “Role Playing in Education”, (2009). Erişim Adresi: <https://www.blatner.com/adam/pdntbk/rlplayedu.htm>

⁷⁵ Kartal, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İlk Çağ Tarihi Konularının Öğretiminde Drama Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi”.

⁷⁶ Salur “Sosyal Bilgiler Dersinde Rol Yapma Yönteminin Kullanımının İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Gelişim Düzeylerine ve Akademik Başarıların Etkisi”.

Sever, Yalçinkaya ve Mazman, dramatizasyonun Sosyal Bilgiler öğretimindeki etkisini incelemişlerdir. Dramatizasyonun, çocuğun bilincinde zaten oyun olarak var olduğunu, öğretilmek istenen şeyin belirlenerek sunulması gerektiği belirtilmiştir. Çocuğun öğrenmesi ve daha sonra öğrendiği bilginin kalıcılığını sağlayıp gerçek hayata geçirmesi önemlidir. Bu da dramatizasyon yöntemi ile sağlanabilir. Sosyal bilgiler dersinde rol oynama, pandomim, doğaçlama, zihinde canlandırma, bağımsız dramatizasyon, bağımlı dramatizasyon gibi çeşitli drama yöntemlerinin kullanılabileceği vurgulanmıştır.⁷⁷

Aykaç ve Adıgüzel, Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı dramının akademik başarı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, yaratıcı drama ile öğrenciler daha iyi öğrendiklerini ve Sosyal Bilgiler dersini daha çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Yaratıcı dramının uygulandığı deney grubunda, öğrencilerin derse ilgi ve isteklerinin artmasından dolayı ders başarılarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.⁷⁸

Davis, empatiyi geliştirmek amaçlı yaptığı çalışmada 5. Ve 12. Sınıf öğrencileri üzerinde çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre empati geliştirme etkinliklerinin uygulandığı gruplarda, empati becerisinin geliştiği görülmüştür.⁷⁹

Duman, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Materyallerinde Empati Becerisinin Geliştirilmesi: Amaç, Kapsam ve Etkililik” adlı yüksek lisans tezinde ders kitaplarında, tarihsel empatinin sosyal empatiye oranla daha fazla yer aldığı bulgusuna ulaşmıştır. Aynı zamanda öğretmenlerle yapılan görüşmelerden yola çıkarak, öğretmenlerin empati becerisini sadece sosyal bilgiler dersinde değil aynı zamanda iletişim becerilerinin geliştirilmesinde, sınıf içi ve sınıf dışı ortamlarda kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.⁸⁰

⁷⁷ Ramazan Sever, Elvan Yalçinkaya ve Fatma Mazman, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Etkili Bir Öğretim Yöntemi: Dramatizasyon”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13 (1), 155-166.

⁷⁸ Murtaza Aykaç ve Ömer Adıgüzel, “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), (2011): 297-314.

⁷⁹ O.L. Davis Jr., “In Pursuit of Historical Empathy.” In *Historical Empathy and Perspective Taking in the Social Studies*, Eds. by O. L. Davis Jr., E.A. Yeager, and S.J. Foster, 1-12. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers Inc., 2001.

⁸⁰ Duman, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Materyallerinde Empati Becerisinin Geliştirilmesi: Amaç, Kapsam ve Etkililik”.

Malbeleği, yaptığı yüksek lisans tezinde drama yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde başarıyı arttırmada, öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerinde, öğrenmenin kalıcılığını arttırmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.⁸¹

Aysal “İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Uygulamasının Akademik Başarıya Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde Sosyal Bilgiler dersinde tarihsel empatiye dayalı rol oynama uygulamalarının, öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını belirtmiştir.⁸²

Akça, tarih ğretiminde tarihsel canlandırma uygulamalarını uyguladığı doktora tezinde, tarihsel canlandırmaların kullanılmasının öğrencilerin tarihsel empati düzeylerinde olumlu değişiklikler sağladığı sonucuna ulaşmıştır.⁸³

⁸¹ Malbeleği, “Drama Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısına ve Bilinçli Tüketicilik Düzeyine Etkisi”.

⁸² Aysal, “İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”.

⁸³ Berk, “Ortaöğretim 11.Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatrklk Dersinde Tarihsel Canlandırma Uygulaması: Bir Eylem Araştırması”.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, katılımcıları, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin çözülmesi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler Dersinde “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanına ait kazanımların öğrencilere aktarımında, eğitsel rol çalışmalarının kullanımının empati becerisinin kazandırılmasına etkisi incelenmiştir. Araştırmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma yöntemi, araştırmacının hem nitel hem de nicel verileri toplayarak her iki desende kullandığı bir araştırma yöntemidir.⁸⁴ Karma araştırma yönteminde araştırmacı nitel veya nicel yaklaşım ve yöntemler kullanarak, ortaya çıkan sonuçlardan çıkarımda bulunur.⁸⁵ Creswell ve Plano-Clark karma araştırma yöntemlerini açıklayıcı sıralı desen, keşfedici sıralı desen, iç içe karma desen ve dönüştürücü desen olarak sınıflandırmıştır.⁸⁶

Bu araştırma iç içe karma yöntem deseni dikkate alınarak tasarlanmıştır. İç içe karma yöntem deseni, araştırmacının uyguladığı nitel ve nicel araştırma desenleri bazında bir araya getirdiği nitel ve nicel verileri analiz ederek sonuçlar çıkardığı bir karma araştırma yöntemidir.⁸⁷ İç içe karma desen yöntemi Şekil 1’de sunulmuştur.

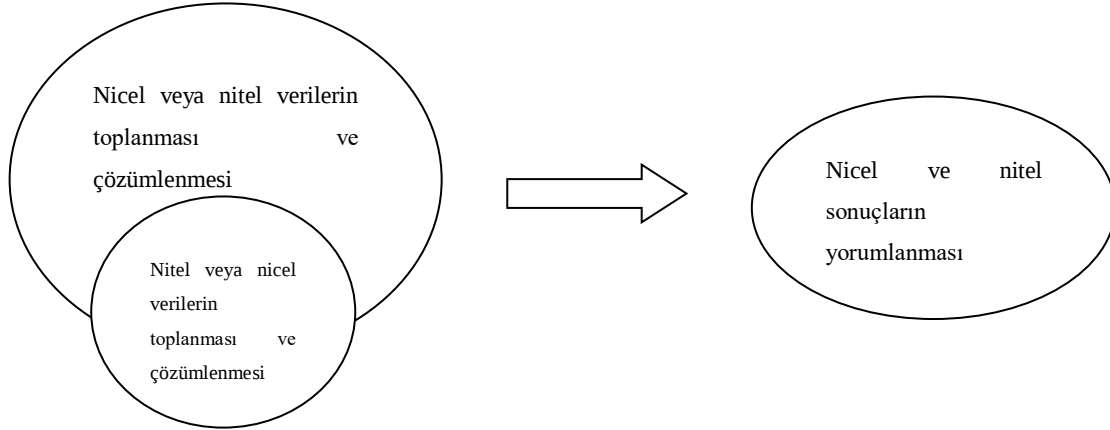
⁸⁴ Lorraine R. Gay, Geoffrey E. Mills ve Peter Airasian, P. *Educational research: competencies for analysis and applications*. (USA: Pearson Education, 2012)

⁸⁵ John W. Creswell, *Karma yöntem araştırmalarına giriş*, çev. Mustafa Sözbilir, (Ankara: Pegem Akademi, 2017).

⁸⁶ John W. Creswell, ve Plano Clark, *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). (CA:Thousand Oaks: Sage, 2011).

⁸⁷ Creswell, *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*, 2016.

Şekil 3. 1: İç İç Karma Desen

İç içe karma yöntem desenine göre yürütülen araştırmada, araştırmanın nicel verilerini toplamak amacıyla ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Tablo 3. 1: Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Desen

Grup	Ön test	Deney	Son test
Deney Grubu (DG)	O1	X	O3
Kontrol Grubu (KG)	O2		O4

Araştırmanın nitel boyutu, nicel verileri nitel verilerle desteklemek amacıyla deney grubunda yer alan 10 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirildiği ve sürece ilişkin anlık dönüt alabilmek için öğrenci günlüklerinin tutturulduğu temel bir nitel araştırma deseni tasarlanarak geliştirilmiştir. Nitel araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan teknik yarı-yapılandırılmış görüşmeler olarak ortaya çıkmaktadır.⁸⁸ Davies, bu konu hakkında bir araştırma içerisinde yer alan nitel ve nicel yöntemlerin birleştirilmesinin araştırma hakkında daha bütüncül bir bakış ve anlayış geliştirdiğini savunarak, araştırılan durumun çerçevesinin daha iyi anlaşılacağını

⁸⁸ Patten, M. L. ve Newhart, M. (2018). Understanding research methods: An overview of the essentials. New York: Routledge.

ve çeşitli yönlerinin daha iyi ortaya konacağını belirtmiştir.⁸⁹ Ayrıca çalışma verilerini zenginleştirmek adına katılımcılara günlük tutturulmuştur. Öğrenci günlükleri öğrencileri kendi öğrendiklerini yazarak anlatma fırsatı sunarken öğretmene e öğrencileri doğal bir şekilde değerlendirme fırsatı sunmaktadır. ⁹⁰Analiz sonucunda deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılı içerisinde Erzurum ili Palandöken ilçesinde bulunan bir ortaokulun 2 farklı şubesinde öğrenim gören toplam 62 altıncı sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Sınıflardan birisi, eğitsel rol çalışmalarının derslerde uygulandığı DG (n= 30), diğeri ise eğitsel rol çalışmalarının kullanılmadığı KG (n= 32) olarak belirlenmiştir. Bu okuldan birbirine denk olan iki sınıftan biri deney grubu diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Araştırma için okul seçiminde aşağıdaki kıstaslar dikkate alınmıştır.

- Okulun araştırmacıya yakın bir konumda bulunması sebebi ile araştırmaya katılım sağlayacak bireylere kolay erişebilme olanağı
- Yeterli katılımcıya erişebilme olanağı
- Okulun birden fazla şubeye sahip olması
- Okulun sınıfları arasından sosyo-ekonomik düzey ve akademik başarı açısından birbirine denk sınıf bulunabilme olanağı

Nitel araştırma verilerine ulaşmak amacıyla deney grubundan seçilen 10 öğrenciyle daha önce hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla görüşme yapılmıştır. Öğrenciler seçilirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde,

⁸⁹ Philip Davies. “Contributions from Qualitative Research”, In *What works? Evidence-based Policy and Practice in Public Services*, Eds H. T. Davies, M. N. Sandra, & P. Smith, 291- 316. UK: Bristol, Policy Press, 2000.

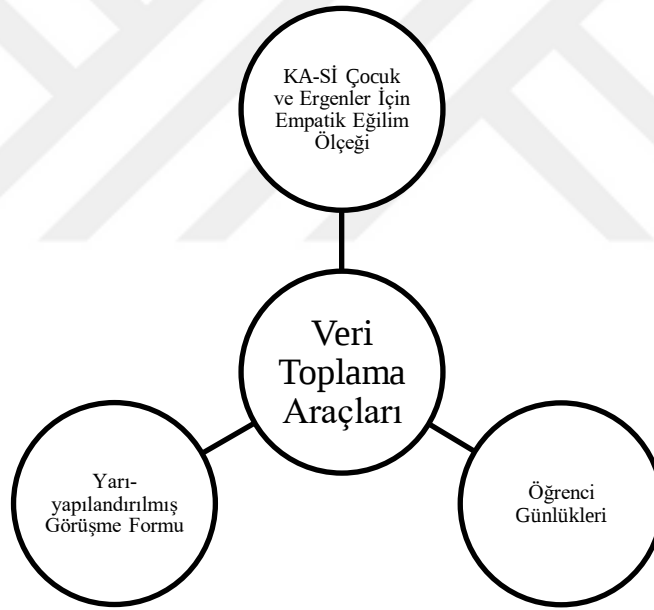
⁹⁰ Derya Arslan ve Havva Ilgın, “Türkçe Dersinde Öğrenci Günlüklerinin Değerlendirme Aracı Olarak Kullanılması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8/16 (2011), 225-238.

incelenen durum veya olguyla ilgili olan, çok farklı çeşitlilikte olan ana temaları belirlemek ve tanımlamak amaçlanmıştır.⁹¹

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmalarda veriler çalışmanın en önemli kısmını oluşturmaktadır. Çalışmanın bel kemiğini oluşturan verileri farklı kaynaklardan da toplamak mümkündür. Veri toplama araçlarında çeşitlilik olması araştırmacıya zengin bir veri havuzu sağlar ve farklı yollardan da yürüyerek ve farklı noktaların görülmesine sağlayarak çalışmanın güvenilirliğini artırır.⁹² Bu araştırmada empati becerisini ölçmek amacıyla KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu kullanılmıştır. Nitel veri toplamak amacıyla ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma verilerini zenginleştirmek amacıyla ise katılımcılara günlük tutturulmuştur.

Şekil 3. 2: Veri Toplama Araçları

3.3.1. KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği

Araştırmada Kaya ve Siyez tarafından 2010 yılında geliştirilen KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu kullanılmıştır (KA-Sİ EEÖEF).⁹³ 2 farklı uzman ve sosyal

⁹¹ William L. Neuman, *Social Research Methods: Qualitative And Quantitative Approaches* (Seventh Ed.). (Essex: Pearson Education Limited, 2014).

⁹² Ali Balcı, *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik, ilkeler* (Ankara: Pegem Akademi, 2014).

⁹³ Alim Kaya, Diğdem M. Siyez “KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”.

bilgiler öğretmeni tarafından ölçek incelenmiş ve bu çalışma için uygun olduğuna karar verilmiştir. Katılımcılar 6.sınıf öğrencisi oldukları için KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeğinin Ergen Formunun kullanılması uygun görülmüştür. KA-Sİ EEÖEF ön test ve uygulama aşamasından sonra son test olarak katılımcılara iki kez uygulanmıştır. Ölçek katılımcıların eğitsel rol çalışmalarıyla işlenen derslerin ardından empatik düzeylerinin ne derece geliştiğini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. KA-Sİ EEÖEF empatik beceriyi iki ayrı alanda ölçmektedir. Alt ölçekler ise şunlardır;

1. Duygusal Empati

2. Bilişsel Empati

Bu alt boyutlarda ise duygusal empati 10 madde ile ölçülmektedir. Bilişsel empati ise 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler için 4'lü likert tipi cevaplama anahtarı hazırlanmıştır. Bu cevaplama anahtarında verilen cevaplara göre alınabilecek en düşük puan 1, en yüksek puan ise 4 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek toplam puanda ise en düşük puan 17, en yüksek puan ise 68'dir.

Alt ölçeklere gelindiğinde ise duygusal empati ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 40'tır. Bilişsel empati ölçeğinde alınabilecek en düşük puan 7 ve en yüksek puan ise 28'dir.

Kaya ve Siyez tarafından yapılan geçerlilik çalışmalarında öncelikle ölçeğin denek hali 6-12 sınıf arası 751 ergene uygulanmıştır. Daha sonra her sınıf bazında veriler ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Ölçekte yer alan maddelerde yapılan hesaplamalarda, madde-toplam puan korelasyonu .40'ın altında olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Daha sonra kalan maddeler ile faktör analizi yapılmıştır.

Güvenirliği için yapılan çalışmalarda ölçeğin tümü için Cronbach alfa katsayısı 87 olmuştur. Alt ölçeklerde ise duygusal empati için .82 ve bilişsel empati için ise Cronbach alfa katsayısı 82 olarak bulunmuştur. Daha sonra ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise ölçeğin tamamı için 75 olarak bulunmuştur. Aynı zamanda duygusal empati için 73 ve bilişsel empati boyutu için ise 69 olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmalar sonucu KA-Sİ EEÖEF' nün empati becerisini belirlemede geçerli ve

güvenilir bir test olduğu görülmektedir. Araştırmada kullanılmak üzere ölçek ile ilgili gerekli izinler alınmış ve ölçek ekte sunulmuştur.

3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Nitel ve nicel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan görüşme tekniği, literatürde yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşmeler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Görüşme, genel olarak günlük hayata dair geliştirilen düşüncelerin, var olan tutumların ve davranışların asıl içeriğiyle birlikte diğer insanların düşüncelerini ve tutumlarını anlamamıza yardımcı olan bir tekniktir.⁹⁴ Görüşme tekniğinde amaç kullanılan anketlerden daha detaylı bir veri almaktır. Çünkü görüşme tekniğinde, ankete göre katılımcılar verecekleri cevaplarda daha özgürdür. Bu da onlara mevcut durumla ilgili daha zengin veri sunma olasılığı sunmaktadır.

Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nicel araştırma verilerini zenginleştirmek ve araştırmayı katılımcılar açısından yorumlamak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle görüşme formu taslak halinde hazırlanmış ve uzmanlara sunulmuştur. Taslak formda öncelikle 10 soru yer almıştır. Daha sonra formda benzer soruların yer alması sebebiyle bazı sorular çıkarılmıştır. Son olarak alınan dönütler karşısında gereken düzeltmeler yapılmış ve araştırma formu son halini almıştır. Deney grubundan 10 öğrenciyle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve veriler analiz edilmiştir. Görüşmeler öncesi öğrencilere kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı ve isimlerinin kodlanarak verileceği bilgisi verilmiştir.

3.3.3. Öğrenci Günlükleri

Araştırmada katılımcıların empati becerisini ölçmek amacıyla kullanılan ölçeğin yanı sıra nitel verileri zenginleştirmek amacıyla öğrencilere uygulama derslerinden hemen sonra günlük tutturulmuştur. Bu günlükler doküman incelemesi yoluyla analiz edilmiştir. Doküman incelemesinde, araştırılmasına karar verilen hedef durumu kapsayan ve o durum hakkında bilgiler içeren yazılı materyaller incelenmektedir. 95

⁹⁴ Herbert Altrichter, Peter Posch & Bridget Somekh, "Teachers Investigate Their Work: An Introduction to Action Research across the Professions", Routledge, (2007).

⁹⁵ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.

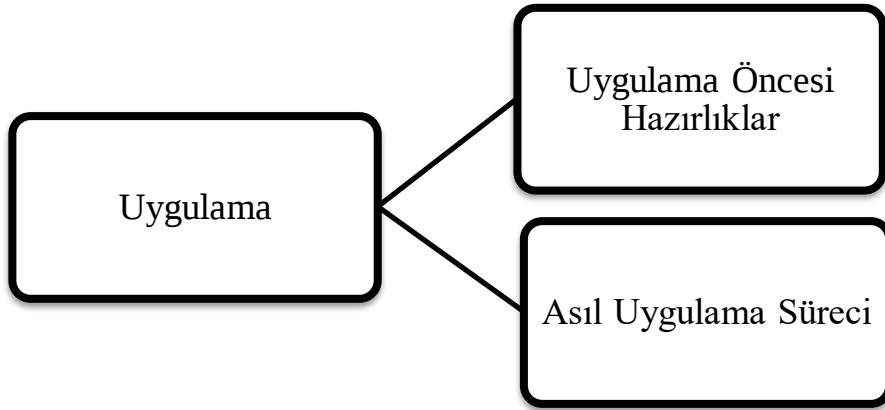
Araştırmanın uygulama süreci toplam 6 hafta sürmüştür. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesinde yer alan kazanımları empati becerisiyle kazandırmak amacıyla hazırlanan eğitsel rol çalışmaları, ders sürecine uygun olarak hazırlanmış ve uygulanmıştır. Uygulama süreci boyunca toplam 4 kazanım verilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı her bir kazanım için öğrencilere bir drama çalışması yaptırmıştır.

Rol çalışmalarının yapıldığı her dersten sonra öğrencilere günlük tutturulmuş ve dersle ve rol yapma süreciyle alakalı fikir ve görüşlerini aktarmaları istenmiştir. Daha sonra deney grubunda yer alan tüm öğrencilerden günlükler toplanmış ve analiz edilmiştir. Günlüklerde eğitsel rol çalışmalarının öğrencilerin empatik becerileri üzerindeki etkisi ve öğrencilerin derse karşı olan tutumları belirlenmeye çalışılmıştır.

3.4. Uygulama

Araştırma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılı, Erzurum’da Palandöken ilçesinde bulunan bir ortaokulda yürütülmüştür. Uygulama süreci, uygulamaya başlamadan önce yapılan ön hazırlıklar ve uygulama süreci olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.

Şekil 3. 3: Uygulama Aşamaları

3.4.1 Uygulama Öncesi Hazırlık Süreci

Araştırmanın uygulama süreci başlamadan önce birtakım hazırlıklar yapılmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Valilikten uygulama için gerekli izinler alınmıştır.

İzin alındıktan sonra okul müdürü ile görüşülmüş ve araştırmayla ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. Daha sonra sosyal bilgiler öğretmeni ile gerekli görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerle tanışılmış, uygulamadan ve bu uygulama sürecindeki

rollerinden bahsedilmiştir. Daha sonra yaşları küçük olduğu için velilerinden gerekli izinler alınmıştır.

Öncelikle ders planı hazırlanmış, her bir ders saati için kazanımlara uygun olarak eğitsel rol çalışmaları belirlenmiştir. Bu çalışmalar uzmanlara sunulmuş ve eksiklikler giderilerek son hali belirlenmiştir. Ders planları Sosyal Bilgiler öğretmenine sunulmuş, ders anlatımında ve yapılacak eğitsel rol çalışmalarıyla ilgili fikir ve öneriler alınmıştır.

3.4.2. Uygulama Süreci

Araştırmada uygulama süreci 2021-2022 eğitim- öğretim yılı bahar yarıyılında Erzurum’da, Palandöken ilçesindeki bir ortaokulda iki farklı şubede; deney grubu ve kontrol grubu (DG, KG) olmak üzere öğrenim gören toplam 62 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama süreci deney ve kontrol gruplarında haftada 3 saat olmak üzere toplam 6 hafta sürmüştür. 6 haftalık uygulama sürecinde ilk ve son hafta, ön test ve son test uygulanmıştır.

Ders süreçleri başlamadan önce hem deney hem de kontrol gruplarına KASİ EEÖEF ön test olarak uygulanmıştır. Ön testler uygulandıktan sonra toplanan veriler SPSS 15.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre KA-Sİ EEÖEF’ nün ön test sonuçlarının, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmiştir.

Dersler ise deney ve kontrol grubunda farklı seyretilmiştir. Deney ve kontrol grubunda dersler araştırmacının kendisi tarafından yürütülmüştür. Deney grubunda dersler önceden hazırlanan ve empati becerisini kazandırmaya yönelik olan eğitsel rol çalışmalarıyla işlenmiştir. Dersler rol çalışmalarıyla iç içe ilerlemiştir. Uygulama esnasında öğrencilere araştırmacı tarafından rol yapmanın aşamaları açıklanmıştır. Öğrencilerinde bu aşamaları tam olarak anlamaları ve yapmaları sağlanmıştır.

Eğitsel rol çalışmaları için gönüllü olan öğrenciler görevlendirilmiş ve rolleri canlandırarak sınıfa sunmuşlardır. Uygulama sırasında öğrencilerin eğitsel rol çalışmalarında eğlendikleri ve severek yaptıkları gözlemlenmiştir. Her rol yapma yönteminden sonra izleyicilere, izledikleri oyunlar hakkında fikir ve düşünceleri sorulmuştur. Beğendikleri ve beğenmedikleri kısımlar hakkında eleştiri yapmaları istenmiştir. Böylece sınıfta bir karşılıklı iletişim ortamı oluşturulmuştur. Bu iletişim ortamında herkesin birbirini sabır ve saygıyla dinleyerek empati yapmaya çalışmaları

sağlanmıştır. Mevcut çalışmalara dair ders planı ve içerikleri aşağıda (Tablo 3.2.) verilmiştir.

Tablo 3. 2: Haftalık Ders Planı

HAFTA	KONU DURUM	HEDEF	ROL ÇALIŞMASI ETKİNLİĞİ
1. HAFTA	Öğrenciler konu ve amaç hakkında bilgilendirilmiştir	Ön test uygulanmıştır	Ön test uygulanmıştır
2. HAFTA	Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı	Öğrenci ülke kaynaklarını tanır ve değerini anlar. Fakir olan ülkelerle kıyaslama yaparak onların durumunu anlamaya çalışır ve sergilenen oyuna katılarak veya izleyerek empati becerisini kullanır.	Gönüllü olan öğrenciler daha önceden kendilerine verilen metne bağlı olarak rollerini canlandırırlar. Anlatıcı oyunun girişini ve belli aralıkları seslendirerek oyun hakkında bilgilendirme yapar. Her öğrenci sosyal ve ekonomik açıdan daha dezavantajlı bir ülkenin vatandaşını canlandırarak ülkesinde yaşadığı zorlukları anlatır. Bazen ülkesinde su olmayan bir genci, bazen ülkesinin yer altı zenginliklerinin sömürüldüğü bir kız çocuğu, bazen de ülkesindeki ormanların tahrip edilmesine üzülen bir kadın canlandırılır. Daha sonra tüm sınıf bu rol çalışmasından sonra neler hissettiğiyle ilgili ve rol yapma yöntemiyle ilgili düşüncelerini günlük olarak yazar

Tablo 3.2.: Haftalık Ders Planı (Devamı)

HAFTA	KONU-DURUMU	HEDEF	ROL ÇALIŞMASI ETKİNLİĞİ
3. HAFTA	Yatırım ve Pazarlama	Konu anlatıldıktan sonra öğrenciler bir pazarın kurulduğu oyunu sergilerler. Öğrenci hem farklılıklarla bir arada yaşayabilmenin zenginliğini öğrenir hem de farklılıklara saygı duymanın iletişimi daha olumlu bir hale getirdiğini gözlemleyerek empati becerisini geliştirir. Farklı kültürlerle ait insanların bir arada yaşayabilmesi için saygı ve empatinin önemi fark ettirilir	Sınıfta bir Pazar kurulur ve roller olan öğrenciler pazarcılık yapmaya başlarlar. Her öğrenci bir bölgeyi temsil ederek oranın şivesiyle konuşur. Bu konuşmalar devam ederken aralarında bir pazarcı pazar yerinde sorun yaşar. Diğer pazarcılar farklı bölgelerden gelmelerine rağmen sorun yaşayan pazarcıya yardımcı olurlar.
4. HAFTA	Vergimi Ödüyorum	Toplum içerisinde bazen kişinin kontrolü dışında gelişen olumsuz olaylara karşı empati yaparak tepki göstermeyi ve duygularını ifade etmeyi öğrenir	Sınıfta bir Pazar kurulur ve roller olan öğrenciler pazarcılık yapmaya başlarlar. Her öğrenci bir bölgeyi temsil ederek oranın şivesiyle konuşur. Bu konuşmalar devam ederken aralarında bir pazarcı pazar yerinde sorun yaşar. Diğer pazarcılar farklı bölgelerden gelmelerine rağmen sorun yaşayan pazarcıya yardımcı olurlar. Öğrenciler rollerini oynar ve sınıfa sunar.

Tablo 3.2.: Haftalık Ders Planı (Devamı)

HAFTA	KONU- DURUM	HEDEF	ROL ÇALIŞMASI ETKİNLİĞİ
5. HAFTA	Nitelikli İnsan Gücü, Mesleğimi Seçiyorum	Eğitsel rol çalışmasında insanların farklı durumlarda ve farklı mesleklerde olmalarının, farklı kişilik özelliklerine rağmen sağlıklı iletişim kurabileceğini görür. Farklılıklara empati duyulması gerektiğini kavrar.	Her meslek grubundan kişilerin bir araya geldiği bir ortamda her mesleği temsil eden öğrenci kendi mesleğinde yaşadığı zorlukları anlatmaya başlar. Daha önce başka mesleklerinin zorluklarını önemli görmeyip birbirini küçümseyen kişiler artık birbirini anlamakta ve sözleriyle birbirlerine destek olmaya başlamaktadır.
6. HAFTA	Tüm konu ve çalışmayla ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır.	Son test uygulanmıştır	Son test uygulanmıştır

Kontrol grubunda ise uygulama süreci başlamadan önce ön test olarak KA-Sİ EEÖEF uygulanmıştır. Daha sonra dersler araştırmacı tarafından herhangi bir uygulama olmadan işlenmeye devam etmiş ve ders sürecine müdahale edilmemiştir. Derslerde deney grubunda olduğu gibi aynı kazanımların işlenmesine dikkat edilmiştir. Ders süreci aynı konular üzerinden devam etmiştir.

Uygulama sürecinden sonra son test olarak KA-Sİ EEÖEF iki sınıfa da aynı gün içerisinde uygulanmıştır. Deney grubunda farklı olarak 10 öğrenciyle uygulamalara ilişkin yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Son testler uygulandıktan sonra, toplanan veriler SPSS 15.0 paket programı ile analiz

edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre KA-Sİ EEÖEF' nün son test sonuçlarının, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tespit edilmiştir.

3.5. Veri Analizi

3.5.1 Nicel Verilerin Analizi

Verilerin analizinde 2 farklı istatistiksel analiz kullanılmış olup bu analizler bilgisayarda SPSS 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler şunlardır:

1. Bağımsız gruplar için t testi
2. Bağımlı gruplar için t testi

Verilerin normal dağılıma uygunluğunu anlamak amacıyla Skewness-Kurtosis analizleri yapılmıştır. Skewness-Kurtosis değerlerinin +1.96 ile -1.96 arasındaki aralık bulunması normal dağılım olarak kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2010).⁹⁶ Verilerin normal dağılıma uygunluğunu anlamak amacıyla yapılan analizler sonucu Skewness ve Kurtosis değerlerinin tümü -1.96 ile + 1.96 aralığında bulunmuştur (Tablo 3.3.)

Ayrıca incelenen histogram, Q-Q ve Detrendet grafiklerinin de normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür. Bu bulgular verilerin normal dağılıma uyduğunu gösterdiğinden verilerin analizinde n sayısı 30'u aşan gruplarda parametrik analizler uygulanmıştır.

⁹⁶ George, D. and Mallery, M. (2010) SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update, 10th Edition, Pearson, Boston.

Tablo 3. 3: Skewness Ve Kurtosis Değerleri

	Skewness	Kurtosis
Duygusal Empati Ön test	-,501	-,262
Duygusal Empati Son test	-,756	,010
Bilişsel Empati Ön test	-,488	-,061
Bilişsel Empati Son test	-,866	-,490
KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön test	-,444	-,484
KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Son test	-,796	,124

KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeğinin iç yapı tutarlılığının göstergesi olarak Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve 0.88 olarak oldukça yüksek bulunmuştur.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Araştırma süreci içerisinde nicel veriler toplandıktan sonra deney grubundan 10 öğrenci ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun verileri toplanmıştır. Bu veriler içerik analizi ve betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde araştırmacı elde bulunan materyaller içinden sistematik ve ortak veriler elde edebilmek amacıyla toplanan metin içeriklerini anlamlandırarak yorumlar.⁹⁷

Araştırmada nicel verilerin yanında nitel verileri zenginleştirmek adına uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere araştırmaya dair genel bir nitelik taşıyan toplam 6 adet soru yöneltilmiştir. Çalışmaya dair daha detaylı veri sağlamak ve veri toplama sürecinin daha sağlıklı sürdürülebilmesi için katılımcılara kimliklerinin gizli tutulacağı söylenmiştir. Çalışmanın tesliminde ise katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve her bir katılımcıya bir kod atanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında, katılımcılardan toplanan veriler çalışmaya dâhil

⁹⁷ Orhan Gökçe, *İçerik Analizi Kurumsal ve Pratik Bilgiler* (Ankara: Siyasal Kitabevi,2006).

edilirken, raporlama sürecinde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Çalışmada, öğrencilere ait görüşler ise tırnak içinde ve italik olarak belirtilmiştir.

Çalışmanın diğer nitel veri toplama aracı olan öğrenci günlükleri ise öğrencilerin ders sürecine, rol yapma yöntemine ve empati becerisine karşı olan düşünceleri her ders süreci sonrasında yazmaları istenerek onlardan toplanmıştır. Daha sonra elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Nicel Verilere Ait Bulgular

4.1.1. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Testlerinin Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin eğitsel rol çalışması uygulaması yapılmadan önce KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının karşılaştırılması Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Uygulaması Yapılmadan Önce KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön test Puanlarının Karşılaştırılması

		N	$\bar{X}$	.s.	t	P
Duygusal Empati	Deney	30	31,73	3,70	1,304	,197
	Kontrol	32	30,16	5,57		
Bilişsel Empati	Deney	30	20,37	3,6	,471	,640
	Kontrol	32	19,84	4,952		
KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği	Deney	30	52,10	6,72	,982	,331
	Kontrol	32	50,00	9,91		

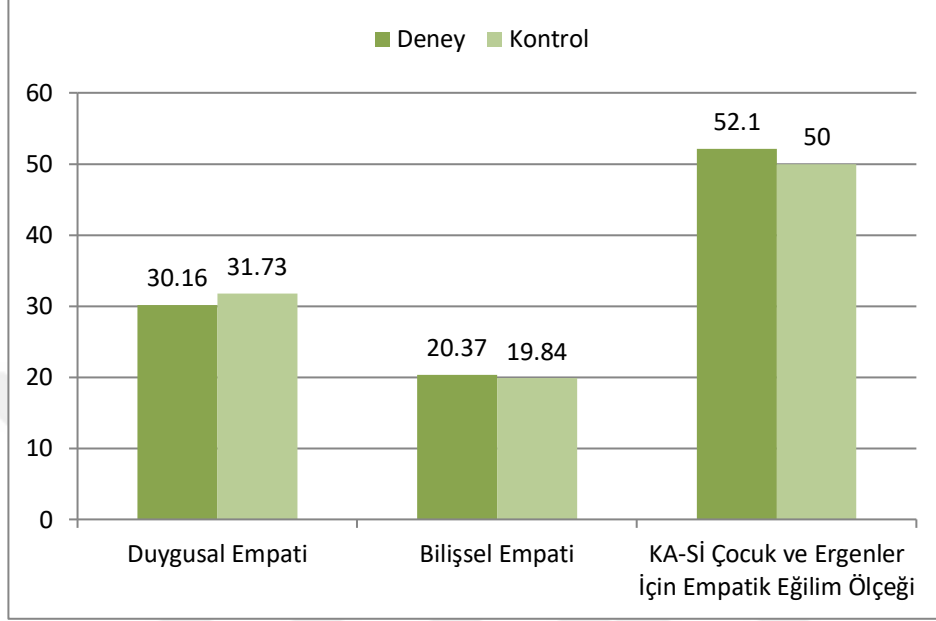
Deney grubundaki öğrencilerin Duygusal Empati aritmetik ortalaması 31.73, kontrol grubundaki öğrencilerin Duygusal Empati aritmetik ortalaması 30.16 olup ön test puanları arasındaki farkların $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız, deney grubundaki öğrencilerin Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 20.37, kontrol grubundaki öğrencilerin Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 19.84 olup ön test puanları arasındaki farkların $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız, deney grubundaki öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği aritmetik ortalaması 51.10, kontrol grubundaki öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği aritmetik ortalaması 50.00 olup ön test puanları arasındaki farkların $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur

Sonuç olarak, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Duygusal Empati, Bilişsel Empati ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ön test puanları açısından aralarında fark olmadığı söylenebilir.

Tüm bu bulgular deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Duygusal Empati, Bilişsel Empati ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim

Ölçeği ön test puanları açısından aralarında fark olmadığı ve araştırmaya başlanabileceğini göstermektedir (Grafik 4.1).

Grafik 4.1: Deney ve Kontrol Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön Test Puan Ortalamaları

4.1.2. Deney ve Kontrol Grubunun Son Testlerinin Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin eğitsel rol çalışması uygulaması yapıldıktan sonra KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının karşılaştırılması Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 4.2: Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Eğitsel Rol Çalışması Uygulaması Yapıldıktan Sonra KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Son test Puanlarının Karşılaştırılması

			$\bar{X}$	S.s.	t	p
Duygusal Empati	Deney	30	34,00	4,68		
					3,109	,003
	Kontrol	32	29,75	5,96		
Bilişsel Empati	Deney	30	22,67	3,70		
					3,054	,003
	Kontrol	32	19,16	5,26		
KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği	Deney	30	56,67	8,03		
					3,212	,002
	Kontrol	32	48,91	10,71		

Uygulama sonrası deney grubundaki öğrencilerin Duygusal Empati aritmetik ortalaması 34.00, kontrol grubundaki öğrencilerin Duygusal Empati aritmetik ortalaması 29.75 olup son test puanları arasındaki farkların $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası Duygusal Empati son test puanları açısından aralarında deney grubundaki öğrencilerin lehine fark olduğu söylenebilir.

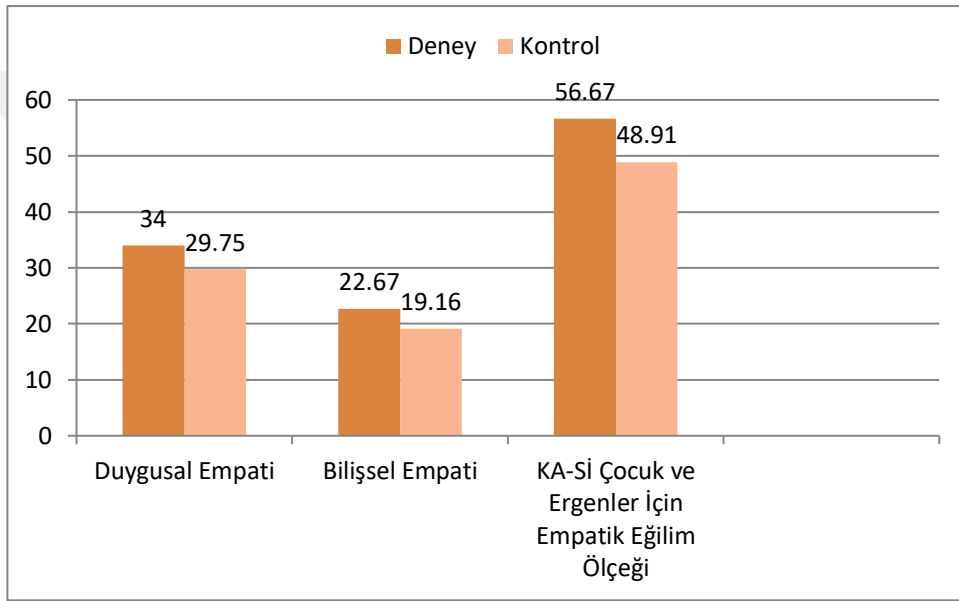
Uygulama sonrası deney grubundaki öğrencilerin Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 22.67, kontrol grubundaki öğrencilerin Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 19.16 olup son test puanları arasındaki farkların $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası Bilişsel Empati son test puanları açısından aralarında deney grubundaki öğrencilerin lehine fark olduğu söylenebilir.

Uygulama sonrası deney grubundaki öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği aritmetik ortalaması 56.67, kontrol grubundaki öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği aritmetik ortalaması 48.91 olup son test puanları arasındaki farkların $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği son test puanları açısından aralarında deney grubundaki öğrencilerin lehine fark olduğu söylenebilir.

Tüm bu bulgular deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası Duygusal Empati, Bilişsel Empati ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği son test puanları açısından aralarında deney grubu lehine fark olduğu göstermektedir (Grafik 4.2.).

Grafik 4.2: Deney ve Kontrol Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Son Test Puan Ortalamaları

4.1.3. Deney Grubunun Kendi İçinde Ön ve Son Testlerinin Karşılaştırılması

Uygulama yapılmadan ve yapıldıktan sonra deney grubundaki öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3: Deney Grubundaki Öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön test ve Uygulama Sonrası Son test Puanlarının Karşılaştırılması

			$\bar{X}$	S.s.	t	p
Duygusal Empati	Ön test	30	31,73	3,70		
		-3,052		,005		
	Son test	30	34,00	4,68		
Bilişsel Empati	Ön test	30	20,37	3,6		
		-4,111		,000		
	Son test	30	22,67	3,70		
KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin	Ön test	30	52,10	6,72		
				-3,959		
				,000		

Empatik Eğilim Ölçeği Son test 30 56,67 8,03

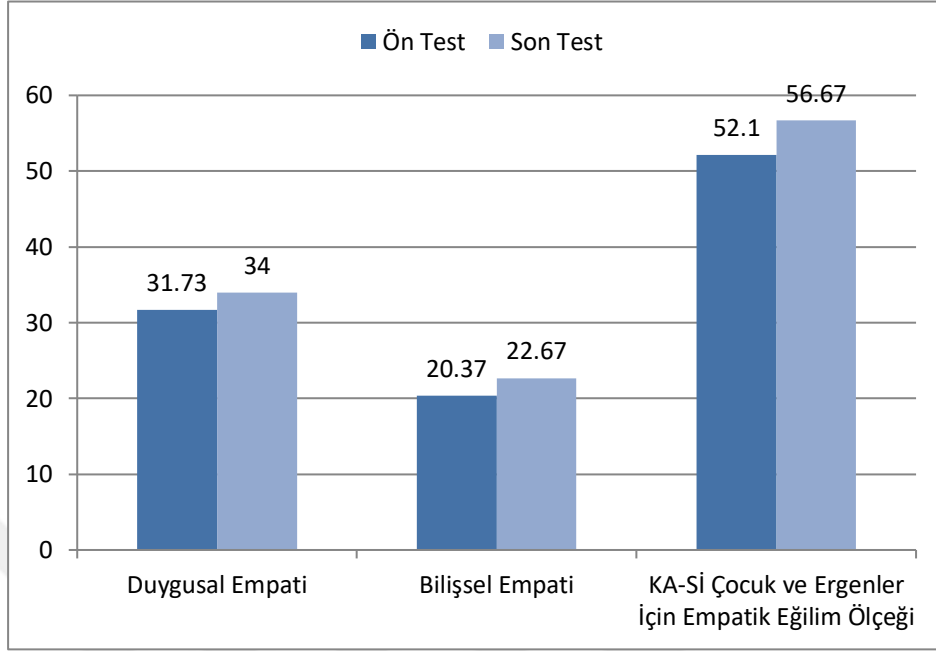
Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Duygusal Empati aritmetik ortalaması 31.73, uygulama yapıldıktan sonra Duygusal Empati aritmetik ortalaması 34.00 olup ön test ve son test puanları arasındaki farkların $p < 0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası Duygusal Empati ön test ve son test puanları açısından son test lehine fark olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 20.37, uygulama yapıldıktan sonra Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 22.67 olup ön test ve son test puanları arasındaki farkların $p < 0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası Bilişsel Empati ön test ve son test puanları açısından son test lehine fark olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Duygusal Empati KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ti aritmetik ortalaması 52.10, uygulama yapıldıktan sonra KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği aritmetik ortalaması 56.67 olup ön test ve son test puanları arasındaki farkların $p < 0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ön test ve son test puanları açısından son test lehine fark olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, deney grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası Duygusal Empati, Bilişsel Empati ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında artış olduğu söylenebilir (Grafik 3).

Grafik 4.3: Deney Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları

4.1.4. Kontrol Grubunun Kendi İçinde Ön ve Son Testlerinin Karşılaştırılması

Uygulama yapılmadan ve yapıldıktan sonra kontrol grubundaki öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4: Kontrol Grubundaki Öğrencilerin KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön test ve uygulama Sonrası Son test Puanlarının Karşılaştırılması

		N	$\bar{X}$	S.s.	t	p
Duygusal Empati	Ön Test	32	30,16	5,57	,8,13	,422
	Son Test	32	29,75	5,96		
Bilişsel Empati	Ön Test	32	19,84	4,95		
	Son Test	32	19,16	5,26	1,464	,153
KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği	Ön Test	32	50,00	9,91		
	Son Test	32	48,91	10,71	1,408	,169

Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Duygusal Empati aritmetik ortalaması 30.16, uygulama yapıldıktan sonra Duygusal Empati aritmetik ortalaması 29.75 olup ön test ve son test puanları arasındaki farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası Duygusal Empati ön test ve son test puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

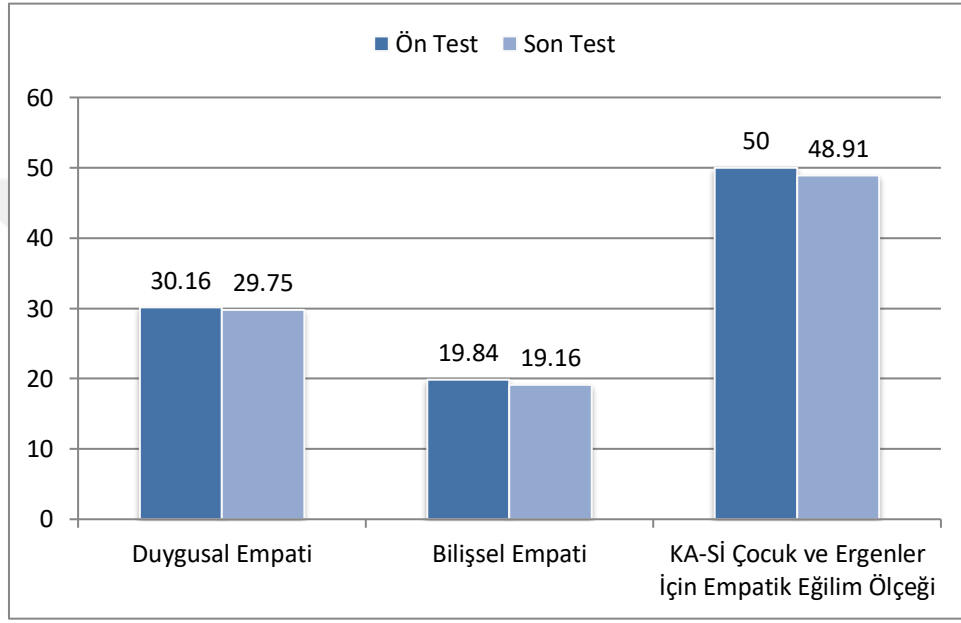
Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 20.37, uygulama yapıldıktan sonra Bilişsel Empati aritmetik ortalaması 22.67 olup ön test ve son test puanları arasındaki farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası Bilişsel Empati ön test ve son test puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi Duygusal Empati KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ti aritmetik ortalaması 52.10, uygulama yapıldıktan sonra KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği aritmetik ortalaması 56.67 olup ön test ve son test puanları arasındaki farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama

öncesi ve sonrası KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ön test ve son test puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası Duygusal Empati, Bilişsel Empati ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında değişim olmadığı söylenebilir (Grafik 4.4).

Grafik 4.4: Kontrol Grubunun KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları

Genel sonuç olarak rol yapma yöntemi ile eğitim alan deney grubundaki öğrencilerde, herhangi bir uygulamanın olmadığı kontrol grubundaki öğrencilere göre duygusal empatilerinin, bilişsel empatilerinin ve empatik eğilimlerinin daha fazla arttığı söylenebilir.

4.2. Nitel Verilere Ait Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilere ve bu verilerin analiz edilmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve bu bulgulara dair yorumlara yer verilmiştir.

4.2.1. Empati Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Katılımcılara yöneltilen “Sizce empati nedir? Açıklayınız.” sorusuna ilişkin cevaplara ve cevaplara dair yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

D1 kodlu öğrenci şöyle cevap vermiştir “Bence empati, karşımızdaki anlamak ve kendimizi onun yerine koymaktır. Onun duygularını anlamaktır. O üzülünce üzölmek sevinince sevinmektir.” şeklinde açıklamıştır. D1 empatiyi tanımlarken kendini başkasının yerine koymaktan bahsederek, empatinin karşısındaki anlama işlevine vurgu yapmıştır.

D3 de benzer ifadelere yer vererek “Empati karşımızdaki kişiyi anlamaya yarar. Empati yaparak arkadaşımızın duygularını anlayabiliriz. Üzgün olan birinin yerine kendimizi koyarak neler hissettiğini anlayabiliriz ve ona yardımcı olabiliriz” demıştır. Empati kavramına ait yapılan benzer tanımlar bu kavramın bireylerin aklında ortak bir tanıma sahip olduğunu ve tüm tanımlamaların özünde anlama, anlayış, duygudaşlık gibi olguların yer aldığı görölmektedir.

D7 daha önce verilen öğrenci tanımlarından farklı bir tanım yapmayarak “Empati duyguları ve düşünceleri anlamamıza yarayan bir şeydir. İnsan birini anlamak için empati yapabilir. Empatiyle birinin hissettiği iyi, güzel veya kötü hissetleri kendimiz yaşıyormuş gibi anlayabiliriz. Başkalarını anlamamıza yardımcı olan bir histir.” demıştır. Burada da ortak olarak anlayış ve başkasının yerine kendini koymak üzerinde durulmuştur.

Empati kavramına ilişkin öğrenci görüşlerine dair diğer bulgular aşağıdaki gibidir:

D2 “Empati başkasının yerine kendine koymaktır.”

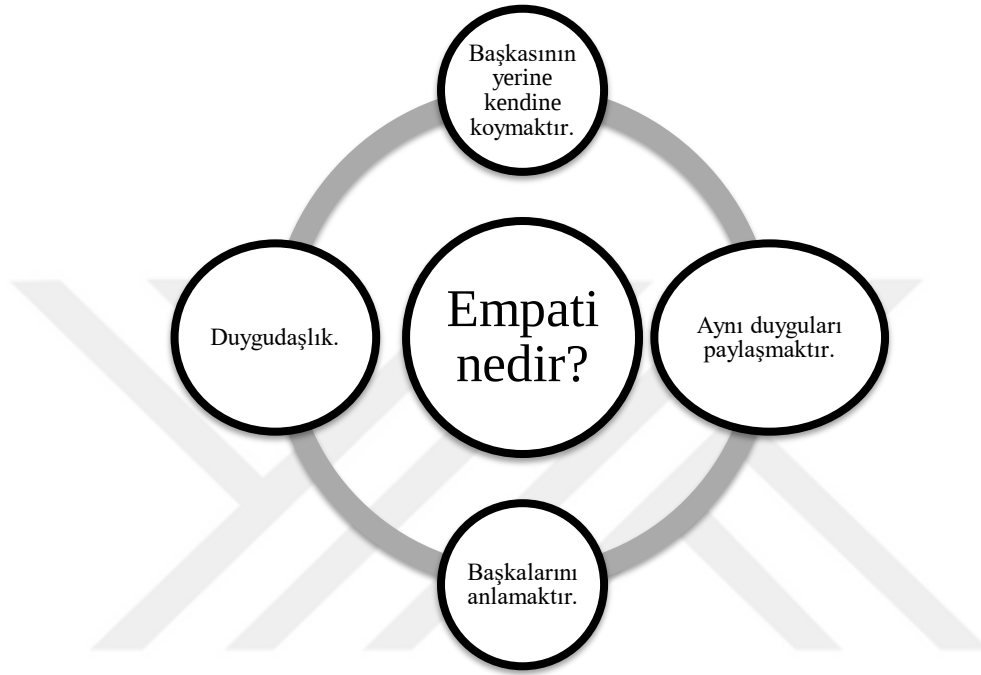
D4 “Empati duyguları paylaşmaktır. Düşünceleri paylaşmaktır. Başka insanları anlayabilmektir” yanıtını vermiştir.

D8 kodlu öğrenci ise “Empati karşısındaki kişiye onu anladığını söylemektir. Düşüncelerini anladığını belirterek yanında olduğunu göstermektir. Çünkü anlaşıldığını hisseden kişi yalnız hissetmez. Bu yüzden empati anlamaktır.” demıştır.

D5 “Empati ile kendimizi karşımızdaki insanın yerine koyarak onun gibi hissetmeye çalışırız. Bu yüzden empati yapmak için hoşgörölü bir insan olmamız gerekir. Aynı zamanda anlayışlı olmamız gerekir. Yoksa karşımızdaki insanı anlayamayız.”

Verilen cevaplar değerlendirildiğinde öğrencilerin tamamının empati kavramına “bir başkasının yerine kendini koymak, bir başkasının duygularını anlamak ve duyguları paylaşmak” olguları etrafında birleşerek ortak bir tanım yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 4.1: Empati Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşleri

4.2.2. Kişinin Empati Yapabilmek İçin Hangi Becerilere Sahip Olması Gerektiğine Dair Öğrenci Görüşleri

“Bir kişinin başkaları ile empati kurabilmesi için ne gibi özelliklere sahip olması gerekir? Siz kendinizi bu açıdan nasıl görüyorsunuz?” sorusuna ise öğrenciler benzer cevaplar vermişlerdir. Özellikle anlayışlı, saygılı, merhametli gibi özellikler ön plana çıkmıştır.

D3 kodlu öğrenci “Empati yapmak için anlayışlı olunmalıdır. Anlayışsız bir insan başkasının duygularını ve hissettiklerini anlayamaz ve ona yardımcı olamaz. Ben anlayışlıyım çünkü arkadaşlarım ve kuzenlerim hep bana dertlerini anlatırlar.” Diyerek anlayışlı olmanın önemine dikkat çekmiştir.

D8 “Empati yapmak için öncelikle insanın merhametli olması gerekir. Çünkü biri üzülduğünde eğer bizde onu anlayıp üzülyorsak merhametli olduğumuz için üzülürüz. Merhametsiz bir insan başkasının üzüntüsünü anlamaz ve umursamaz.

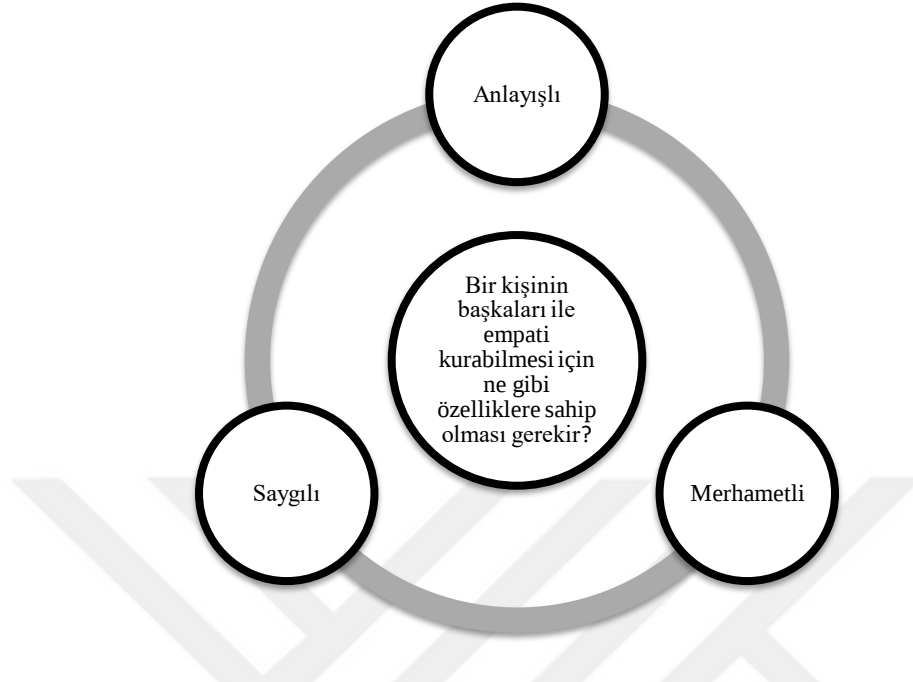
Örneğin merhametli bir çocuk bir köpeğe taş attığında onun canının yanacağını bilir ve ona üzülür çünkü köpek masum bir hayvandır. Merhametli olmasaydı köpeğe acımazdı ve empati yaparak onun acı çekeceğini düşünemezdi. Bu yüzden merhametli olmak empati yapmak için gereklidir.” diyerek detaylandırmıştır. Merhamet duygusunu empatiyle ilişkilendirerek empatiyi kendi içerisinde daha da içselleştirmiş olabilir. Daha sonra sorunun devamında yer alan “Kendinizi bu durumda nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna ise şöyle cevap vermiştir “Ben merhametli bir insan olduğumu düşünüyorum. Çünkü bir arkadaşım üzüldüğünde bende onunla üzüldüyorum. Annem üzüldüğünde bende üzüldüyorum.” demiştir. Bu öğrencide empatik eğilimin yüksek olduğu düşünülmektedir.

D4 kodlu öğrencide benzer şekilde “Empati yapmak için en çok bir insanın merhametli olması gerekir. Çünkü merhametli bir insan empati yapabilir.” demiştir.

D10 ise “Empati yapmak için en çok bir insanın anlayışlı olması gerekir. Çünkü empati başkasının duygularını anlamaktır. Bir de yardımsever olmak gerekir çünkü yardımsever olursak duygularını anladığımız başka insanlara o konuda yardımcı olabiliriz. Bende birisinin yardıma ihtiyacı olduğunda ona yardım etmeye çalışırım.” diyerek empati yapmanın başka insanlarla yalnızca duygusal etkileşime değil aynı zamanda fiziksel etkileşimi de sağladığını göstermektedir.

D6 “Öncelikle empati yapmak için anlayışlı olmalı. Daha sonra ise saygılı olmalıyız. İnsanların düşüncelerini anlamak için anlayışlı olursak saygılı da oluruz. Anlayış göstererek belki bize uymayan görüşlere, duygulara saygılı olabiliriz. Saygısız bir insan empati yapamaz.” diyerek empati yapılan bireylere saygılı olunması gerektiğini vurgulamıştır.

Şekil 4.2: Kişinin Empati Yapabilmek İçin Hangi Becerilere Sahip Olması Gerektiğine Dair Öğrenci Görüşleri

4.2.3. Eğitsel Rol Çalışmasında Oynanan Rol ile Duygu ve Düşüncelerin Daha İyi Anlaşılmasına Dair Öğrenci Görüşleri

“Eğitsel rol çalışması yaptığınızda, oynadığınız rolün yerine kendinizi koyup onun duygu ve düşüncelerini iyi anlayabildiniz mi? Açıklayınız.” sorusuna aşağıdaki gibi cevaplar verilmiştir.

D1 “Evet anlayabildim. Oynadığım rolün duyguları bana da geçti. Onun düşünceleri benim de aklımda belirdi neler hissettiğini kendi içimden bende geçirdim.” diyerek oynadığı rolü kendi iç dünyasında benimsediğini belirtmiştir.

D2 “Anladım. Çünkü oynadığım rolde ben yardıma ihtiyacı olan bir çiftçiydim. Onun üzüntüsünü bende hissettim.” demiştir. Burada katılımcının oynadığı role empati yaptığı açıkça görülmektedir.

D8 kodlu öğrenci benzer olarak “Evet ben doğaya çok üzüldüm. Onu insanlar bilinçsizce çok tüketti hayvanlara da zarar verdi. Buna çok üzüldüm.” diyerek canlı unsurların yanında kapsamı genişleterek doğa ile de empati yapmıştır. Bu da rol yapma yönteminin etkinliğini göstermektedir.

D5 “Evet çok iyi anladım. Oynadığım rolün gözünden olaylara bakmaya çalıştım. Onun duygularını anlamaya ve hissetmeye çalıştım. Rol yaparak başka dünyalara o kişinin gözünden bakabildim.” diyerek rol yapma yönteminin başka insanları anlama konusunda kendisine bir kapı açtığına vurgu yapmıştır.

D10 “Evet anladım. Oynadığım rolde ben bir pazarcıydım. Bu mesleği yapan birinin zorluklarını düşündüm onun gibi hissettim. Ayrıca şivelerini taklit etmeye çalışmak çok eğlenceliydi. Kendimi Egeli bir pazarcı gibi hissettim.” diyerek oynadığı role ait özelliklerin kendisini rolüne daha çok bağladığını ve bu sayede empati yapabildiğine vurgu yapmıştır.

D3 “Anlayabildim. Çünkü biz bu role önceden çalıştık. Rolüme daha iyi hazırlanmak için tekrarlar yaptım ve rolümü daha iyi oynamak için onun gibi hissetmem gerektiğini anladım. Bu nedenle rolümü daha iyi göstermek için onun duygu dünyasını da anlamaya çalıştım.” demiştir.

Diğer cevaplar şöyledir:

D4 “Anlayabildim ama ben çok fazla rol oynamadım. Eğer daha fazla rol oynasaydım daha fazla anlardım.”

D6 “Evet. Rolü oynarken onun gibi hissetmeye çalıştım. Rol yaparken oynadığımız rol gibi düşünmeye çalışmak daha kolay oluyor.”

D7” Evet anladım. Çünkü rol yaparken rolümüzün duygularını iyi anlamazsak rolümüzü iyi oynayamayız. O yüzden oynadığım roldeki gibi düşünmeye çalıştım. Duygularını ve düşüncelerini böyle daha iyi anladım.”

D9 “Anlayabildim. Rol yaparken o duyguları kendi içimde de hissettim. Rol yaparak empati yapabildim. Kendimizi o rollerin yerine koyarak neler hissettiğini anladık. Başka rolleri oynayarak aslında başka duygu ve düşünceleri de oynamış olduk. Bu da başkalarının duygularını daha iyi anlamamızı sağladı.” diyerek cevap vermiştir.

Böylelikle rol yapma yönteminin empati becerisini olumlu olarak etkilediği verilen tüm cevaplarda görülmektedir. Eğitsel rol çalışmaları empati becerisinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde etkin rol oynamaktadır.

4.2.4. Eğitsel Rol çalışmalarının Yerine Derslerde Düz Anlatımın Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Bu bölümde “Eğitsel rol çalışması yapmak yerine, dersler düz anlatımla işlenseydi konuyu öğrenmeniz ve empati yapma becerinizde ne gibi farklılıklar olurdu? Açıklayınız.” sorusu katılımcılara yöneltilmiş ve aşağıdaki gibi cevaplar verilmiştir.

D2 “Sıkılırdım. Hiç eğlenceli olmazdı. Ben sadece anlatılan derslerden zevk almıyorum çok sıkılıyorum. Ayrıca hiç empati yapamazdım empati nasıl yapılır anlayamazdım.” diyerek eğitsel rol çalışmaları sayesinde empati becerisini geliştirdiğinden bahsetmektedir.

D3 “Güzel olmazdı. Çünkü bu eğlenceli işte. Hem değişik figürler kullandık oyunlarımızda. Bazen toprak olduk su olduk doğayı oynadık bazen ise farklı bölgelerden gelen pazarcıları oynadık. Bu derse eğlence kattı. Keşke tüm dersler böyle olsa.” diyerek rol yapma yönteminin eğlenceli olduğuna vurgu yapmıştır.

D7 “Bir kere öğrendiklerimiz aklımızda kalmazdı. Böyle bir yöntemi hiç öğrenmezdim. Ben rol yapma yöntemini çok sevdim hem çok eğlendim hem de konuyu daha iyi anladım. Empati yapmayı daha iyi öğrendim.” diyerek diğer öğrencilerle benzer açıklamalar yapmıştır.

D5 ise yine benzer şekilde “Rol yapmayı çok sevdim o yüzden düz anlatılmasını istemezdim. Bu daha eğlenceliydi Sosyal Bilgiler dersini artık daha çok sevdim. Bu sayede empati yapmayı öğrendik başkalarının duygularını anlamaya çalıştık.” demiştir. Rol yapma yönteminin empati becerisini kazandırdığı ve geliştirdiği bu şekilde açıkça görülmektedir.

D10 kodlu öğrenciye bu soruya “Düz anlatılsaydı dersler çok sıkıcı olurdu. Ayrıca dersi çok iyi anlayamazdım. Böyle hem eğlenceli hem daha kalıcı oldu. Empati yapma becerim gelişti.” şeklinde cevap vermiştir.

Eğitsel rol çalışmalarının Yerine Derslerde Düz Anlatımın Kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşlerine dair diğer bulgular aşağıdaki gibidir:

D1 “Empati yapamazdık ve konu aklımızda kalmazdı.” demiştir.

D8 “Rol yaparak empati becerimiz daha çok gelişti. Konuyu da bu sayede daha iyi öğrenmiş olduk. Hem eğlenceli hem de akılda kalıcı. Komik anlar oldu bu anlarda bizi çok eğlendirdi. Eğlendiğimiz zaman hevesimiz de arttı ve konuyu daha iyi anladık.” demiştir.

Genel olarak verilen cevaplar incelediğinde rol yapma yönteminin eğlenceli olması öğrencileri ders sürecine daha çok çekmiştir. Öğrenciler eğlendikleri için derse karşı uyarılmışlık düzeyinde artış olmuştur ve bu sayede konu daha iyi öğrenilmiştir. Öğrenciler düz anlatım yönteminin sıkıcı olduğuna vurgu yapmış ve bunun konuyu öğrenmelerinde olumsuz etkileri olduğundan söz etmişlerdir. Verilen cevaplardan hem konunun kalıcılığı sağlanmış hem de hedeflenen empati becerisinin kazandırılması hususunda etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

4.2.5. Eğitsel Rol Çalışmalarının Başka Derslerde Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Bu kısımda “Eğitsel rol çalışmalarının başka derslerde de kullanılmasını ister misiniz? Açıklayınız.” sorusu öğrencilere yöneltilmiştir.

D1 “Çok isterdim. Tüm dersler eğlenceli geçerdi. En çok Türkçe dersinde isterdim. Çok güzel olurdu. Sosyal Bilgiler dersinde de daha fazla kullanılmasını isterdim.” diyerek cevap vermiştir.

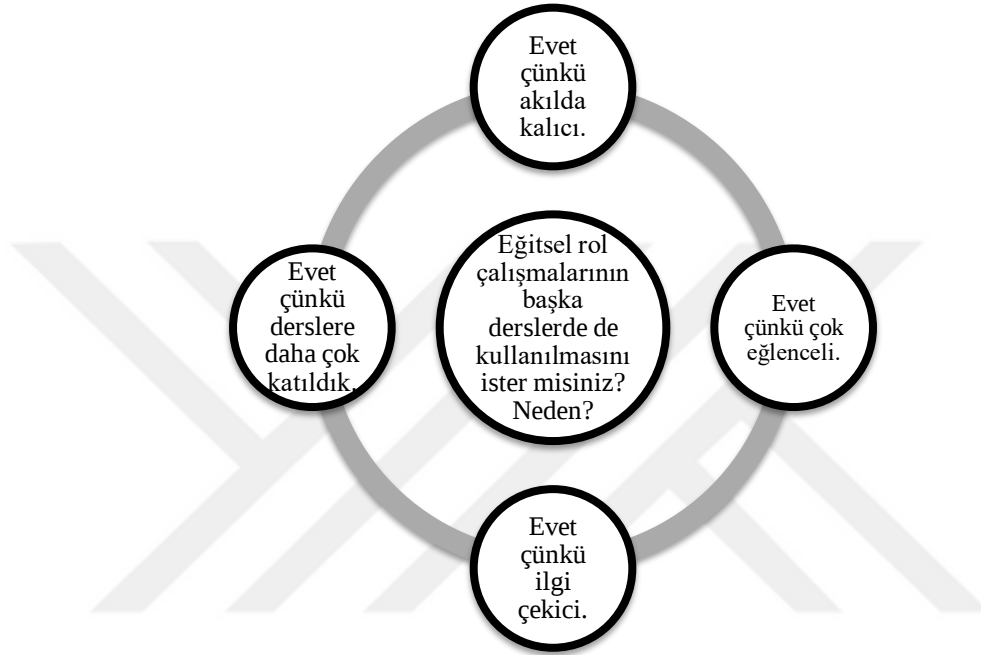
D7 kodlu öğrenci de benzer şekilde “Evet, isterdim. Tüm konular aklımızda daha çok kalırdı. Tüm dersler boyunca sadece oturmak zorunda kalmazdık.” diyerek rol yapma yönteminin öğrenciyi de ders sürecine aktif olarak katmasının öğrenciler açısından olumlu karşılandığını gösteren bir cevap vermiştir.

D4 “Tabii ki. Dersler eminim çok eğlenceli ve komik olurdu. Hepsine katılmak isterdim. Rol yapmayı çok sevdim. En çok Sosyal Bilgiler dersinde eğlendim.” diyerek hem rol yapma yöntemini ne kadar sevdiğinden hem de rol yapma yöntemi ile Sosyal Bilgiler dersinde ne kadar eğlenceli geçtiğinden bahsetmiştir.

D8 “Evet çok isterdim. Çünkü rol yapmak çok ilgimi çekti. Çok eğlenceliydi konuları daha iyi öğrendim. Rol yaparak hem empati yaptık hem konuları öğrendik. Derslerimiz her zamankinden daha güzeldi.” demiştir.

Bu soruya verilen cevapların hepsinde öğrenciler olumlu cevap vermiştir. Tüm katılımcılar rol yapma yönteminin diğer derslerde de aktif olarak kullanılmasını istediklerinden bahsetmiştir. Gerekçe olarak ise rol yapma yönteminin çok eğlenceli olduğu ve konuların öğretiminde kalıcılık sağladığı söylenmiştir.

Şekil 4.3: Eğitsel Rol Çalışmalarının Başka Derslerde Kullanılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

4.2.6 Eğitsel Rol Çalışmalarının Empati Becerisini Nasıl Etkilediğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Son olarak öğrencilere “Eğitsel rol çalışmalarının ardından kendinizde insanların duygu, düşünce ve durumlarını anlamaya yönelik ne gibi değişiklikler oldu? Açıklayınız.” sorusu sorulmuştur.

D8 kodlu öğrenci bu soruya “Bu sayede başka insanların duygu ve düşüncelerini daha iyi anlamaya başladım. Çünkü rol yaparak başka bir insanın duygularını taşıyormuş gibi hissettim. Bu sayede başka insanlar başka durumlarda nasıl hisseder ve ne düşünürler bunu daha iyi anladım.” diyerek rol yapmanın başkalarının yaşadığı farklı durumlarda neler hissedebileceklerini artık daha iyi anlayabileceğinden bahsetmiştir.

D3 “İnsanların düşüncelerini daha iyi anladığımı düşünüyorum. Örneğin artık öğretmen arkadaşlarıma kızdığında gülüp dalga geçmek yerine onun yanında olup destek olacağım. Birinin üzüldüğünü görünce yanında olmaya çalışacağım.

Arkadaşlarım benimle güzel bir şey paylaştıklarında onlarla mutlu olacağım.” diyerek rol yapma yönteminin başkalarının duygu, düşünce ve durumlarını anlamada olumlu yönde etkili olduğunu göstermiştir.

D4 ise daha farklı bir perspektiften yaklaşarak “Bence çok faydası oldu. Çünkü her zaman her şeyi kendi gözlerimizle görerek anlamayabiliriz. Bazen farklı birinin bakış açısından başka şeyler öğrenebiliriz. Bu yüzden rol yapmak bize çok şey kattı.” diyerek rol yapma yöntemiyle kişinin farklı bir bakış açısı kazandığını dile getirmektedir.

D1 “Benim anlamadığım bazen gülüp geçtiğim durumların başkaları için önemli olabileceğini fark ettim. Artık tek taraflı düşünmeyeceğim. Söylediğimiz sözler ve yaptığımız bazı hareketler bizim için önemsiz olsa da başkasının kalbini çok kırabilir ve o insanı üzebilir. Bu yüzden başkalarına karşı hareketlerimde daha dikkatli olmayı öğrendim. Herkes böyle düşünmeli.” demiştir. Olumsuz durumların insanlar üzerinde yarattığı psikolojik etkinin farkına vararak bu durumların insanları ne kadar üzebileceğini fark etmiştir. D1 önceden bu durumlara dikkat etmediğini ancak artık dikkat edeceğini belirterek aslında empati becerisini kazandığını göstermektedir.

D5 “Bence artık başkalarının düşüncelerini anlamakta zorlanmam. Mesela arkadaşım gelse derdini anlatsa önce onu dinlerim sonra onu anlamaya çalışırım sonra da onun yanında olduğumu ona gösteririm ona destek olurum. Onu anladığımı belirtirsem bence artık o da kendini iyi hisseder. Çünkü ben birine başıma gelen bir şeyi anlatsam beni anlamasını isterdim. Öğretmenimizin dediği gibi bence herkes anlaşılacak ister.” diyerek empati becerisini sosyal yaşantısında nasıl kullanacağını anlatmaktadır. Empati becerisini kazanan bir öğrenci bunu eğitim ortamında kazanmasına rağmen sosyal yaşantısına indirgeyebilmektedir. Bu rol yapma yönteminin empati becerisini kazandırmakta ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin bu sorulara vermiş olduğu cevaplara göre eğitsel rol çalışmalarının empati becerisini kazandırmakta ve geliştirmekte olumlu etkisi olduğu görülmektedir. Öğrenciler rol yaptıkları kişilerin veya olayların duygu durumlarını anlamış, içselleştirmiş ve özümsemiştir. Rol yaptıkları kişilerin duygu ve düşüncelerini adeta bir elbise gibi kendi üstlerine giydikleri ve bunu seyirciye yansıtmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenlerle rol yapma yönteminin empati becerisini kazandırmadaki

etkisi yapılan görüşmelerde de açıkça görülmüştür. Bunun yanı sıra öğrenciler öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağladığı defalarca belirtilmiştir. Rol yapma yöntemi hem empati becerisini geliştirme ve kazandırmakta hem de akademik başarıda olumlu yönde etkili olmuştur.

4.3. Öğrenci Günlüklerine İlişkin Bulgular

Öğrencilere rol yapma yöntemiyle işlenen her ders aşamasından sonra günlük tutturulmuştur. Öğrenciler o gün işlenen ders hakkında duygu ve düşüncelerini özgür bir şekilde dile getirmişlerdir. Rol yapma yöntemine ve empati becerisine dair düşüncelerini belirterek günün genel değerlendirmesini yapmışlardır.

D1 kodlu öğrenci “Bugün dersimizi rol yaparak işledik. Bende gönüllü oldum ve bir rol oynadım. Çok zevkliydi ve çok eğlenceliydi. Bazen izleyen arkadaşlarımız bize güldüler çünkü rol yaparken kendimizi tutamayıp güldüğümüz anlar oldu. Ders çok eğlenceliydi keşke bütün dersleri *böyle işlesek.*”

D2 “Sosyal Bilgiler dersini rol yaparak işledik. Hayatımdaki en eğlenceli dersti. Çünkü ben tiyatro oynamayı çok severim. Öğretmenimize tiyatro kursuna gittiğimi söyledim ve bende rol yapmak istiyorum dedim. O da bana uygun bir rol verdi. Rolü oynarken çok keyif aldım. Rolümle empati yapmaya çalıştım. Rolümün duygularını anlamaya ve onun gibi düşünmeye çalıştım. Bu sayede rolümü daha inandırıcı oynadım. Başka rollerde de oynamak istiyorum.” diyerek rol yapma yöntemini tiyatrodan ayıramasa da derslerde çok eğlendiğinden ve empati becerisini geliştirdiğinden bahsetmiştir.

D3 “Bugün Nagihan Öğretmenimizle bize önceden verdiği rolleri canlandırdık ve sınıfımıza bir gösteri yaptık. Ben doğadaki en önemli elementlerden olan suyu canlandırdım. Su adına konuştum insanların ne kadar bilinçsizce tükettiğini ve başka ülkelerde su kıtlığı olduğunu, fakir ülkelerin suya ne kadar muhtaç olduğundan bahsettim. İsrafın kötü bir şey olduğunu söyledim. Bunları anlatırken o çocuklar gerçekten gözümün önüne geldi ve onlar için üzüldüm. Keşke insanlar daha bilinçli olsa ve doğal kaynaklarımızı böyle israf etmeseydi. Daha sonra öğretmenimiz hepimizi tebrik etti ve kaynakları nasıl doğru kullanmamız gerektiğini anlattı. Başka ülkelerdeki insanlarla empati yapmamız gerektiğini söyledi eğer onları anlarsak zaten hiçbir şeyi israf etmeyeceğimizi söyledi. Bunlar çok hoşuma gitti bende eve gidince ailemi

uyarmaya karar verdim. Rol yapmayı çok sevdim en sevdiğim ders Sosyal Bilgiler oldu.” Öğrenci rol yapma yöntemiyle birlikte en sevdiği dersin Sosyal Bilgiler olduğunu dile getirmiştir.

D8 kodlu öğrenci “Bugün rol yaparak dersi işledik. Ben Karadenizli bir pazarcıydım. Şive yapmaya çalıştık ve çok komik oldu. Çok eğlendik arkadaşlarımda roller yaptım. Doğu, Ege, İç Anadolu şiveleri çok komikti. Rol yaparken bir yandan da Türkiye’deki bölgelere ait ürünleri öğrendik. Hem öğretici hem de eğlenceliydi.” diyerek rol yapma yönteminin iki ayrı yönüne vurgu yapmıştır. Rol yapma yöntemi öğrencilerin ilgilerini derse çekip onları sürece aktif olarak katarak aynı zamanda öğrenmeyi daha etkili gerçekleştirmektedir. Bunların yanında öğrenme sürecini eğlenceli kılması öğrenciler tarafından dersi daha çekici hale getirmektedir.

Genel olarak öğrenci günlükleri incelendiğinde öğrencilerin rol yapma yöntemiyle ilgili olarak süreçten zevk aldıkları, eğlenceli buldukları ve bilgileri daha kalıcı hale getirdikleriyle ilgili dönütler alınmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgular bölümünde yer alan bulgulara ve yorumlara göre ulaşılan sonuçlara ve sonuçlarla ilgili geliştirme ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Nicel Bulgulara İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırma da eğitsel rol çalışmalarının empati becerisini kazandırmada etkisi incelenmiştir. Bu çerçevede 6.sınıf öğrencilerine 6 hafta süren bir uygulama yapılmıştır. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında rol yapma yönteminin kullanıldığı eğitsel rol çalışmalarıyla dersler işlenerek empati becerisi kazandırılmaya çalışılmıştır. Deney grubunda dersler rol yapma yöntemiyle işlenirken kontrol grubunda herhangi bir uygulama yapılmamıştır. 6.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde empati becerisinin kazandırılması amacıyla rol yapma yönteminin uygulandığı deney grubu ile herhangi bir uygulamanın yapılmadığı kontrol grubunun empatik eğilimleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır. Bu doğrultuda deney ve kontrol gruplarının empati becerilerini karşılaştırmak amacıyla iki gruba da Kaya ve Siyez tarafından geliştirilen “KA-Sİ Çocuk ve Ergenler için Empatik Eğilim Ölçeği” uygulanmıştır.⁹⁸

Deney ve kontrol gruplarına seçilen sınıflar yansız olarak atanmış ve uygulanan ön test puanları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Gruplarda yer alan öğrencilerin ölçülmesi istenen empatik beceri açısından birbirlerine benzer oldukları söylenebilir.

⁹⁸ Alim Kaya, Diğdem M. Siyez “KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilere uygulanan ön test ve son testlere ait puanlar karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Sayim'in çalışmasından elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir.⁹⁹ Bu durum geleneksel yöntemlerin hedeflenen değer ve becerilerin kazandırılmasında yetersiz kaldığını göstermektedir.

Deney grubuna uygulanan ön test ve son test puanlarını karşılaştırıldığında ise aralarında son test lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu verilerden elde edilen sonuca göre rol yapma yönteminin empati becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Deney grubunun ön test ve son test puanları arasındaki farka bakıldığında son test puanlarındaki artışın anlamlı derecede arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin rol yapma yöntemi ile başka kişilerin duygu durumunu yansıtmaya çalışmaları yalnızca kendilerini karşı tarafa anlatmak eyleminden çıkarak bu durumu kendi içlerinde de anlama sürecine dönüşmüştür. Rol yapma yöntemi ile öğrenciler bir başka kimliğe bürünerek büründükleri kimliğin ne hissettiğini, ne düşündüğünü, hangi duygular içerisinde olabileceklerine dair çıkarımlar yaparak empati becerilerini harekete geçirmişlerdir. Bu sonuca göre 6. sınıf öğrencilerine empati becerisinin kazandırılması için yapılan bu analizler doğrultusunda deney grubu öğrencileri ile yapılan eğitsel rol çalışmalarının empati becerisini geliştirmede etkili olduğu görülmektedir.

Deney grubu ve kontrol gruplarının son test puanları karşılaştırıldığında ise deney grubu öğrencileri lehine anlamlı farkın bulunduğu görülmüştür. Bir başka deyişle rol yapma yöntemiyle ders işleyen deney grubunun rol yapma yöntemini kullanmayan kontrol grubuna göre empati becerisini kazanmada daha başarılı olduğu görülmektedir. Çünkü rol yapma yöntemi yukarıda söylenildiği gibi öğrencilerin empati becerisini harekete geçirmektedir. Rol yapma yönteminin ana teması bir başkasının duygularını kendi duygularınmış gibi yansıtabilmektir. Çünkü ancak bu şekilde oynanılan rolün duygusu seyirciye geçebilir. Bu nedenle rol yapma yöntemiyle empati becerisi kazandırılabilir.

Bu sonuçlar rol yapma yönteminin aktif olarak kullanıldığı derslerin, rol yapma yöntemiyle işlenmeyen derslere göre daha etkili ve başarılı bir öğretme sürecini

⁹⁹ Mustafa Sayim, "Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Empatik Eğilim ve Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi", (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021).

sağladığını göstermektedir. Bu sonuçlar aktif öğrenme yöntemlerinin derslerde daha çok kullanılmasını gerektiğini ortaya koymaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde rol yapma yöntemi öğrencilere empati becerisini kazandırmakta ve geliştirmektedir.

Alanyazında rol yapma ve drama yöntemlerinin yer aldığı çalışmaların çoğunlukla akademik başarıyı arttırma amacıyla yapıldığı görülmektedir. Farklı olarak sıyrılan çalışmalardan biri olan Üstündağ'ın yapmış olduğu çalışmada ise rol yapma yönteminin takdir yöntemine kıyasla öğrencilerde daha olumlu tutum geliştirdiği ve daha etkili olduğunu göstermiştir¹⁰⁰

Ölçekte yer alan “Bir arkadaşım bir başarısından dolayı ödül aldığımda onun sevincini ben de hissederim.”, “Bir arkadaşım öğretmen tarafından azarlandığımda üzülürüm.”, “Arkadaşları tarafından dışlanan birini gördüğümde üzülürüm.”, “Bir arkadaşım başından geçen üzücü bir olay anlattığında ben de kendimi üzgün hissederim.”, “Üzgün ve morali bozuk bir arkadaşımı gördüğümde benim de moralim bozulur.”, “Bir arkadaşım haksızlığa uğradığında üzülürüm.” maddeleri duygusal empatiyi temsil eden maddelerdir. Deney grubunda yer alan öğrencilerin dersler rol yapma yöntemiyle işlendikten sonra ölçekte yer alan bu maddelere verdikleri cevapların puanlarının arttığı görülmüştür. Özellikle maddelerde yakın çevrede yer alan arkadaşların içinde bulundukları olumsuz durumlara karşı onlarla aynı duyguları paylaşma ve onları anladıklarını gösteren cümleler yer almaktadır. Öğrencilerin bu maddelere verdiklerini cevapların puanlarının artmasıyla empati becerisinin sosyal ilişkileri olumlu etkilediği sonucu çıkmaktadır. Çünkü arkadaşının üzüldüğünü görerek üzülen bir öğrenci ancak onunla empati yaptığımda aynı duyguları hissedebilir.

Öte yandan “Televizyonda ya da sinemada üzücü şeyler seyrettiğimde ben de üzülürüm.” ve “Canı yanmış bir hayvan gördüğümde üzülürüm.” maddelerinde ise yine rol yapma yöntemiyle işlenen derslerden sonra verilen cevapların puanı yükselmiştir. Bu durumda öğrenciler, aslında yakın çevrelerinin dışındaki olaylara karşı da empatik eğilim göstermektedirler. Canı yanmış bir hayvana üzülen bir öğrenci insan dışında doğada yer alan diğer canlılara da empati yapmaktadır. Öyleyse rol yapma yöntemi

¹⁰⁰ Tülay Üstündağ, “Dramatizasyon Yönteminin Etkililiği”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988).

yalnızca insanlar arası ilişkileri değil doğa ve diğer canlılarla olan ilişkileri de olumlu yönde etkilemiştir.

“Sıkıntısı olan arkadaşlarım konuşmak için önce benim yanıma gelirler.”
“Karşımdaki kişiyi uzun süre dikkatle dinleyebilirim.”, “Arkadaşlarımın canını sıkan bir şeyler olduğunda onlar söylemeseler de hal ve hareketlerinden anlarım.”,

“Arkadaşlarımı anlama konusunda başarılı olduğuma inanıyorum.”,
“Arkadaşlarım sorunlarını benimle rahatlıkla paylaşırlar.”, “Arkadaşlarım benimle konuştuktan sonra kendilerini iyi hissettiklerini söylerler.” maddeleri ise ölçekte bilişsel boyut olarak yer almaktadır. Rol yapma yöntemiyle işlenen dersler sonrasında öğrencilerin bu maddelere verdikleri cevapların puanlarında artışlar yaşanmıştır.

Rol yapma yöntemi, empati becerisini geliştirmek için kullanılabilecek bir etkinliktir. Rol yapma yöntemi, başka bir kişinin durumunu, duygularını ve bakış açısını canlandırmayı ve anlamayı sağlar. Bu şekilde empatik iletişim kurabilen insanlar, hayata karşı çok yönlü ve farkındalığı yüksek bir bakış açısıyla bakabilir.

Alanyazında rol yapma yönteminin etkili bir öğretim yöntemi olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Bu sonuçlara göre Salur, sosyal bilgiler dersinde rol yapma yönteminin akademik başarıyı arttırdığını ve sosyal zekâlarını geliştirdiği sonucuna ulaştığı çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.¹⁰¹

Berk ise yaptığı çalışmada rol yapmanın öğrencilerde tarihsel empatiyi geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Rol yapan öğrencilerin geçmişte yaşanmış olayları o dönemin şartlarına göre anlamaya çalışarak empati becerilerini kullandıklarını belirtmiştir.¹⁰²

Çalışma aynı zamanda Aysal’ın, sosyal bilgiler dersinde tarihsel empatiye dayalı olarak yaptığı rol oynama yönteminin akademik başarıya etkisini incelediği araştırmada,

¹⁰¹ Nihan Salur “Sosyal Bilgiler Dersinde Rol Yapma Yönteminin Kullanımının İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Gelişim Düzeylerine ve Akademik Başarıların Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009).

¹⁰² Neval Akça Berk, “Ortaöğretim 11.Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Tarihsel Canlandırma Uygulaması: Bir Eylem Araştırması”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012).

rol yapma yönteminin öğrenciler üzerinde olumlu etki bıraktığı sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.¹⁰³

Yapılan çalışmaların çoğunda eğitsel rol çalışmalarının empati becerisini kazandırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılsa da etkili olmadığına ulaşılan sonuçlara da alanyazında yer almaktadır. Kahrıman yapmış olduğu çalışmada 3.sınıf Hayat Bilgisi dersinde drama yöntemiyle oluşturulmuş etkinliklerin öğrencilerin iletişim, empati becerileri ve değer algıları üzerine etkisini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre drama yönteminin sosyal değerler ve iletişim becerilerini geliştirme açısından etkili olduğuna sonucuna ulaşılsa da empati becerisi üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.¹⁰⁴

Eğitsel rol çalışmalarının akademik başarı üzerindeki etkisi inceleyen Aykaç, yaratıcı dramının öğrencilerin akademik başarısı üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.¹⁰⁵

Kocayörük tarafından yapılan “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi” çalışmasında ise ilkokul öğrencilerine temel sosyal becerileri kazandırmak adına drama yöntemi uygulanmıştır. Sonuç olarak ise drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.¹⁰⁶

Duman’ın yapmış olduğu ve Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yaptığı görüşmelerle empati becerisini incelediği çalışmada öğretmenlerin empati becerisinin kazandırılmasının çok önemli olduğunu söylediklerini belirtmiş ve empati becerisini kazandırırken eğitsel rol çalışmalarından yararlandıklarını söylemiştir.¹⁰⁷

¹⁰³ Aysal, İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi.

¹⁰⁴ Musa Kahrıman, “İlkokul 3.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Benim Eşsiz Yuvam Temasındaki Konuların Drama Yöntemine Dayalı Öğretiminin Öğrencilerin İletişim, Empati Becerileri ve Değer Algıları Üzerine Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014).

¹⁰⁵ Murtaza Aykaç, “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008).

¹⁰⁶ Ayşe Kocayörük Yaya, “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 2000).

¹⁰⁷ Duman, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Materyallerinde Empati Becerisinin Geliştirilmesi: Amaç, Kapsam ve Etkililik”, 2011.

5.1.2.Nitel Bulgulara İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Toplumsal ve bireysel problemleri çözmenin bir yolu anlamak ve anlaşılmasıdır. Tüm problemlerin temelinde bireylerin başarılı bir anlama süreci geçirmediği bilinmektedir. Çünkü bireyler eğer kendilerine ait olmayan duygu, düşünce, durum ve yaşayış olduklarını fark edip bunları anlayabilirse çatışma baştan önlenmiş olur. Empati becerisini kazandırmak adına eğitim kurumları ve öğretmenlere ise büyük iş düşmektedir. Rol yapma yöntemi eğitimde sağlayabileceği faydaların dışında sosyal alanda da bireylere bir çok yarar sağlayabilir. Öz güven kazanma, iletişime açık olma, sosyal konularda bilinç oluşturma bunlardan yalnızca bir kaçıdır. En önemli kazanımlarından biri olan empati becerisinin kazandırılmasının ise yukarıda da bahsedildiği gibi hem bireysel hemde sosyal yararları bulunmaktadır.

Rol yapma yöntemi sağlayacağı yararların dışında, öğrenciler tarafından belirtilen görüşlerde de Sosyal bilgiler dersinde kendine önemli bir yer bulmuştur. Rol yapma sürecine katılan öğrencilerin her birinin rol yapma yöntemini eğlenceli, ilgi çekici ve öğrenilen bilgileri kalıcı hale getirdiğini belirterek başka derslerde de kullanılmasını istemesi bunun kanıtı niteliğindedir. Aynı zamanda içinde bulunan yüzyılın getirdiği bir çok yeniliğin bireysel ve toplum nezdinde yarattığı olumsuzluklar her geçen gün artarken öğrencilere kazandırılması gereken beceri ve değerlerde önemini arttırmıştır. Bu beceri ve değerleri verirken etkili yöntemlerin kullanılması gerekli hale gelmiştir. Öğrencileri dışarda karşılaşılabilecekleri olay ve durumlarla eğitim ortamında karşı karşıya getirerek, yaşayarak öğrenme imkanı sunan rol yapma yöntemi bu becerilerin kazandırılması için uygun bir süreç sunmaktadır. Empati becerisinin kazandırılmasında ise sosyal yaşamda karşılaşılabilecek durumların rol yapma yöntemiyle işlenmesi öğrencileri süreçte aktif hale getirerek doğrudan empati sürecinin içine dahil etmiştir.

Araştırmada alt problemlerden biri olan, rol yapma yöntemine yönelik deney grubu öğrencilerinin düşüncelerinin öğrenilmesi için öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle deney grubundaki belirlenen öğrencilerle görüşme gerçekleştirebilmek adına toplam 6 sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır.

İlk soru olan “Sizce empati nedir? Açıklayınız.” sorusuna öğrencilerin tamamı benzer cevapları vermiştir. Burada, kişinin kendisini başkasının yerine koymak, başkalarının duygu ve düşüncelerini paylaşmak, bir başkasının içinde bulunduğu durumu anlamaya çalışmak gibi cevaplar etrafında toplanıldığı görülmüştür. Öğrenci görüşlerinde çoğunun bir başkasını anlama sanatı üzerinde durması uygulama sonucunda empatinin öğrenciler tarafından da doğru anlaşıldığını göstermektedir. Verilen cevaplarda özellikle anlamak ve anlaşılmak kelimeleri ön plana çıkmıştır.

Görüşme formunda yer alan “Bir kişinin başkaları ile empati kurabilmesi için ne gibi özelliklere sahip olması gerekir? Siz kendinizi bu açıdan nasıl görüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda ise yine tüm öğrencilerin anlayışlı, merhametli, saygılı ve yardımsever gibi cevapların etrafında birleştiği görülmektedir. Burada bu cevaplardan öğrencilerin rol yapma yöntemi sırasında empati becerilerini aktif olarak kullandıkları ve genel olarak empati kavramını doğru benimsedikleri sonucu çıkmaktadır. Öğrenciler empati becerisiyle kişinin karşısındaki anlaması gerektiğini düşündüğü için anlayışlı, empati yapılan kişiye merhamet duygusu gösterilmesi gerektiğini düşündükleri için merhametli cevabını vermişlerdir. Empati yapılan kişi zor durumda olduğu senaryolarda kişiye yardımcı olmak gerektiğini düşündükleri için yardımsever ve empati yapılan kişinin duygu ve düşüncelerine ne olursa olsun saygı gösterilmesi gerektiğine inandıkları için de saygılı cevabını vermişlerdir.

Öğrencilere sorulan “Eğitsel rol çalışması yaptığınızda, oynadığınız rolün yerine kendinizi koyup onun duygu ve düşüncelerini iyi anlayabildiniz mi? Açıklayınız.” sorusuna yine öğrencilerin tamamı olumlu cevap vermiştir. Eğitsel rol çalışmalarında birey kendi dünyasından sıyrılıp bir başkasının duygu ve düşüncelerini canlandırdığı için bu sürecin onlar adına olumlu geçtiği görülmektedir. Çünkü rol oynarken, birey gerçek rolünden duygularından sıyrılarak kendini başkasının yerine koyar. Bu durumda Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel rol çalışmalarının empati becerisini kazandırmakta ve geliştirmekte olumlu yönde etkisi olduğu görülmektedir. Verilen cevaplar incelendiğinde ve uygulama sırasında öğrencilere karşı yapılan gözlemlerde empati becerilerinin geliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

“Eğitsel rol çalışması yapmak yerine, dersler düz anlatımla işlenseydi konuyu öğrenmenizde ve empati yapma becerinizde ne gibi farklılıklar olurdu? Açıklayınız.”

sorusuna öğrenciler yine olumlu cevaplar vermiştir. Öğrenciler verdikleri cevaplarda özellikle rol yapmayı çok sevdiklerini ve derslerde çok eğlendiklerinden bahsetmişlerdir. Diğer türlü derslerin sıkıcı olacağını ilgilerini çekmeyeceklerini söylemişlerdir. Rol yapma yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının öğrencilerin dikkatini özellikle çektiği görülmüştür. Yani Sosyal Bilgiler dersinin içerik ve yapı itibarıyla rol yapma yöntemine uygun olması ve öğrenciler tarafından genel itibarıyla sevilen bir ders olması da rol yapma yönteminin etkililiğini arttırmış olabilir. Aynı zamanda öğrencilerin tamamı rol yaparak empati yapmayı öğrendiklerini veya daha iyi anladıklarını belirterek yine rol yapma yönteminin empati becerisini geliştirmedeki etkisini ortaya koymuşlardır. Bu sorunun özünde öğrencilerin empati becerisini kendilerinin içselleştirip içselleştirmedikleri irdelenmeye çalışılmıştır. Verilen cevaplarda öğrencilerin empati becerisini içselleştirebildiği görülmektedir. Çünkü eğitsel rol çalışmaları öğrencilere aslında birer yaşantı sunmuştur. Rol yapma yöntemi sosyal yaşamda karşılaşılabilecekleri durumları önceden deneyimleme şansı sunduğu için empatiyi yaşantı yoluyla öğrencilere kazandırmaktadır.

Ay, Hayat Bilgisi dersinde yaratıcı dramının öğrenci başarısına etkisini ve hatırd tutma düzeyini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, yaratıcı drama etkinliklerinin öğrenci başarısını ve öğrenilenlerin hatırd tutma düzeyini olumlu etkilediğini belirtmiştir.¹⁰⁸

Demir'in tarihsel empatiye dayalı etkinliklerin öğrencilerin tarihsel empatiye ve başarılı düzeylerine olan etkisini incelediği çalışmasında ise öğrencilere yaşayarak öğrenme fırsatı sunan etkinlikler sunulmuştur. Yaratıcı drama, müze gezisi ve görsel etkinliklerin kullandığı uygulamalardan sonra öğrencilerin akademik başarılarının arttığı sonucun ulaşmıştır.¹⁰⁹

Öğrencilerin görüşme formunda yer alan “Eğitsel rol çalışmalarının başka derslerde de kullanılmasını ister misiniz? Açıklayınız.” sorusuna tamamının olumlu cevap verdiği görülmektedir. Öğrenciler özellikle rol yapma yöntemi sayesinde derslerin daha eğlenceli ve zevkli geçtiğini söyleyerek rol yapma yönteminin başka

¹⁰⁸ Ay, “İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretiminde Yaratıcı Drama ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Öğrenci Başarısı ve Hatırd Tutma Düzeyi Üzerindeki Etkileri”.

¹⁰⁹ Demir, “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Tarihsel Empati Becerilerine ve Başarılarına Etkisi”, 2019.

derslerde de kullanılması konusunda istekli olduklarını belirtmişlerdir. Özellikle en çok Türkçe, İngilizce derslerinden bahsedilmesi, bu derslerde rol yapma yöntemiyle işlenen derslerin öğrenciler açısından daha beklenilir olduğu görülmektedir. O halde rol yapma yöntemi öğrenciler tarafından daha çok sözel derslerle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca rol yapma yöntemi sayesinde öğrendikleri bilgilerin akıllarında daha çok kaldığını ve konuları daha iyi kavradıklarını belirtmişlerdir.

“Eğitsel rol çalışmalarının ardından kendinizde insanların duygu, düşünce ve durumlarını anlamaya yönelik ne gibi değişiklikler oldu? Açıklayınız.” sorusuna öğrenciler benzer cevaplar vermiştir. Başkalarının duygu, düşünce ve durumlarını anlamaya yönelik olumlu değişiklikler olduğundan bahsetmişlerdir. Öğrenciler genel itibarıyla oynadıkları rolü canlandırırken sanki o kişiymiş gibi düşündüklerini ve dünyaya sanki onun gözlerinden baktıklarını hissettiklerini söylemişlerdir. İnsanları daha iyi anladıklarını belirterek aslında empati yapma becerisini kazandıklarını veya var olan becerilerini geliştirdikleri görülmektedir. O halde rol yapmak yöntem itibarıyla empati becerisinin temelinde yer alan karşındakini anlamak, kendini başkasının yerine koymak gibi etkinliklerle uyumlu bir öğretim yöntemidir. Empati becerisi kazandırılmasında rol yapma yöntemi etkiyi arttırmaktadır.

Öğrenci günlüklerinde ilk hafta incelendiğinde genel olarak öğrenciler rol yapma sürecinden keyif almış ve mutlu olmuşlardır. Öğrenciler rol yaparken kendilerinin ders sürecine aktif olarak katılmaktan memnun olduklarını dile getirmiş diğer türlü, derslerde çok sıkıldıklarından şikâyet etmişlerdir.

İkinci hafta ise yine aynı şekilde ilk haftaya benzer olarak öğrenciler derslerin çok eğlenceli geçtiğini belirtmişlerdir. Bu haftadan itibaren rol yapma sürecine aktif olarak katılmak isteyen öğrenci sayısı artmıştır. Öğrenciler rol canlandırmak için daha çok gönüllü olmuştur. Aynı zamanda günlüklerde empati yapmanın ne kadar önemli olduğundan bahseden öğrenciler olmuştur. Artık empati becerisi öğrenciler tarafından daha çok benimsenmeye başlanmıştır. Öyleyse rol yapma yöntemi öğrencilerin empati becerisini aktif olarak kullanabilmelerinin önünü açmaktadır. Aynı zamanda günlüklerde öğrencilerin arkadaşlarıyla birlikte çok eğlendiğini ifade etmesi rol yapma yönteminin sosyal iletişimi de olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Rol yapmak,

empatiyi arttırmanın yanında, iletişim becerilerini, yaratıcılığı, problem çözme yeteneğini ve sosyal uyumu da geliştirebilir.

Üçüncü hafta genel olarak ilk haftalara benzer şekilde eğlenceli ve ilgi çekici bir ders süreci geçtiği konusu günlüklerde öne çıkmıştır. Öğrenciler rol yaparken başkası gibi düşünmekten, onu anlamaya çalışmaktan zevk aldıklarını dile getirmişlerdir.

Dördüncü hafta ise artık son eğitsel rol çalışmalarının yapılmasından dolayı öğrenciler daha fazla dersin bu şekilde işlenmesi konusunda taleplerini yazmışlardır. Öğrenciler bu etkinliklerin yer aldığı ders sürecinin uzamasını istemişlerdir. Hem aktif olarak rol yapma yöntemi konusunda öğrencilerin algıları daha çok pozitif yönde gelişmiş hem de öğrencilerin Sosyal bilgiler dersine olan ilgi ve tutumları olumlu yönde değişmiştir. Ayrıca empatiye dair görüşleri daha da derinleşerek, kişinin başkalarını anlama sürecinin öğrenciler tarafından artık farklı değerlerle de ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Farklılıklara saygı duyma, anlayışlı olma, merhametli olmak gibi değerleri empati becerisiyle ilişkilendirmişlerdir. O halde rol yapma yöntemi öğrencilerde empati becerisini geliştirmesinin yanı sıra toplum açısından fayda sunacak diğer değerleri de pekiştirmektedir. Aynı zamanda rol yapma yöntemi öğrencilerin, sosyal bilgiler dersine olan ilgi, tutum ve görüşlerini olumlu yönde etkilemiştir.

Bu sonuçlar Saraç'ın yapmış olduğu ve sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin kullanımının öğrencilerdeki tutum, başarı ve kalıcılığa etkisini incelediği araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Öğrenciler tuttukları günlüklerde derslerde drama yöntemiyle çok eğlendiklerini, dersin daha ilgi çekici hale geldiğini ve artık derslerde dramanın daha çok olmasını istediklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin hem derse hem de öğretmene karşı sevgileri artmış ayrıca öğrendiklerinin akılda daha kalıcı olduğunu belirtmişlerdir.

Genel olarak rol yapma yöntemi öğrencilerde anlama kabiliyetini harekete geçiren bir tetikleyici görevi görmüştür. Öğrenciler rol yaparken bir yandan kendi duygu ve düşüncelerini de anlamaya çalışmış ve empati becerisinin aslında iki uçlu bir iletişimsel süreç olduğunu fark etmişlerdir. Çünkü empati karşısındaki insanın duygularını anlamak, onun yerine kendini koymak süreci olsa da bireyin karşısındakini anladığını fark etmesi için aslında kendi duygu ve düşüncelerinin de farkında olması gerekir. Bireyler kendi duygularını çözümleyemeden bir başkasının duygularını

anlayamaz ve kendilerini onun yerine koyup anlayış gösteremeyebilirler. Öyleyse görüşme sorularına verilen cevaplar ve öğrencilerin günlüklerine göre rol yapma yöntemi öğrencilerin hem duygusal hem de bilişsel empati sürecini etkileyerek empati becerisi üzerinde olumlu etkiye sebep olmuştur. Sonuç olarak görülen bu etkiler öğrencilerde eğitsel rol çalışmalarıyla empati becerisinin kazandırılmasını amaçlayan bu çalışmanın amacına ulaştığını göstermektedir.

Özsoy yapmış olduğu çalışmada matematik dersinde yaratıcı dramayı kullanarak öğrencilerin matematik dersine olan önyargılarını kırıp dersi sevdirmeyi amaçlamıştır.¹¹⁰ Araştırmacı sonuç olarak yaratıcı drama etkinliklerinin öğrenci başarısını arttırdığı ve deneysel süreç sonunda öğrencilerden alınan görüşlere göre öğrencilerin matematik dersinde hem eğlenip hem öğrendiklerini belirtmiştir.

İnsanın anlaşılma isteği bugün sadece bu tezin konusu değil tarih boyunca birçok bilim dalında konusu oldu. Edebiyatta şiirler, hikayeler ve romanlar yazıldı felsefe de insanın anlaşılma isteği tartışıldı, psikoloji bunun eksikliğini yaşayan insanlara çareler aradı, müzikoloji de şarkılar ve besteler yapıldı. Çünkü her insan en başta varoluşunu kendi anlamak ister ve daha sonra da duygularını, düşüncelerini, umutlarını başkalarıyla paylaşarak anlaşılma ister. Her insanın en büyük ihtiyaçlarından biri olan anlaşılma olgusu aslında tüm sorunların çözümü olabilecekken ne yazık ki empati becerisine sahip olmayan bireyler yüzünden bugün belki birçok hayatı geri dönülmez yollara itiyor. Hiç bilinmeyen bir yerde belki de bir insan hayatını birilerinin kendisini anlamasını, duygu ve düşüncelerini hissetmesini ve kendisinin yerine koyarak empati yapmasını bekleyerek geçiriyor. Çünkü her insan anlaşılma ister. Hatta insan bazen sadece anlaşılma ister. Yanlış anlaşılma durumların insan ilişkilerini getirdiği nokta geri dönülemez hasarlara yol açarken en başta empati yapabilen, anlayışlı saygılı bireyler yetiştirmek öncelikli olmalıdır. Önce aile de empati eğitimi başlanmalı ve eğitsel süreçlerle eğitim kurumlarında desteklenmelidir. Nasıl bir binanın sağlam olabilmesi için temelini iyi atılması gerekiyorsa aile de daha çok küçük yaşlarda çocuklara empati yapabilmeyi örnek davranışlarla pekiştirerek öğretmelidir. Bu yüzden hem eğitsel süreçte hem ailede empati yapabilen, anlayışlı ve saygılı bireyler yetiştirmek herkesin

¹¹⁰ Nesrin Özsoy, “İlköğretim matematik derslerinde yaratıcı dramanın kullanılması”, *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5 (2003): 112–119.

öncelikli amaçları olmalıdır. Empati yapabilen bir birey büyüyüp doktor olduğunda hastasının acısını anlar, öğretmen olduğunda karşısında durup onun iki dudağı arasından çıkacak söze bakan o pırıl pırıl gözleri anlar, hâkim veya savcı olduğunda adaleti arayan çaresiz yüreklerin çabasını anlar. Empati güçlü bir toplum yapısının en vazgeçilmez unsurlarından biridir. O halde empati yapabilen, anlayışlı, saygılı ve merhametli bireylerin yetişmesine yardımcı olan bu araştırmanın anlaşılmayı bekleyen tüm öğrencilere yardımcı olabilmesi dileğiyle...

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına İlişkin Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen sonuçlarına dayanarak öğretmenlere ve eğitimcilere şu öneriler verilmiştir.

6.sınıflarda rol yapma yönteminin kapsamı genişletilerek farklı öğrenme alanlarına uygulanabilir ve derslerde daha aktif olarak kullanılabilir.

Araştırma sırasında öğrencilerin süreçten çok keyif aldıkları gözlemlenmiş ve akademik anlamda öğrenilen bilgilerin kalıcılığının sağlandığı görülmüştür. Bu doğrultuda öğretiminin daha zor olduğu düşünülen farklı konular rol yapma yöntemleriyle işlenerek ders sürecine dâhil edilebilir.

Bu araştırmada rol yapma yöntemiyle işlenen dersler yalnızca 6 hafta ile sınırlandırılmıştır. Ancak derslerde süre arttırıldığında öğrencilerin daha başarılı bir rol yapma süreci geçirerek ve empati yapma becerilerini daha çok arttıracakları düşünülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığınca akademik alanda yapılan bu çalışmalar dikkate alınarak, öğretmenlerin ve eğitimcilerin aktif öğrenme yöntemlerini daha iyi ve etkin bir şekilde derslerde kullanılmasını teşvik etmek amacıyla hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

Rol yapma yöntemi öğrencilere olayları okul ortamında yaşayarak öğrenme fırsatı sunduğu için öğrencilerin bunu daha rahat ve işleyişe daha uygun şekilde yapması için buna uygun sınıflar ya da laboratuvarlar oluşturulabilir.

Rol yapma yöntemini derslere daha aktif olarak katmak amacıyla öğrencilere verilen proje ve performans ödevlerine rol yapmalarını sağlayacak görevler yerleştirebilir.

Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde yer alan soyut ve karmaşık konuların öğretiminde rol yapma yöntemi aktif olarak kullanılabilir.

- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği okumakta olan öğrencilere Sosyal Bilgiler öğretimi aşamasında rol yapma yöntemiyle ilgili uygulama yapacakları fırsatlar yaratılabilir.
- Rol yapma yöntemi öğrencilere yaşayarak yapma fırsatı sunan, yaşantıyı öğrencinin ayağına getirebilen ve sosyal ilişkileri güçlenmesinde etkili olan bir yöntemdir. Bu nedenlerle rol yapma yöntemi yalnızca ders kazanımları ve bilgiyi aktarmak dışında öğrencilerin sosyal çevreleriyle uyumlu olmalarını sağlamak, içinde yaşadıkları toplumu tanımak ve insan ilişkilerini olumlu yönde geliştirmek amacıyla da kullanılabilir.
- Sosyal Bilgiler dersi genel itibarıyla müfredatının yetiştirmek açısından sorun yaşayan bir derstir öyleyse ders saatleri arttırılarak derslerde rol yapma yönteminin kullanılmasının önü açılabilir.
- Öğrencilerin yalnızca empati becerisi değil rol yapma yöntemiyle ilişkilendirilmesi uygun olan diğer beceri ve değerleri kazandırmak ve geliştirmek amacıyla rol yapma veya drama ders olarak müfredata eklenebilir.

5.2.2.Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Araştırma 5. 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle de gerçekleştirebilir. Ayrıca sınıf öğretmenleri de 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi düzeyinde rol yapma yöntemiyle empati becerisini ilişkilendirerek derslerde kullanabilir.
- Bu araştırma 6 hafta ile sınırlandırılmış. Ancak araştırmacılar yöntemin etkililiğini arttırmak amacıyla süreyi daha geniş bir zaman içerisine yayabilirler.
- Araştırmada öğrencilerin demografik ve cinsiyet özellikleri araştırmaya dâhil edilmemiştir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda cinsiyet, sosyo-ekonomik

durum, aile durumu gibi faktörler çalışmaya dâhil edilebilir. Farklı değişkenler dâhil edilerek araştırma geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Alan, Özge. “Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Motivasyonlarının Ve Empati Düzeylerinin Kişiler Arası Problem Çözme Becerisi İle İlişkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2021.
- Alisinanoğlu, Fatma., ve Köksal, Aysel. “Gençlerin Ben Durumları Ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2000): 11-16.
- Altınbaş, Kürşat., Gülöksüz Sinan., Özçetinkaya, Serap. ve Oral E. Timuçin. “Empatinin Biyolojik Yönleri”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*.2/1(2010):15-25.
- Altrichter, Herbert, Peter Posch & Bridget Somekh. *Teachers Investigate Their Work: An Introduction to Action Research Across the Professions*. Routledge, 2007.
- Arslan, Derya ve Ilgin, Havva. “Türkçe Dersinde Öğrenci Günlüklerinin Değerlendirme Aracı Olarak Kullanılması”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8/16 (2011): 225-238.
- Atasoy, Bahri. *Fen Öğrenimi ve Öğretimi*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2004.
- Ay, Tuğba Selanik. “İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretiminde Yaratıcı Drama Ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Öğrenci Başarısı Ve Hatırda Tutma Düzeyi Üzerindeki Etkileri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2005.
- Aykaç, Murtaza. “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2008.
- Aykaç, Murtaza ve Ömer Adigüzel. “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19/1 (2011): 297-314.
- Aysal, Altan. “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Rol Oynama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2012.
- Balci, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik, İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Barth, James L., ve Abdullah Demirtaş. *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Yök/Dünya Bankası Yayınları, 1997.
- Berk, Neval Akça. “Ortaöğretim 11. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarihsel Canlandırma Uygulaması: Bir Eylem Araştırması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2012.
- Adam Blatner, “Role Playing in Education (2009)”. Erişim Tarihi 20.05.2022, <https://www.Blatner.Com/Adam/Pdntbk/Rlplayedu.Htm>
- Creswell John W. & Plano Clark. *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (2nd Ed.). Ca: Thousand Oaks: Sage, 2011.
- Creswell, John W. *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*, Çeviren Mustafa Sözbilir, Ankara: Pegem Akademi, 2017.
- Çebi, Ahmet. “Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 1985.

- Çelikkaya, Tekin. “Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Önemi ve Uygulama Örnekleri”, *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 9/2 (2014): 447-470. doi: <http://Dx.Doi.Org/10.7827/Turkishstudies.6160>
- Davies, Philip. “Contributions From Qualitative Research”, *In What Works? Evidence-Based Policy and Practice in Public Services*, Eds H. T. Davies, M. N. Sandra, & P. Smith, 291- 316. Uk: Bristol, Policy Press, 2000.
- Davis, Ozro Luke, Stuart J. Foster, In Pursuit of Historical Empathy. In Davis, Ozro Luke, Yeager, Elizabeth Anne; Stuart J. Fooster. (Eds.), *Historical Empathy and Perspective Taking in The Social Studies* (1-11), Lanham, Md: Rowman & Littlefield Publishers. 2001.
- Demir, Bahadır. “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatiye Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Tarihsel Empati Becerilerine ve Başarılarına Etkisi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, 2019.
- Doğan, Hasan, “İlköğretim Okullarında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Rol Oynama Yönteminin Öğrenme Düzeylerine Etkisi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, 2006.
- Dökmen, Üstün. *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Ankara: Remzi Kitabevi, 2019.
- Duman, Melek. “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Materyallerinde Empati Becerisinin Geliştirilmesi: Amaç, Kapsam ve Etkililik”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, 2011.
- Elikesik, Meral. “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Empatik Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi, 2013.
- Erden, Münire. *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık, 1998.
- Ersoy, Elif Gökçe. ve Ferdi Köşger. “Empati: Tanımı Ve Önemi”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Osmangazi Tıp Dergisi*. 38/2 (2016): 9-17.
- Fidan, Tuba, “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tarihsel Empati Algısı Ve Tarihsel Empatinin Öğretimde Kullanılmasına İlişkin Görüş Ve Değerlendirmeleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2023.
- Mills, Geoffrey E., and Lorraine R. Gay. *Educational Research: Competencies for Analysis and Applications*. Usa: Pearson Education, 2012.
- Gemci, Hatice. “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Etkili İletişim Ve Empatik Beceri Eğitiminin Öğrencilerin İletişim Ve Empatik Becerilerine Etkisinin İncelenmesi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012.
- Gökçe, Orhan. *İçerik Analizi Kurumsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006.
- Güneş, Seda. “Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemiyle Tarihsel Empati Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Etkinlik Temelli Bir Eylem Araştırması”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Bartın Üniversitesi, 2019.
- Gürüz, Demet, ve Ayşe Temel Eğinli. *İletişim Becerileri Anlamak, Anlatmak, Anlaşmak*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2008.

- Kabapınar, Yüksel. “İlköğretimdeki Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılacak Bir Öğretim Etkinliği Olarak Resim Çizimi Yoluyla Empati”. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 20 (2004): 85-100.
- Kahriman, Musa. “İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Benim Eşsiz Yuvam Temasındaki Konuların Drama Yöntemine Dayalı Öğretiminin Öğrencilerin İletişim, Empati Becerileri Ve Değer Algıları Üzerine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, 2014.
- Kara, Yılmaz ve Çam Figen. “Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32, (2007): 145-155.
- Kartal, Tayfun. “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İlk Çağ Tarihi Konularının Öğretiminde Drama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2017.
- Kaya, Alim ve Siyez, Diğdem M. “Ka-Si Çocuk Ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Geliştirilmesi Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması”, *Eğitim ve Bilim*. 35/156 (2010): 110-125.
- Kaygisiz, Necip. “Tarihsel Empati Etkinlikleriyle İşlenen Sosyal Bilgiler Derslerinin Öğrenci Ürün ve Görüşlerine Göre İncelemesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2019.
- Kocayörük, Ayşe. “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2000.
- Koç, Filiz. “Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, 1999.
- Söğüt, Kenan. “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zaman Ve Kronolojiyi Algılama Becerisi Üzerinde Tarihsel Empati Etkinliği İle Yapılan Etkinliklerin Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, 2012.
- Keskin, Sevgi Coşkun. “Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerine Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007.
- Küçük, Birgül. “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Demokratik Tutum Üzerindeki Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2008.
- Lazarokou, D, E. “Empathy as a Tool for Historical Understanding: An Evaluative Approach of The Ancient Greek Primary History Curriculum”. *International Journal of Social Education*. 23 (2008): 27-50. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/Ej944023.pdf>
- Lieber, Frederic William, “The Legacy of Empathy: History of Psychological Concept”, Indiana University 1995.
- de Acedo Lizarraga, M. Luisa Sanz, et al. (2003). “Enhancement Of Self-Regulation, Assetiveness, And Empathy”. *Learning And Instruction*. 13/4 (2003): 423-439.
- Malbeği, Faruk. “Drama Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısına ve Bilinçli Tüketicilik Düzeyine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2011.

- Mete, Samiye Ve Gerçek, Emine. “Pdö Yöntemiyle Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Becerilerinin İncelenmesi”. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*. 9,72 (2005): 11–17.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*, Ankara: MEB, 2018.
- Neuman, William L., *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches* (7th Ed.). Essex: Pearson Education Limited, 2014.
- Özdemir, Emin. *Uygulamalarla Dramatizasyon*. Ankara: Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu Yayınları, 1965.
- Özsoy, Nesrin. “İlköğretim Matematik Derslerinde Yaratıcı Dramanın Kullanılması”. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 5 (2003): 112–119.
- Payne, Paul A., Stephan D. Weiss, and Richard A. Kapp. “Didactic, Experiential and Modeling Factors in The Learning of Empathy”, *Journal of Counselling Psychology*. 19 (1972): 425-429.
- Piaget, Jean. *Play, Dreams and Imitation in Childhood*. London: Heinemann, 1951. doi: <https://doi.org/10.4324/9781315009698>
- Salur, Nihan. “Sosyal Bilgiler Dersinde Rol Yapma Yönteminin Kullanımının İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Zekâ Gelişim Düzeylerine Ve Akademik Başarıların Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2009.
- Sayim, Mustafa. “Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Empatik Eğilim Ve Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, 2021.
- Sever, Ramazan., Yalçınkaya Elvan ve Fatma Mazman, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Etkili Bir Öğretim Yöntemi: Dramatizasyon”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13 /1(2009): 155-166.
- Şimşek, Ahmet. “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Hikâye Anlatım Yönteminin (Storytelling) Kullanımı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2000.
- TDK, “Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlük” Erişim Tarihi: 03.04.2022. <https://sozluk.gov.tr>
- Ünal, Fatma. Çocuklarda Empatinin Gelişimi: Empatinin Gelişiminde Anne-Baba Tutumlarının Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*.176 (2007): 134-148.
- Üstündağ, Tülay. “Dramatizasyon Yönteminin Etkililiği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1986.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.
- Yılmaz, Sevdâ. “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2/4 (2016): 1-19.
- Yiğen, Veysel ve Recep Dünder. “Sosyal Bilgiler Dersinin Etkili Vatandaş Yetiştirme Rolüne Yönelik Öğretmen Adaylarının Algıları”. *Journal Of Innovative Research in Social Studies*. 3/2 (2020):131-146. Doi: <https://doi.org/10.47503/Jirss.817058>

- Yontar, Alper. “Sosyal Bilgiler Programında Kazandırılması Hedeflenen Sorumluluk Değeri Ve Empati Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2013.
- Yurtalan, Emel. “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanılması”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2005.
- Yüksel, Asuman. “Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 17/2 (2004): 341-354.
- Yüksel, Asuman. “Kavram, Kapsam Ve Tarihsel Gelişim Bağlamında Empati” İçinde *Empatiyle Gelişmek Empatiyi Geliştirmek: Çocuk ve Empati*, Editör Yücel Kabapınar. 3-4. Ankara: Pegem Akademi, 2015.
- Yüksel, Sedat. Örtük Program. *Eğitim ve Bilim*. 27 /126 (2002): 31-37.

EKLER

EK 1. KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu

AÇIKLAMA: Sevgili öğrenciler aşağıda bazı durumlara ilişkin düşünceler ifade eden cümleler bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak o durumun size ne kadar uyduğunu düşünün ve kararınıza en uygun seçeneğin içine çarpı koyarak düşüncenizi belirtin. Cevaplarınızın kimseyle paylaşılmayacağından emin olun. Bu anketin sizin okul çalışmalarınızla bir ilgisi yoktur. Sizden düşüncelerinizi içten bir şekilde ifade etmeniz beklenmektedir. Lütfen tüm soruları cevaplamaya çalışın		Bana hiç uygun değil	Bana biraz uygun	Bana oldukça uygun	Bana tamamen uygun
1	Bir arkadaşım bir başarısından dolayı ödül aldığımda onun sevincini ben de hissederim.	()	()	()	()
2	Bir arkadaşım öğretmen tarafından azarlandığında üzülürüm.	()	()	()	()
3	Sıkıntısı olan arkadaşlarım konuşmak için önce benim yanıma gelirler.	()	()	()	()
4	Karşımdaki kişiyi uzun süre dikkatle dinleyebilirim.	()	()	()	()
5	Arkadaşları tarafından dışlanan birini gördüğümde üzülürüm.	()	()	()	()
6	Karşımda ağlayan birini gördüğümde benim de gözlerim dolar.	()	()	()	()

7	Bir arkadaşım başından geçen üzücü bir olay anlattığında ben de kendimi üzgün hissederim.	()	()	()	()
8	Arkadaşlarımın canını sıkan bir şeyler olduğunda onlar söylemeseler de hal ve hareketlerinden anlarım.	()	()	()	()
9	Arkadaşlarımı anlama konusunda başarılı olduğuma inanıyorum.	()	()	()	()
10	Arkadaşlarım sorunlarını benimle rahatlıkla paylaşırlar.	()	()	()	()
11	Arkadaşlarım benimle konuştuktan sonra kendilerini iyi hissettiklerini söylerler.	()	()	()	()
12	Üzgün ve morali bozuk bir arkadaşımı gördüğümde benim de moralim bozulur.	()	()	()	()
13	Karşımda acı çeken birini gördüğümde aynı acıyı ben de hissederim.	()	()	()	()
14	Bir arkadaşım haksızlığa uğradığında üzülürüm.	()	()	()	()
15	Televizyonda ya da sinemada üzücü şeyler seyrettiğimde ben de üzülürüm	()	()	()	()
16	Bir arkadaşımın sorununu anlamak için onu sonuna kadar dinlerim.	()	()	()	()
17	Canı yanmış bir hayvan gördüğümde üzülürüm	()	()	()	()

EK 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Öğrencinin;

Görüşme Tarihi:

Adı Soyadı:

Sınıf ve No:

Merhaba,

Öncelikle vakit ayırıp görüşmeyi kabul ettiğin için teşekkür ederim. Bu formda yer alan sorular, sosyal bilgiler dersinde eğitsel rol çalışmalarıyla empati becerisinin kazandırılmasına yönelik görüşlerini kapsamaktadır. Bu formda verdiğin cevaplarla ilgili herhangi bir not verilmeyecektir ve bu bir sınav değildir. Görüşme sonucu elde edilen veriler yalnızca araştırma için kullanılacaktır. Kişisel bilgileriniz asla açıkça belirtilmeyecektir. Sorulara samimi ve içten bir şekilde cevap vermeniz önemlidir. Teşekkür ederim.

1. Sizce empati nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Bir kişinin başkaları ile empati kurabilmesi için ne gibi özelliklere sahip olması gerekir? Siz kendinizi bu açıdan nasıl görüyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Eğitsel rol çalışması yaptığınızda, oynadığınız rolün yerine kendinizi koyup onun duygu ve düşüncelerini iyi anlayabildiniz mi? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Eğitsel rol çalışması yapmak yerine, dersler düz anlatımla işlenseydi konuyu öğrenmenizde ve empati yapma becerinizde ne gibi farklılıklar olurdu? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Eğitsel rol çalışmalarının başka derslerde de kullanılmasını ister misiniz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Eğitsel rol çalışmalarının ardından kendinizde insanların duygu, düşünce ve durumlarını anlamaya yönelik ne gibi değişiklikler oldu? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ek 3. KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği'ne İlişkin Kullanım İzni

KA-Sİ EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ ERGEN FORMU TEZ İÇİN İZİN İSTEMİ

Gelen Kutusu x

>

22 Şub 2022 14:58

Ben, Nagihan Doğanay. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi bilim dalında yüksek lisans yapmaktayım. "Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi" adlı tez çalışmasını yürütmekteyim. Çalışma empati becerisinin, eğitim kurumlarında rol yapma yöntemi ile planlı bir şekilde öğrencilere kazandırılmasını amaçlamaktadır. Empati becerisinin günden güne önemini arttırdığı bu dönemde çalışmanın sonuçlarının incelenmesinin eğitim ve toplumsal açıdan faydalı olacağı düşünülmektedir. Ölçeğin, planlanan 60 ortaokul öğrencisinde ön test - son test olarak kullanılması hedeflenmektedir. Çalışmamda bana büyük katkı sunacak olan, geliştirmiş olduğunuz KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu'nu kullanmak adına sizden izin istiyorum. Teşekkür ederim.

İyi günler dilerim.

Alim Kay

Alıcı: ben ▼

23 Şub 2022 00:53

Değerli Meslektaşım;

KASİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği'ni araştırmanızda bilim etiğine ve kaynak gösterme kurallarına uygun olarak kullanabilirsiniz.

Ekte ölçeğin çocuk ve ergen formları bilginize sunulmuştur.

Selam ve saygılarımla sunar, çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

EK 4. MEB Çalışma İzni

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-36648235-605.01-46049137
Konu : Araştırma ve Uygulama İzni
(Nagihan DOĞANAY)

21/03/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Erzincan Binali YILDIRIM Üniversitesi Rektörlüğünün 03.03.2022 tarih ve E.152751 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans programı 2 numaralı öğrencisi Nagihan DOĞANAY tarafından Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ danışmanlığında *"Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi"* adlı araştırma ve uygulama çalışması için izin talebinde bulunulmuştur.

İlgi yazı ve ekleri Bakanlığımızın 21.01.2020 tarihli ve E.1563890 (2020/2) sayılı genelgesi çerçevesinde komisyonumuzca incelenmiştir. *"Araştırmaların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde gönüllülük esasıyla ve varsa veli onay belgesinin onaylatılması"* ve komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak isimleri belirtilen okullarda uygulama ve anket çalışmasının yapılması, yapılan çalışmalarının sonuçlarının birer örneğinin Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü'ne (AR-GE Birimi) gönderilmesi ve çalışmaların bir eğitim-öğretim yılını kapsayacak şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
İlyas ÖZTÜRK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi Yazı (1 adet dosya)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon No : 0 (442) 234 48 00 Bilgi için: H.TEMEL
E-Posta: arge25@meb.gov.tr Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr İnternet Adresi: erzurummeb@meb.gov.tr Faks: 4422351032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden eca5-ccbd-3d34-9e2e-33dc kodu ile teyit edilebilir.

FORM:2	
T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü	
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Nagihan DOĞANAY
Kurumu / Üniversitesi	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Palandöken İlçesi Toplu Konut Ortaokulu
Araştırmanın konusu	Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Tez Önerisi
Veri toplama araçları	Ka-Si Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu, Görüşme Formu
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2020/2 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede araştırmanın kabulüne karar verildi.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	
KOMİSYON	

EK 5. Veli Olur Formu

T. C.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ

İnsan Araştırmaları Eğitim Bilimleri Etik Kurulu Bilgilendirilmiş Gönüllü Veli- Vasi Olur Formu (BGVOF)

Değerli veli, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans yapmaktayım. “Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi” adlı yüksek lisans tezim için velisi olduğunuz öğrenci adına izin istiyorum.

Bu çalışma günümüz koşullarının ve teknolojik gelişmelerin getirdiği olumsuzluklar sonucu zarar gören ve kazandırılması büyük önem taşıyan empati becerisinin rol yapma yöntemi ile öğrencilerde başarılı bir şekilde kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarının, öğrencilere empati becerisini etkin bir şekilde kazandırmakta, öğrencinin derse olan ilgisini arttırmakta ve öğretilen bilgi, beceri ve değerlerin kalıcı olmasında etkili olacağının ve bu hususta araştırma sonuçlarının incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırma 60, 6.sınıf öğrencisiyle yapılacaktır. Çalışmanın deneysel aşamasının 1-2 ay süreceği beklenmektedir. Normal ders süreci içerisinde dersler rol yapma yöntemiyle işlenecek ve öğrenciler aktif olarak derslerde rol alacaktır. Vereceğiniz bilgiler ve kişisel bilgileriniz yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak olup araştırmacı dışında başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. Araştırmaya katılım isteğe bağlıdır. İstenildiği zaman, bir cezaya veya yaptırıma maruz kalmaksızın araştırmadan çekilebilirsiniz. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız n _____ adresinden ve (_ _ _ _ _) _____ numaralı telefondan ulaşabilirsiniz.

Olur bölümünde; “BGVOF’daki tüm açıklamaları okudum. Bana, konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama, aşağıda adı belirtilen kişi tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum. Söz konusu

araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum.”/...../202..

Açıklamaları Yapan Araştırmacının Adı / Soyadı / İmzası Nagihan DOĞANAY
Gönüllünün Adı / Soyadı / İmzası / Tarih
Gerekliyorsa Olur İşlemine Tanık Olan Kişinin Adı / Soyadı / İmzası / Tarih

EK 6. Uygulama Sürecine İlişkin Ders Planları

Haftalık Ders Planı/ Uygulama 1	
Ders	Sosyal Bilgiler
Sınıf	6
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim
Konu	Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı
Kazanım	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir. SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.
Süre	40+40=80 dk.
Yöntem ve Teknik	Anlatım, Soru Cevap, Rol yapma
Ölçme ve Değerlendirme Araçları	Öğrenci Günlükleri
Öğrenme ve Öğretme Süreci	Uygulamaya öncelikle hazırlık aşamasından başlanır. Rol yapmaya geçmeden önce öğrenciler önceden belirlenmiş bir oyunu oynayarak ısınırlar. (Ayna oyunu) Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan canlandırma için ayarlanmış roller gönüllü öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler rollerine hazırlıklı olarak gelmişlerdir. Isınmadan sonra canlandırma yapılmaya başlanır. Sınıftan gönüllü olarak önceden seçilen dört öğrenci toprak, orman, maden ve su olarak yer aldığı doğal kaynağın özelliklerini sayar. Daha sonra ise bu kaynakların kendi ağzından konuşarak ne kadar bilinçsizce kullanıldıklarını anlatırlar. Bu kaynaklara sahip olmayan ülkeler ve orada yaşayan insanlardan bahsederek empati becerilerini harekete geçirirler. Her öğrenci sosyal ve ekonomik açıdan daha dezavantajlı bir ülkenin vatandaşını canlandırarak ülkesinde yaşadığı zorlukları anlatır. Öğrenciler rollerini oynar ve sınıfa sunar. Canlandırma bitirilir. Canlandırma aşaması bittikten sonra seyircilerle birlikte soru-cevap şeklinde canlandırma, roller ve canlandırmanın ana teması, konusu, ne hissettikleri gibi konular tartışılır. Öğrenciler rollerini oynar ve sınıfa sunar. Canlandırma bitirilir.

	Canlandırma aşaması bittikten sonra seyircilerle birlikte soru-cevap şeklinde canlandırma, roller vecanlandırmanın ana teması, konusu, ne hissettikleri gibi konular tartışılır.
Uygulama Planının Uygulanması na Yönelik Açıklamalar	Öğrencilerden günlük yazmaları istenilecektir.

Haftalık Ders Planı/ Uygulama 2	
Ders	Sosyal Bilgiler
Sınıf	6
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim
Konu	Yatırım ve Pazarlama
Kazanım	SB.6.5.4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.
Süre	40+40=80 dk.
Yöntem ve Teknik	Anlatım, Soru Cevap, Rol yapma
Ölçme ve Değerlendirme Araçları	Öğrenci Günlükleri
Öğrenme ve Öğretme Süreci	Uygulamaya öncelikle hazırlık aşamasından başlanır. Rol yapmaya geçmeden önce öğrenciler önceden belirlenmiş bir oyunu oynayarak ısınırlar. (Meyve tabağı oyunu) Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan canlandırma için ayarlanmış roller gönüllü öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler rollerine hazırlıklı olarak gelmişlerdir. Isınmadan sonra canlandırma yapılmaya başlanır. Sınıfta bir Pazar kurulur ve roller olan öğrenciler pazarcılık yapmaya başlarlar. Her öğrenci bir bölgeyi temsil ederek oranın şivesiyle konuşur. Bu konuşmalar devam ederken aralarında bir pazarcı pazar yerinde sorun yaşar. Diğer pazarcılar farklı bölgelerden gelmelerine rağmen sorun yaşayan pazarcıya yardımcı olurlar. Öğrenciler rollerini oynar ve sınıfa sunar.

Uygulama Planının Uygulanmasına Yönelik Açıklamalar	Öğrencilerden günlük yazmaları istenilecektir.
--	--

Haftalık Ders Planı/ Uygulama 3	
Ders	Sosyal Bilgiler
Sınıf	6
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim
Konu	Vergimi Ödüyorum
Kazanım	SB.6.5.4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur
Süre	40+40=80 dk.
Yöntem ve Teknik	Anlatım, Soru Cevap, Rol yapma
Ölçme ve Değerlendirme Araçları	Öğrenci Günlükleri
Öğrenme ve Öğretme Süreci	Uygulamaya öncelikle hazırlık aşamasından başlanır. Rol yapmaya geçmeden önce öğrenciler önceden belirlenmiş bir oyunu oynayarak ısınırlar. (Eşya Saklamaca) Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan canlandırma için ayarlanmış roller gönüllü öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler rollerine hazırlıklı olarak gelmişlerdir. Isınmadan sonra canlandırma yapılmaya başlanır. Çocuğuna hediye almak isteyen bir babanın kızıyla teknoloji mağazasına girip orada bir müşteri tarafından zor durumda bırakılan bir çalışana yardımcı olmaya çalışmalarına dair bir canlandırma sergilenir. Öğrenciler rollerini oynar ve sınıfa sunar. Canlandırma bitirilir. Canlandırma aşaması bittikten sonra seyircilerle birlikte soru-cevap şeklinde canlandırma, roller ve canlandırmanın ana teması, konusu, ne hissettikleri gibi konular tartışılır

Uygulama Planının Uygulanmasına Yönelik Açıklamalar	Öğrencilerden günlük yazmaları istenilecektir.
--	--

Haftalık Ders Planı/ Uygulama 4	
Ders	Sosyal Bilgiler
Sınıf	6
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Ünite	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim
Konu	Nitelikli İnsan Gücü, Mesleğimi Seçiyorum
Kazanım	SB.6.5.5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişimindeki yerini ve önemini analiz eder. SB.6.5.6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.
Süre	40+40=80 dk.
Yöntem ve Teknik	Anlatım, Soru Cevap, Rol yapma
Ölçme ve Değerlendirme Araçları	Öğrenci Günlükleri
Öğrenme ve Öğretme Süreci	Uygulamaya öncelikle hazırlık aşamasından başlanır. Rol yapmaya geçmeden önce öğrenciler önceden belirlenmiş bir oyunu oynayarak ısınırlar. (Meyve tabağı oyunu) Araştırmacı tarafından önceden hazırlanan canlandırma için ayarlanmış roller gönüllü öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler rollerine hazırlıklı olarak gelmişlerdir. Isınmadan sonra canlandırma yapılmaya başlanır. Her meslek grubundan kişilerin bir araya geldiği bir ortamda her mesleği temsil eden öğrenci kendi mesleğinde yaşadığı zorlukları anlatmaya başlar. Daha önce birbirlerinin mesleklerinin zorluklarını önemli görmeyip birbirini küçümseyen kişiler artık birbirini anlamakta ve sözleriyle birbirlerine destek olmaya başlamaktadır. Öğrenciler rollerini oynar ve sınıfa sunar. Canlandırma bitirilir. Canlandırma aşaması bittikten sonra seyircilerle birlikte soru-cevap şeklinde canlandırma, roller ve canlandırmanın ana teması, konusu, ne hissettikleri gibi konular tartışılır.

Uygulama Planının Uygulanması na Yönelik Açıklamalar	Öğrencilerden günlük yazmaları istenilecektir.
---	--

EK 7. Uygulama Sürecine İlişkin Fotoğraflar

EK 8. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.02.2022-143943

T.C.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

Eğitim Bilimleri Etik Kurulu

Sayı : E-88012460-050.01.04-143943

01.02.2022

Konu : Etik Kurul Kararı (Nagihan

DOĞANAY)

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Eğitim Bilimleri Etik Kurulunun **31 Ocak 2022** tarihli ve **01** sayılı oturumunda alınan 01/04 sayılı kararı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerini rica ederim.

Prof. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR

Eğitim Bilimleri Etik Kurulu Başkanı

Ek: Karar 04 (1 sayfa)

Dağıtım:Gereği:

Bilgi:

Nagihan

Doç.Dr. İhsan ÜNLÜ

DOĞANAY

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSC440B353

Belge Takip Adresi

Adres:Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğü Yalnızbağ yerleşkesi
Erzincan Sivaskarayolu 12. km 24002 Erzincan
Telefon:444 8 074 – (0446) 226 66 66 Faks:(0446) 226 66 65
e-Posta Web:l
Kep Adresi:

Bilgi için: Şehriban AKKUŞ

Unvanı: Birim Evrak

Sorumlusu

1

1

**T.C. ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ İNSAN
ARAŞTIRMALARI EĞİTİM BİLİMLERİ**

ETİK KURULU KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi	31/01/2022
Protokol No	01/04
Araştırma Başlığı	Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Rol Çalışmasının Empati Becerisinin Kazandırılmasına Etkisi
Araştırma Türü	Nicel-Deneysel/Yarı Deneysel Araştırma
Araştırmacılar	Nagihan DOĞANAY (Sorumlu Araştırmacı) Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ (Danışman)
Karar	Başvuru dosyanıza ait araştırmanız etik açıdan uygun bulunmuştur.
Açıklama: 1. Etik Kurul Onayı, uygulama ve/veya veri toplama için araştırmacının ilgili kurum veya kuruluşlardan izin alma sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. 2. Kurul üyelerine ait araştırma önerileri görüşülürken, ilgili yönerge gereğince, öneri sahibi üye görüşmelere katılmamış ve oy kullanmamıştır.	

e-imzalıdır

Prof. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR

İnsan Araştırmaları Eğitim Bilimleri Etik Kurul Başkanı

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Nagihan Doğanay	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Atatürk Üniversitesi
Fakülte	Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Bölümü	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	